

Recoveryakademiet - glansbildet som revnet

Dagbladet

Halldor Hustadnes og Asle Hansen
Dagbladet

Metoderapport
SKUP 2022

Disse leverer rapporten:

Journalister/research: Asle Hansen og Halldor Hustadnes

Disse har bidratt:

Nina Hansen, Henning Lillegård, Ola Strømman

Forsidebilde:

Nina Hansen

Oslo, 15. januar 2023

Kontakt: Halldor Hustadnes, Dagbladet, hhu@dagbladet.no, tlf. 91600470

INNHold

1 Innledning.....	1
Hvordan arbeidet begynte - et prosjekt tar form.....	2
2 Vurderinger om troverdighet.....	3
3 Det møysommelige grunnarbeidet	3
4 En sakte kvern. Motstand i byråkratiet.....	5
5 Å svømme i et hav av dokumenter.....	7
6 Tro og tvil. Prosjektet tar form.....	8
7 Utluftingen. Historien om Kevin Johannessens død	9
8 Hvordan finne og nærme seg sårbare kilder.....	10
9 Motstrategier. Møtet med RA og deres støttespillere.....	11
10 Å treffe publikum hjemme	13
11 Opprydding. Hva førte sakene til	14

1 Innledning

Kevin Johannessen (28) trodde han endelig skulle få hjelp, da han sommeren 2020 flyttet inn på Hurdalsjøen Recoverycenter. Tre måneder seinere kom han hjem til familien i ei kiste.

Slik startet Dagbladets avsløringer om Recoveryakademiet (RA), som driver Hurdalsjøen Recoverycenter (HRS). Den private helsebedriften hadde blitt rost opp i skyene av tidligere statsminister Erna Solberg. Så sent som i juli 2021 la Høyre et valgkamparrangement til HRS.

En rekke medier har omtalt RA i rosende vendinger. Etter at NRKs Helene Sandvig sjekket inn på HRS, hadde pågangen økt av psykisk syke pasienter. Flere fortalte at de hadde blitt reddet av HRS.

Dagbladets avsløringer forteller en annen historie.

I september 2021 startet Dagbladet sitt arbeid med de til da ikke omtalte lovbruddene ved Recoveryakademiet. Det private behandlingsstedet hadde stort sett bare fått rosende omtale for sin nyskapende, «medisinfrie» behandling – blant annet fra flere regjeringsmedlemmer.

Gjennom 2022 publiserte Dagbladet 25 artikler på nett og papir. De avslørte en side ved Recoveryakademiet (RA) som ikke tidligere hadde vært offentlig omtalt:

- Sju tilsynsrapporter fra Statsforvalteren, med den alvorlige konklusjonen «Brudd på forsvarlighetskravet i Spesialisthelsetjenesteloven», hadde hittil ikke blitt offentlig omtalt. Dagbladet presenterte dem for leserne.
- Etter dette laget NRK en tekstplakat til et program i serien «Helene sjekker inn», hvor de opplyste at Statsforvalteren har fastslått at det har forekommet uforsvarlig behandling ved institusjonen.
- De sju tilsynssakene var taushetsbelagte, men i fire av dem sto pasienter og/eller pårørende fram i Dagbladet, og fortalte om hvordan det som hadde skjedd har preget livene deres.
- Blant mange kritikkverdige forhold, skrev vi om medisinerbruk i strid med retningslinjene – ved en institusjon som profilerte seg med «medisinfri behandling».
- Dagbladet avslørte at Høyre så sent som i juli 2021 hadde et valgkamparrangement på RAs behandlingssted HRS avdeling Haraldvangen – tross en advarsel fra en person som vi senere oppdaget var pårørende i en av tilsynssakene hos Statsforvalteren.
- Vi avslørte at minst fire av de sju pasientene hadde vært innlagt på HRS Haraldvangen mens avdelingen manglet Helfo-godkjenning. I samme periode gjorde NRK opptak og sendte programmet «Pillefri psykiatri» fra Haraldvangen, i serien «Helene sjekker inn».
- Vi avslørte at psykiatriske pasienter hadde blitt skrevet ut uten forvarsel, og i løpet av få dager blitt overlatt til seg selv – på grunn av brudd på husordensregler.
- Vi avslørte at Recoveryakademiet har fått ut millionsummer i et SkatteFUNN-prosjekt som Forskningsrådet – som administrerer ordningen – hadde stuset kraftig over, men sluppet gjennom. Da vi avslørte regnskapsføring i strid med reglene, sa en tidligere sjef i Forskningsrådet at RA kan få krav om tilbakebetaling.
- Vi avslørte at eks-pasienter har jobbet gratis for Recoveryakademiet, som såkalte Recoverypiloter. En av disse jobbet som «pilot» før hun ble utskrevet, og i «pilot-perioden» før utskrivningen fikk RA Helfo-refusjoner for å ha henne der.
- Vi avslørte at demenssyke David Sørensen (53) tross en legebefaling om moset mat hadde fått mat som ikke hadde blitt moset, da han døde av kvalme på et av RAs bosentre.
- Vi avslørte at Statsforvalteren truet en varsler med å oppgi dennes identitet, i en periode da Statsforvalteren sto under hardt press fra personens arbeidsgiver RAs advokater.

Hvordan arbeidet begynte - et prosjekt tar form

Som så ofte, startet arbeidet med et tips. Denne gangen var det av typen «jeg har et tips til noe dere burde se nærmere på ...».

Vedkommende som tok kontakt, hadde konkret kunnskap om at tidligere pasienter og deres pårørende hadde uttrykt sterk misnøye med behandlingen ved Hurdalsjøen Recoverycenter (HRS), et behandlingssted med sykehus-status i Hurdal nær Eidsvoll.

Det virket spennende nok til at vi gjorde noen søk, for å finne ut hva HRS var for noe. Vi så at innflytelsesrike folk som statsministeren og helseministeren, og NRKs program «Helene sjekker inn» hadde reklamert ganske forbeholdsløst om stedet. Dessuten fant vi en artikkel i magasinet Psykisk helse – den eneste kritiske artikkelen vi fant, fra september 2020 - som bekreftet det tipseren hadde sagt. Der sto det at fire pasienter, hvorav magasinet hadde intervjuet en, hadde klaget til Statsforvalteren i Oslo og Viken.

Det fikk flere spørsmål til å melde seg:

Var det riktig at forholdene var så ille, som tipseren mente å vite?

Var regjeringsmedlemmene og NRK i så fall klar over dette?

Hva hadde skjedd med de fire klagesakene? Var de avgjort nå? Vi søkte «vidt og bredt» på Google, uten å finne noe svart på dette.

Underveis fant vi ut mer om HRS: Behandlingsstedet er en del av psykisk helse-bedriften Recoveryakademiet (RA), som har hovedkontor ved Hurdalsjøen nær Eidsvoll. HRS og «søsterklinikken» Haraldvangen noen kilometer unna, inngår i RAs «Recoveryklinikker», hvor en stor del av pasientene får oppholdet dekket av Fritt behandlingsvalg (FBV). Ordningen er en fanesak for Høyre, mens partiene som høsten 2021 kom i regjering hadde sagt at de ville avvikle den. Også dette bidro til vår interesse.

I RA-konsernet finnes også forretningsområdet Bo- og bistand, som tilbyr omsorg, kost og losji for folk med rus- eller psykiske helseproblemer. Her er kundene i stor grad kommuner.

Det at tipset handlet om psykiatri, altså en sårbar pasientgruppe, gjorde at saken virket utfordrende å jobbe med – men også meningsfull. For mediene er det en kjerneoppgave å vise fram svake gruppers situasjon, og sørge for at deres stemmer blir hørt.

For nyhetsjournalister i Dagbladet, har saker om psykiatri en særlig god klang. Vår publisering har en stolt tradisjon med avsløringer om psykisk helsevern, som i hvert fall går tilbake til 1970-tallet og de berømte journalistene Gerd Benneche og Arne Skouen.

Dette kan også ha bidratt til at vi i innledningsfasen fattet interesse for å se nærmere på saken.

Det som for alvor vekket vår interesse for saken, var da vi søkte på Google, og så at flere hadde skrevet «Google-anmeldelser» om HRS. Hvis det var hold i noen av beskrivelsene der, måtte noe være alvorlig galt ved RA.

Dette satte vi oss fore å finne ut av. Ambisjonen ble å finne pasientene som hadde klaget på RA, få historiene deres fram i lyset, og å høre hva Høyre og NRK ville si til dem.

2 Vurderinger om troverdighet

Av fire sterke «Google-anmeldelser» om eks-pasienter ved HRS, var den som gjorde sterkest inntrykk den som var skrevet av Vibeke Anita Johannessen i Tromsø. Hun er mor til Kevin Johannessen, som døde i et sannsynlig selvmord ved HRS den 7. oktober 2020.

Vibeke Johannessen skrev blant annet at HRS «visste at han var suicidal lenge før han klarte å gjøre det. Dette senteret tok han ifra oss for alltid, det å stå å vente på flyplassen på at min kjære sønn skal komme hjem i en kiste var noe av det verste en mor og familien kan oppleve».

Det var sterke beskrivelser og påstander.

Alle de fire anmeldelsene ga skremmende og detaljerte beskrivelser. Det at flere kom med påstander om kritikkverdige forhold, og at de gjaldt ulike saker og hendelser, styrket inntrykket vårt om at dette var noe mer enn bare misnøye hos et fåtall enkeltpasienter, som jo forekommer ved fleste helseinstitusjoner.

Flere opplysninger som vi kunne kontrollere, viste seg å stemme, blant annet at RAs egne nettsider bekreftet at to av forfatterne hadde vært pasienter ved HRS. En tredje, som var anonym, skrev at de var flere tidligere pasienter som hadde «gått sammen om å klage til fylkesmannen» og at det var opprettet en tilsynssak. Dette stemte godt med det magasinet Psykisk helse hadde skrevet.

Det at forfatterne var fra ulike steder, og hadde skrevet så ulike «anmeldelser» som likevel ikke sto i indre motstrid, styrket inntrykket av at det dreide seg om selvstendige, individuelle vurderinger, og at de ikke var laget ut fra en felles «mal». Alt dette styrket troverdigheten.

Samtidig var det ingen tvil om at de som hadde skrevet dem, hadde gjort det på bakgrunn av sterke opplevelser, og naturlig nok ikke var «objektive». Det emosjonelle, patosfylte språket understreket dette, og at anmeldelsene måtte sjekkes og bekreftes – før vi publiserte noe.

3 Det møysommelige grunnarbeidet

Da den av oss som først fikk tipset hadde lest de fire «anmeldelsene», forsto han at dette kunne bli mye arbeid. Det handlet om psykiatri, hvor etiske problemstillinger står i kø, og hvor folk må behandles med varsomhet. Det handlet om Fritt behandlingsvalg (FBV), en omstridt helsepolitisk ordning. Det handlet om investorer som hadde lagt inn mye penger. Og det handlet om maktpersoner og investert prestisje.

Daværende statsminister Erna Solberg var en av Høyre-toppene som hadde besøkt HRS og fullrost stedet. Helseminister Bent Høie en annen. En rekke medier hadde hatt «gladsaker» om pasienter som HRS hadde «reddet». NRK TVs «Helene sjekker inn» hadde for eksempel vært på Hurdalssjøen i januar 2020, og i et program sendt i mai samme år gitt HRS uvurderlig reklame for sin nyskapende, «medisinfri» behandling (som likevel slett ikke var medisinfri). Det mediene hadde publisert, levnet liten tvil om at RAs sjef og storeier, Ole Andreas Underland, hadde mange og mektige støttespillere.

Eventuelle feilsteg ville dermed høyst sannsynlig bli hardt slått ned på, av politikere, RAs advokater og andre. Alt dette tilsa at vi burde være to, og at grunnarbeidet måtte være solid. Vi bestemte oss for å gjøre unna grunnarbeidet, før vi tok kontakt med noen.

Mellom andre plikter i Dagbladet, gikk vi i gang: Søk i skriftlige medier, gjennom databasen Atekst. Rollesøk for ledende personer i RA. Årsrapportene til selskaper i konsernet.

Ikke minst gjorde vi en mengde søk på einnsyn.no, altså postjournalene til de fleste norske forvaltningsorganer. Vi gikk bredt ut, med søk uten særlige avgrensninger, men i mange varianter:

«Hurdalsjøen Recoverycenter». «Hurdalssjøen Recoverycenter» (dobbel s). «Recoveryakademiet». «Recovery-Akademiet». «Incita», det tidligere selskapsnavnet.

Selv om vi visste en del, var holdningen vår, enn så lenge, å samle inn så mye informasjon som mulig. Så kunne vi gjøre en opptelling senere, og bestemme oss for hva som var kjernen i saken.

Bare i løpet av et par uker i oktober, ba vi om innsyn i over 150 dokumenter.

De viktigste funnene til å begynne med kom i helseforvaltningen, særlig Statens helsetilsyn og Statsforvalteren i Oslo og Viken (SFOV). Sistnevnte har et hovedansvar for å overvåke at RAs pasienter får en forsvarlig behandling.

I en av svært få kritiske artikler om RA til da, hadde Psykisk helse høsten 2020 skrevet at fire tidligere pasienter hadde klaget HRS inn for Statsforvalteren. Via einnsyn.no oppdaget vi at det var flere klager enn disse. Til sammen verserte sju tilsynssaker for Statsforvalteren i Oslo og Viken.

Og vi oppdaget noe minst like viktig: Nå hadde avgjørelsene begynt å komme.

Fra juli og fram til midten av oktober, var fire av sakene avsluttet. I alle ble det konkludert med brudd på forsvarlighetskravet i Spesialisthelsetjenesteloven, som regulerer sykehusdrift. Dette kravet kan kort og godt sammenfattes med at norske sykehus må yte tjenester på et visst minstenivå, eller slik det heter i § 2-2: De må «tilrettelegge sine tjenester slik at personell som utfører tjenestene, blir i stand til å overholde sine lovpålagte plikter, og slik at den enkelte pasient eller bruker gis et helhetlig og koordinert tjenestetilbud».

Før vi fikk den første saken på trykk, i slutten av desember, var alle sju saker ferdigbehandlet. I samtlige var det brudd på forsvarlighetskravet, i fire av dem brudd på journalføringsplikten. Ved HRS gikk det, i strid med loven, ofte flere dager før hendelser ble journalført.

Dette skapte et dilemma: Skulle vi skynde oss å få ut sakene, som med koblinger til kjendiser og Høyre-topper så absolutt hadde nyhetsverdi, eller risikere at andre kom oss i forkjøpet?

Vi sov på saken, og kom til at risikoen ikke var særlig stor. Avgjørelsene hadde ligget i postjournalene i månedsvis, uten at noen hadde vist interesse. Dokumentene var grundig anonymisert, og å få kontakt med pasientene – slik moderne medier er avhengige av, for å tilgjengeliggjøre sakene for publikum – ville kreve mye arbeid.

Nettopp det var vår første store utfordring: Å finne ut hvem pasientene og de pårørende var, slik at vi kunne få kontakt med dem. Vi var jo ikke fornøyd med å sitere sladdete dokumenter, hvor de viktigste poengene ofte var borte.

Vi klaget tidlig, til dels med hell, på sladding som vi mente gikk lenger enn det loven ga rom for. For å få hull på «byllen», ble det likevel stadig tydeligere at vi ikke kom langt uten hjelp fra pasienter/pårørende selv.

En bestemmelse som da ble svært nyttig for oss, var siste del av Offentlighetslovens §13:

«Gjeld innsynskravet eit dokument som inneheld opplysningar som er underlagde teieplikt, og denne plikta fell bort dersom den som har krav på tystnad samtykkjer, skal innsynskravet saman med ei eventuell grunngiving på oppmoding leggjast fram for vedkommande med ein høveleg frist til å svare. Svarar vedkommande ikkje, skal dette reknast som nekting av samtykke.»

Denne tok vi i bruk, i et nærmest «industrielt» omfang, og sendte i oktober innsynsbegjæringer hvor vi viste til dette, både i tilsynssakene for Statsforvalteren, og i saker for flere andre instanser.

Det går ikke fram av paragrafen om etaten som må legge innsyns-ønsket fram for «den som har krav på tystnad», også må opplyse hvem som har bedt om innsyn, og eventuelt på hvilket detaljnivå: Holder det å opplyse «en mediebedrift»? Eller «Dagbladet»? Eller «Hustadnes/Hansen i Dagbladet»? Eller må også mobilnummer og epost legges fram?

På grunn av denne uklarheten (og for å unngå å bli offer for pliktløp av typen «en av tabloidavisene har forresten bedt om innsyn i saken deres, men det antar jeg ikke er aktuelt?»), ba vi eksplisitt om at det ble formidlet hvilken journalist i Dagbladet som ba om innsyn.

I tilfelle pasient/pårørende ikke ville gi fullt innsyn, men likevel ville snakke med oss, ba vi dem også «spørre vedkommende om å opplyse sin kontaktinformasjon til meg, i fall opphevelse av taushetsplikt ikke imøtekommes.»

Utover høsten og vinteren ga dette gode resultater, og førte til at vi oppnådde kontakt med en rekke pasienter. På denne måten, og ved hjelp av via-via-metoden, har vi per dags dato blant annet oppnådd kontakt med personene bak seks av Statsforvalterens sju tilsynssaker, og har laget reportasjer om fire av dem.

Men noen ga seg ikke uten kamp.

4 En sakte kvern. Motstand i byråkratiet

Blant dem som skapte hindringer for oss, var Velferdsetaten i Oslo kommune.

I november 2021 nektet etaten å framlegge Dagbladets forespørsel om innsyn/kontakt med en som kunne løse dem fra taushetsplikten – selv om de har plikt til det etter Offentlighetslovens §13. Saken gjaldt en tidligere beboer ved Recoveryakademiet's bo- og omsorgssenter Stensbyhagen.

Historien startet med en bekymringsmelding, sendt den 25. mai 2019. Avsenderen viste seg senere, da vi fikk tilgang til den i usladdet tilstand, å være den tidligere beboerens mor. Dagbladets kontakt med henne og beboeren, resulterte nylig i en større sak i Dagbladet, publisert på nettet 4. januar 2023.

Vi omtaler forhistorien til artikkelen her, fordi den viser flere aspekter ved hvordan vi har jobbet, og viser noe av den motstanden vi har møtt.

I første runde med innsynsbegjæringer, fikk vi tilgang til denne bekymringsmeldingen og en rekke av sakens øvrige dokumenter. Problemet var at de var kraftig sladdet. Selve bekymringsmeldingen var på åtte sider, og av disse var rundt regnet halvparten sladdet.

Det vi tross alt fikk lest, viste at den varslet om alvorlige forhold ved Stensbyhagen, hvor mange psykisk syke og rusavhengige bor, betalt av deres hjemkommuner. Stikkord var sex, vold, alkohol og avstraffelser – temaer som naturlig nok vakte vår interesse. Når dette slapp gjennom etatens sensur, kunne vi bare gjette oss til hva som hadde blitt sladdet.

Da vi ba om at vår innsynsbegjæring måtte legges fram for forfatteren, og for den som bekymringsmeldingen var sendt på vegne av, fikk vi et overraskende nei fra Velferdsetaten.

Begrunnelsen var at saken gjaldt en brukergruppe som grunnet psykiske lidelser og rusmiddelbruk har en «uforutsigbar, utagerende og voldelig adferd. Mange er erfaringsmessig ikke utredet og/eller medisineret for sine psykiske lidelser».

«Vi mener dette gir grunn til å være ekstra forsiktig når man vurderer samtykkekompetansen for denne brukergruppen, selv om det er en individuell vurdering i det enkelte tilfelle. Vi har tatt kontakt

med bydelen «person nr.1» tilhørte. Bydelen fulgte opp vedkommende og kjenner brukeren best. De mener at vi ikke bør kontakte hen (...) Hen har i tillegg flyttet fra Oslo kommune for flere år siden. (...) Erfaringsmessig kan det være vanskelig å komme i kontakt med denne brukergruppen», skrev Velferdsetaten.

Bak begrunnelsen, som altså gjaldt hensynet til beboeren, ante vi en viss uvilje mot å la beboeren/forfatteren selv bestemme, gjennom anførselen om at det var «vanskelig» å komme i kontakt med denne brukergruppen – altså en form for «bekvemmelighetshensyn».

Prinsipielt syntes vi ikke at dette virket riktig. En person som allerede stiller svakt, bør ikke fratas retten og muligheten til å få sin situasjon belyst i media. Hvis det i tillegg skulle kunne vektlegges at det var vanskelig å oppnå kontakt, ville vedkommende i våre øyne være prisgitt Oslo kommune – altså samme instans som var ansvarlig for å ha sendt ham til Stensbyhagen. Det minnet om bukken-og-havresekken.

Derfor klaget vi til Statsforvalteren.

For oss var svaret betryggende, både for rettssikkerheten og for medias arbeidsforhold. Statsforvalteren ga oss medhold.

«Vi viser til at offentleglova § 13 tredje ledd er formulert som en absolutt plikt», skrev de blant annet. Saken ble dermed sendt tilbake til Oslo kommune for fornyet behandling.

Problemet var at Statsforvalteren jobbet sakte. Drøyt to måneder etter at Dagbladet klaget, var svaret fra Statsforvalteren klart, den 31. januar 2022. Men fordi vi har jobbet i bransjen lenge, og vet at byråkrati kan ta tid, fikk det liten betydning.

Parallelt med at vi i november 2021 klaget på avslaget fra Velferdsetaten, begynte vi å jobbe på andre fronter. Blant annet saumfarte vi sakens dokumenter på nytt. Vi hadde som nevnt gått ut bredt i våre søk, og visste at forfatteren av bekymringsmeldingen hadde sendt e-posten til flere adressater. Vi hadde derfor et eksemplar nummer to av bekymringsmeldingen, i tillegg til den som var sendt Velferdsetaten. Eksemplar nummer to hadde vi fått fra Statsforvalteren, men fordi den var så grundig sladdet, hadde vi fram til da konsentrert oss om den første.

Da vi nå hentet den fram igjen, oppdaget vi en viktig detalj: Et advokatetternavn hadde blitt stående, da Statsforvalterens sladdemedarbeider var ferdig med jobben. Denne advokaten ringte vi, og han lovet å kontakte forfatteren og eks-beboeren forfatteren hadde skrevet på vegne av. Allerede den 26. november, dagen etter at vi klaget på Velferdsetatens avslag, kom vi derfor i kontakt med eks-beboerens mor – som altså hadde skrevet bekymringsmeldingen. Av ulike grunner ble vår artikkel om henne først nylig publisert.

Denne saken er ikke det eneste eksempelet på en restriktiv linje hos Velferdsetaten. Noen ganger har vi følt oss motarbeidet, som da vi via en innsynsbegjæring oppdaget at de, før vår første sak ble publisert, orienterte RA om Dagbladets samtaler med etatens folk.

Et tredje eksempel er at Velferdsetaten høsten 2022 sladdet opplysninger om antall beboere og ansatte ved Stensbyhagen – etter først å ha spurt RA om hvilke opplysninger Dagbladet burde få innsyn i. Begrunnelsen Velferdsetaten ga for sladdingen, var at antallet beboere og ansatte kunne avsløre beboernes personlige forhold.

Vi klaget på dette til Statsforvalteren. Blant annet mente vi at en offentlig instans ikke «kan gi en utenforliggende, privat instans avgjørende innflytelse på hva som skal være offentlig og ikke.»

Statsforvalteren skrev derimot at det var helt i orden å kontakte RA for å få deres syn på hva det burde gis innsyn i.

Vi fikk likevel i stor grad medhold. Blant annet skrev Statsforvalteren at det var «uklart for oss hvordan opplysninger om antall brukere og hvor mange ansatte per team kan identifisere brukere og avsløre deres behov for oppfølging». Også for Dagbladet er dette uklart.

Statsforvalteren sendte Velferdsetatens avslag tilbake for en ny behandling – hvorpå Velferdsetaten i stor grad opprettholdt sine vedtak. Dette fikk liten betydning. Via andre dokumenter og kildearbeid, har vi greid å få ut de opplysningene vi har behovd. I løpet av året har vi laget flere saker om Stensbyhagen og Velferdsetaten.

En viktig lærdom er, at dokumenter ofte er innom flere offentlige etater, og at disse ofte har ulik vurdering om hva som skal sladdes. Da kan det lønne seg å be om innsyn i samme dokument flere steder. Slik eksempelet med en mors bekymringsmelding viser, kan sladdete dokumenter av og til «rekonstrueres», ved å sammenholde ulike versjoner.

5 Å svømme i et hav av dokumenter

Med drøyt 700 innhentede dokumenter fra offentlige postjournaler, pluss hundrevis fra andre kilder – domstoler, registre og diverse personer – brukte vi mye tid på å systematisere. Hvis ikke, ville vi raskt ha gått under i et hav av dokumenter.

Vi bygget på byråkratenes arbeid. Som oftest oppretter de en sak med et nytt nummer, når det kommer en ny klage eller en bekymringsmelding. Det samme gjorde vi, og laget hovedmapper, undermapper og under-undermapper.

Dessuten laget vi egne hovedmapper (med undermapper) for selskapene i RA-konsernet, hvor vi la inn årsrapporter og protokoller, utskrifter fra ulike registre, og mye mer.

Vi opprettet dessuten egne hovedmapper for Helfo-saker, Norges forskningsråd-saker, og BUF-etat-saker. Noen mapper ble det artikler av, andre ikke.

Ikke minst har det vært viktig å føre en logg, over henvendelser vi gjorde og tips vi fikk, både skriftlige og muntlige. Hvor nyttig dette er, har vi sett tydeligst de gangene vi har «sluntret unna» loggføringen – med det som resultat at vi siden har måttet bruke mye tid på å rekonstruere hvem som sa hva, eller hvor vi hadde den og den opplysningen fra.

For ikke å miste tråden i innsynsbegjæringer og klager på avslag – det ble mange av dem – har vi hatt Excel-ark hvor vi markerte dokumentnumre med grønt og rødt. Grønt for innsyn, rødt for avslag.

Det finnes neppe noen fasit for arkivering, men alle som har jobbet med et stort materiale, forstår hvor viktig det er med et system.

Det systemet ditt kan måles på, er hvor raskt det lar deg finne ethvert dokument som du mener å huske du har sett et sted. Hvis det fungerer optimalt, holder det å vite sann cirka hva det handler om, eller hvem som skrev det, eller når det ble skrevet, og så videre ...

Arkivering kan virke kjedelig, men vår erfaring er:

Tid satt av til å systematisere, spares raskt inn på den tida du slipper å bruke på å lete.

Dessuten får du det igjen i form av nattesøvn ... som da noen påsto at vi gikk bak ryggen deres, mens alt i virkeligheten var avtalt.

Skriftlig avtalt, viste det seg.

Mer om dette senere.

6 Tro og tvil. Prosjektet tar form

I november 2021 hadde vi skaffet oss en god oversikt over sakskomplekset vi nå hadde bestemt oss for å skrive om – mye takket være takket Googles «anmeldelser», og våre egne framstøt ved hjelp av Offentlighetslovens § 13, 3. ledd.

I begynnelsen hadde vi følelsen av å ha åpnet en Pandoras eske, full av lidelse og sykdommer, slik myten forteller. Utover høsten fikk vi mer og mer innblikk i hva som også fantes under all rosen fra pasienter, medier, politikere og institusjonen selv.

Særlig ved sykehusdelen (HRS) var det utvilsomt en del som følte at de hadde fått god hjelp, av «medisinfri» behandling, samtalegrupper og et opphold i naturskjønne omgivelser.

Men det fantes også et slikt av HRS-pasienter, og beboere ved bo- og omsorgsdelen, som ikke hadde funnet seg til rette. Tvert imot følte disse at de hadde blitt forsømt.

Den siste gruppen hadde vært omtrent fraværende i det mediene hadde presentert. Omtalen av RA hadde vært overveiende positiv, for en stor del bestående av «glad-saker». Som RA-sjef Ole Andreas Underland skrev, da han på julaften forberedte Velferdsetaten i Oslo kommune på Dagbladets første artikkel om RA:

«Vi er uvant med en slik udelt negativ innstilling som journalistene her legger for dagen, men svarer opp så godt vi kan.»

Fordi mediedekningen til da hadde vært så ensidig (med «positivt» fortegn), mente vi det var riktig å presentere dette ukjente bildet, av folk som følte de hadde gått for lut og kaldt vann. Den kjente siden av dette Janus-ansiktet – lykkelige pasienter, nyskapende behandling, selvutvikling gjennom samtalegrupper – hadde så til de grader blitt presentert allerede.

Essensen i prosjektet vårt ble å vise det brede publikum den ukjente siden av Recoveryakademiet: De sju slakt-rapportene som ingen utenforstående ennå hadde hørt om. De sinte, fortvilede eks-pasientene som vi nå fikk kontakt med stadig flere av. De ennå ansiktsløse historiene om folk som vi hittil bare hadde lest om i anonymiserte dokumenter.

Når vi på forholdsvis kort tid hadde kommet over så mye, regnet vi med at det også var mye mer som vi ennå ikke visste. Dette stemte, skulle det vise seg.

Vi hadde nå fått kontakt med en håndfull ekspasienter og eksbeboere, og deres pårørende. Inntil videre var både de og vi i tenkeboksen:

Skulle de stå fram med sine historier? Flere hadde lyst, men noen var også ganske engstelige, for hvilke reaksjoner de ville få. Noen fryktet å få et sammenbrudd, hvis «alle» plutselig skulle kunne lese om hva de i årevis hadde kjempet med.

Også vi var i tvil. Å presse tidligere psykiatriske pasienter, var uaktuelt. De måtte få den tida de behøvde. Også for oss var det greit å la tida gå: Da kunne vi senere føle oss tryggere på, at å stå fram i Dagbladet var noe de ville, og ikke noe de senere ville angre på.

En som ikke var i tvil, var Vibeke Johannessen, mor til Kevin som døde i et sannsynlig selvmord, den 7. oktober 2000.

7 Utluftingen. Historien om Kevin Johannessens død

Av de sakene vi nå hadde fått innsyn i, var Kevin Johannessens den som berørte oss mest. Den hadde mange sterke elementer: Begeistringen da han ble lovet traumebehandling, og skuffelsen da han likevel ikke fikk det. Medisinering i strid med anbefalingene, på et sted med «medisinfri» behandling. Kevin ble bare verre, jo lenger han var på HRS, og døde i et sannsynlig selvmord, som han selv hadde varslet.

I en sak som handlet om selvmord, ønsket vi selvsagt å gå skånsomt fram. Derfor tok vi kontakt via advokaten. Før den første telefonkonferansen, hvor Vibeke, advokaten og vi var med, var vi veldig spente. Hvordan var livet hennes nå, og hvordan kom hun til å møte oss? Hadde hun nå, et år etter tragedien, forsonet seg med sønnens død?

Svaret var nei.

Nettopp det gjorde historien gripende. Vibeke ville ikke legge dette bak seg. Hun mente sterkt at sønnen og familien hadde lidd en stor urett, og ville ta den belastningen det er å stå fram i Dagbladet. Hun var drevet av et ønske om at folk i Norge, og potensielle pasienter ved RA, skulle få vite hva som hadde skjedd, og at ting skulle tas tak i og ikke skje igjen – en holdning vi seinere møtte igjen hos overraskende mange eks-pasienter og pårørende.

Slik kunne historiene fortelles slik vi helst ville: Åpent, og ikke usynliggjort av personvern, taushetsplikt og byråkratiske formuleringer. Det ble det første prosjektet vårt, å gi et omfattende, helst massivt innblikk via enkeltpersoner, i forholdene ved RA – fordi det vi nå hadde fått vite skilte seg så voldsomt fra det glansbildet publikum til da hadde fått se.

Turen vår til Tromsø før jul i 2021 ga oss et sterkt møte med Kevins mor, og hans søster og stefar. Vi kom sorgen og fortvilelsen tett på livet. Detaljer som sykkelen og dykkerutstyret fortalte oss, at Kevin ikke bare var en plaget ung mann, men også en som ville leve livet. Det ga tragedien en annen dimensjon enn den som kommer fram i saksdokumenter.

Brev fra medpasienter til familien etter hans død, og Kevins egne lydopptak fra behandlingsoppholdet, ga oss et dypere innblikk i hva som hadde skjedd.

Reportasjereisen til Tromsø ble også begynnelsen på en omfattende, i en periode nær daglig telefonkontakt med Kevins mor. Hun brant for saken sin, og satte tydelig pris på at Dagbladet ville lytte til henne.

Via Vibeke fikk vi kontakt med personer vi ellers kanskje ikke ville oppnådd kontakt med, eksempelvis medpasienten «Linda», som fant Kevin død. Hun hadde selv en historie om hvordan det var å være pasient ved HRS i den perioden Kevin var innlagt.

Kontakten med folk med tilknytning til RA, ble i perioder ganske omfattende. I et sakskompleks som dette, kanskje mer enn i andre typer journalistikk, må man svare når kildene melder seg. Det nytter ikke å be folk om å «ringe tilbake i kontortida». I hvert fall gjorde ikke vi det.

Ved hjelp av «via-via-metoden» (se neste kapittel) kom vi også på sporet av forholdene ved Stensbyhagen, RAs bo- og omsorgssenter for rus- og psykiatri i Minnesund i Eidsvoll kommune. Vi begynte å forstå, hvor omfattende dette kunne bli. Fordi nysgjerrigheten vår på RA for lengst var vakt, ble ikke spørsmålet så mye *om* prosjektet skulle utvides, men hvordan og hvor mye.

8 Hvordan finne og nærme seg sårbare kilder

Da vi gikk i gang for fullt med Kevin-saken, hadde vi også kontakt med en rekke andre som hadde opphold bak seg på Recoveryakademiets institusjoner. Det hadde vi i stor grad fått ved hjelp av to metoder: «Paragraf 13-metoden» (se kapittel 3 og 4), og «Via-via-metoden». For de som er ukjent med den siste, består den i å snakke med noen som vet om noen som kjenner noen som har hørt om noen ... og så videre. Noen nyskapende metode er dette ikke – snarere blant de eldste triksene i boka – men uovertruffent effektiv. Selv om hver enkelt samtalepartner bare har en viss mengde kunnskap, blir sluttresultatet et større bilde, satt sammen av mange puslespillbiter.

Antakelig vet alle som leser SKUP-rapporter dette, men det er så viktig at vi nevner det: I kontakten med alle disse personene, har det vært avgjørende å holde premissene så klare som mulig. Er det vi har nå en bakgrunns-samtale? Et intervju? Eller en forberedende samtale til et intervju? Er det greit at vi nevner for den og den at vi har snakket sammen?

Slikt bør helst avklares fortløpende, men de gangene det ikke har blitt spesifikt avtalt, har vi behandlet samtaler med eks-pasienter, eks-beboere og eks-pårørende som konfidensielle.

Særlig viktig har konfidensialiteten vært når kilder har villet være anonyme, og de gangene noen har skaffet oss tilgang til dokumenter fra innsida av RA. Slike dokumenter fikk stor betydning for våre avsløringer om RAs SkatteFunn-prosjekt og at helseforetaket i et helt år drev en psykiatrisk sykehus-avdeling uten Helfo-godkjenning, men kildevernet gjør det vanskelig å redegjøre nærmere for dette.

Fordi det ofte har vært snakk om sårbare personer, med en historikk som kan føles belastende, ofte med vedvarende helseplager, har vi bestrebet oss på å møte både åpne og anonyme kilder personlig, og vært bevisste på ikke å presse dem. De har fått sitat- og fakta-sjekk på det de har fortalt, både for å få det korrekt, og for at publiseringen ikke skulle gi dem en kalddusj. Har de uttrykt tvil om hvorvidt de orket dette, har vi lagt saken til side.

Som tidligere nevnt, har vi ønsket å fortelle disse historiene slik de helst bør fortelles, fra eks-pasienters, eks-beboeres og de pårørendes synsvinkel. Vi har også ønsket å nå bredt ut, og en historie treffer utvilsom flere lesere «hjemme», hvis den fortelles åpent, med bilder og navn.

Dette kunne i utgangspunktet ha skapt et dilemma, når vi samtidig har vært opptatt av å ikke presse noen til å stå fram med sin historie.

Heldigvis har dette ikke blitt noe problem. Fra den første saken ble publisert, har det kommet inn tips. Gjennom hele 2022 har mulige saker om Recoveryakademiet ligget i kø. De gangene noen har tvilt på om de virkelig skal tørre å «stikke hodet fram», har det gått fint for oss å la dem sove på det, i dager, uker og til og med måneder. Noen har også trukket seg, uten at det har fått avgjørende betydning for prosjektet vårt.

Vi har likevel hatt mer enn nok å skrive om.

9 Motstrategier. Møtet med RA og deres støttespillere

Som allerede nevnt, har vi lagt vekt på ikke å presse eks-beboere eller -pasienter, ikke minst fordi det handler om sårbare personer. Noen ganger har det ført til at saker vi gjerne skulle ha skrevet, har blitt lagt til side, og enkelte ganger lagt helt vekk.

At Dagbladet måtte ta slike hensyn, har også RA-sjef Ole Andreas Underland vært opptatt av. Dette ble uttrykt særlig tydelig i februar 2022.

Måneden før hadde vi gjort et større intervju med en ekspasient, som fortalte en interessant historie. Vi hadde hatt kontakt med ekspasienten over en tidagers periode, og følte oss trygge på ikke å ha misforstått hverandre.

Problemene meldte seg dagen etter at vi sendte RA-sjefen en rekke spørsmål om påstander og synspunkter fra intervjuet. Ekspasienten hadde da lest og godkjent intervjuemanuset. Nå fikk vi beskjed fra vedkommende om at Underland hadde tatt kontakt, og om at ekspasienten hadde kommet i tvil. Samme kveld snakket vi med ekspasienten. Vi sa at vedkommende måtte tenke på sitt eget beste, og ble enige med ekspasienten om å legge saken vekk. Det siste skrev vi også i en e-post til Underland etter et møte med ham påfølgende dag, som han hadde tatt initiativet til.

Dette var første gang vi møtte Underland. I forbindelse med våre første saker, hadde han avlyst en intervjuavtale, og i stedet svart skriftlig. Vi håpet at det nå skulle bli mulig å ha en mer direkte kommunikasjon med ham, og foreslo flere ganger utover våren et større intervju, hvor han fikk snakke ut. Dette har det foreløpig dessverre ikke blitt noe av.

For oss var det en overraskelse at Underland og RAs advokat noen dager etter at intervjuet ble skrinlagt, ba om et møte med Dagbladets ledelse. På dette møtet, hvor vi reporterne ikke var med, uttrykte RA bekymring over våre arbeidsmetoder, begrunnet med intervjuet som vi nå hadde skrinlagt. Dette ble senere fulgt opp med en «bekymringsmelding» fra advokaten. Der hevdet hun blant annet at Dagbladets reporter hadde kontaktet et sykehus hvor ekspasienten hadde vært innlagt, uten at ekspasienten hadde samtykket til det. Saken skapte ikke særlige problemer, fordi vi hadde tatt vare på ekspasientens skriftlige samtykke til framgangsmåten.

Vi tar med denne historien, selv om det gjelder et intervju som ikke ble publisert, fordi den illustrerer hvilke fallgruver man kan ramle i, og hvor viktig det er å ta vare på dokumentasjon.

Også senere har RAs ledelse hatt møter med Dagbladets redaktører, for å diskutere våre arbeidsmetoder.

I en 3-siders redegjørelse om Dagbladets dekning, ga daglig leder Geir Hansen i Hurdalsjøen Recoverycenter (HRS) sine samarbeidspartnere i oktober 2022 et innblikk i hvordan RA opplevde disse møtene.

«Vi har hatt to møter med Dagbladets ansvarlige redaktør Alexandra Beverfjord for å forsøke å få avisen til å balansere dekningen, uten at vi oppfatter at vi har lyktes», heter det der.

For oss er det betryggende at Dagbladets ledelse har vist tillit til oss og vår journalistikk.

Vi har ikke selv vært invitert til disse møtene, men har i etterkant blitt oppmuntret av sjefene våre til å anstrenge oss for også å få fram RAs synspunkter og opplevelse, og at det også er mange fornøyde pasienter.

Det har vi prøvd å gjøre, eksempelvis via gjentatte forespørsler om et intervju med Underland, og da vi i en sak om RAs såkalte Recoverypiloter (tidligere pasienter som jobbet for kost og losji) intervjuet en «pilot» som var svært fornøyd med oppholdet. Vi har likevel hatt en bevissthet på at alle saker må ha nyhetens interesse for å bli publisert.

Framfor alt har vi bestrebet oss på å gi RA utførlig kjennskap til hva vi hadde planer om å publisere, og gi dem full anledning til å kommentere eller tilbakevise alle opplysninger, hypoteser og synspunkter av betydning. Noen artikler har vi droppet, fordi RAs kommentarer, eller våre egne undersøkelser, har vist at ting ikke forholdt seg slik vi først trodde.

Noe som har gjort dette vanskelig, er at RA svært ofte har vist til taushetsplikten – også når ekspasienter og/eller deres pårørende uttrykkelig har løst dem fra denne overfor Dagbladet.

I sin redegjørelse, skriver HRS-sjef Geir Hansen at Dagbladet har bedt RA kommentere saker omfattet av taushetsplikt, eller som har vært under behandling hos Statsforvalteren.

«Der spørsmålene har vært knyttet til tilsynssaker under behandling hos Statsforvalteren, har våre utfyllende svar blitt til dem, og ikke til Dagbladet. I noen av disse tilfellene har dette blitt fremstilt som om Recoveryakademiet ikke har ønsket å svare eller at vi har "gjemt" oss bak taushetsplikten. I de to konkret omtalte sakene, har de etterlatte fritatt Recoveryakademiet fra taushetsplikten. Taushetsplikten gjelder imidlertid også etter noens død, med mindre vektige grunner taler for å fravike dette utgangspunkt», skriver han blant annet.

Fordi dette kapitlet handler om motstand, bør det også nevnes at en av oss ble politianmeldt av en fastlege for angivelig trakassering.

Dette skjedde etter at en avdød beboers sønn hadde prøvd å nå gjennom til fastlegen, for å få utlevert sin avdøde fars fastlegejournal. Denne journalen ville ha vært svært nyttig, for Dagbladet, men også for Statsforvalteren, som da var i gang med å granske omstendighetene rundt farens død ved kvelning. Ved å sammenholde opplysningene i fastlegejournalen, med journalen fra bo- og omsorgssenteret hvor faren bodde, mente både vi og avdødes sønn at flere avgjørende opplysninger ville kunne verifiseres eller avkreftes.

Sønnen hadde prøvd via telefon, men hadde ikke lyktes å få kontakt med fastlegen. Han var derfor innforstått med at Dagbladet også gjorde et forsøk på å få telefonisk kontakt. Da også vi ble avvist, av en legesekretær som heller ikke ville oppgi noen epostadresse vi kunne bruke, kontaktet Dagbladet derfor fastlegens kommune. En ansatt der tok affære, og via en kryptert e-post oversendte så den kommuneansatte våre spørsmål samt en anmodning om en tilbakemelding.

Det endte med avslag fra fastlegen, noe både Dagbladet og sønnen klaget på. Underveis i denne prosessen, så fastlegen seg lei på Dagbladets spørsmål – til tross for at vi prøvde å formulere oss respektfullt – og det endte med en politianmeldelse, som senere ble henlagt.

Det må også nevnes at avdødes sønn til slutt nådde fram med sin klage, etter at den først hadde ligget ubesvart i to måneder hos Statsforvalteren. Da han i oktober fikk fastlegejournalen utlevert, var det for de fleste praktiske formål for sent: Måneden før hadde Statsforvalteren avsagt sin avgjørelse, som ble at RA ikke hadde opptrådt uforsvarlig ved farens død. Det viser seg nå at fastlegejournalen styrker sønnens oppfatning om hvilken påvirkning fastlegen hadde på farens materegime, mens deler av det Statsforvalteren har lagt til grunn, svekkes tilsvarende. Dette arbeider Dagbladet videre med.

En annen type motstand vi har møtt mye av, er saktegående behandling av innsynskrav, riktig nok ofte begrunnet med stor arbeidsbelastning, noe som Dagbladet utvilsomt har bidratt til.

I arbeidet med våre to artikler om SkatteFUNN, har vi klaget i flere omganger på Forskningsrådets innsynsavslag. Også der, som i saker hos Velferdsetaten i Oslo kommune, har RA fått legge premissene gjennom konsultasjoner om hva vi skulle få lese. Hva vi til slutt har fått ut – og ikke fått ut – viser hvor avgjørende vekt det har blitt lagt på RAs syn på dette.

Vi finner det problematisk at en bedrift på denne måten skal kunne legge premissene for hva som skal bli kjent om offentlig pengebruk, men i en klagesak på Velferdsetaten fikk vi ikke medhold i dette.

Særlig i kommunikasjonen med RA, og i forbindelse med den motstanden vi har møtt, har det vært nyttig for oss å diskutere sakene med redaktør Lars Helle, som i tillegg til sin lange erfaring også er jurist. Han har hjulpet oss til å se klarere, de gangene det har blitt litt «hett om ørene».

10 Å treffe publikum hjemme

I sakene om Recoveryakademiet, kanskje mer enn i det daglige nyhetsarbeidet, har vi latt kvalitet gå foran tempo – sikkert noen ganger til sjefers frustrasjon. Slik det bør være i alle gravesaker, har vi lagt ned mye arbeid i å sjekke, dobbeltsjekke og kryss-sjekke opplysninger.

Og ikke minst har vi arbeidet mye og lenge med selve skrivingen.

Tanken har vært, at hvis ikke sakene når fram til leserne, får det øvrige arbeidet liten betydning. Vi har bedt flere kolleger om å lese manusutkast. Erfaringen er, at hvis noen stusser eller misforstår, eller synes at teksten er vanskelig å følge, har de så å si alltid rett.

Det hjelper ikke å insistere på at saken er godt løst og spennende skrevet, hvis den som leser saken ramler av. For å få svar på det aller viktigste spørsmålet, om teksten fungerer eller ikke, kan de fleste som leser gi verdifulle innspill.

Å få svar på de neste spørsmålene er verre: Hvordan kan denne teksten bli bedre? Bør noe hives ut – svaret på det er nesten alltid ja – eller bør saken skrues om, for eksempel slik at det som står til slutt kommer først?

Da må den som skal hjelpe, selv kunne skrive.

For å hjelpe oss med dette, vil vi særlig framheve den hjelpa vi har fått fra vår gode kollega Bernt Jakob Oksnes. Han har tatt seg tid til å analysere i dybden. Ikke bare har han tipset oss om hvordan noe som er dårlig kan rettes opp. Han har også gitt oss verdifulle ideer om hvordan noe som er bra kan gjøres virkelig godt.

Om vi fikk det til, kan bare leserne bedømme.

Vi har minst én god grunn til å tro at vi lyktes: Den aller første saken, «Kevin (28) kom hjem i ei kiste», publisert 29. desember 2021, ble Dagbladets *lengst* leste sak i 2022. Gjennomsnittlig lesetid var nærmere fem minutter per leser.

11 Opprydding. Hva førte sakene til

Oppsummert har gangen i prosjektet vært slik:

I den første fasen var planen å vise fram det store spriket mellom virkeligheten, og det glansbildet av RAs «sykehusdel» HRS som til og med 2021 dominerte i offentligheten.

I fase to, da omfanget av misnøye og diskutabel håndtering av pasienter og beboere gikk opp for oss, utvidet vi det til å gjelde hele Recoveryakademiet. Med andre ord endevende en institusjon som de færreste til da visste mer om enn rosende ord fra Høyre og NRK og flere andre.

I fase tre har fokuset vårt kommet mer over på økonomiske forhold, og på kontrollapparatet.

Følger av prosjektet kan oppsummeres slik:

Vi har synliggjort forholdene ved RA, noe som har gitt folk som vurderer å søke seg dit en grunn til å tenke seg om. Dagbladet skrev i høst en sak om RA, med tittelen «Blodrøde tall for Erna-favoritt». De blodrøde tallene, og en tilspisset økonomi utover i 2022, har flere grunner, men ifølge lokalavisa Romerikes Blad (RB) har Dagbladets artikler hatt stor betydning.

«Allerede til våren kan det bli kroken på døra for det psykiatriske sykehuset i Hurdal», heter det innledningsvis i en større artikkel i RBs papirutgave 2. januar i år. Den har tittelen *«Hvorfor skal de ta vekk noe som fungerer så godt?»*, og tar for seg de dramatiske følgene for Hurdalsjøen Recoverycenter (HRS) av at Fritt behandlingsvalg (FBV) nå skal avvikles.

Lenger nede i artikkelen står følgende:

«Fordi antall pasienter falt drastisk i løpet av 2022, har samtlige pasienter blitt flyttet til Haugnesvegen. Haraldvangen er nå kun i bruk som ansattboliger.

En serie kritiske artikler i Dagbladet er mye av årsaken til pasientnedgangen. I fjor vår fikk sykehuset også kritikk fra Statsforvalteren etter et tilsyn. Avvikene er nå lukket, men det er liten tvil om at negativ medieomtale har virket negativt på omdømmet og ført til færre henvisninger.»

Vår sak om Kevin Johannessen førte til at vi fikk kontakt med Michael Lybek, og til at han begynte å undersøke hva som skjedde da hans far døde ved bosenteret Stensbyhagen. Han oppdaget da at en tilsynssak om dødsfallet hadde blitt gjennomført og avsluttet uten at han selv hadde fått høre om dette. Han ba da om ny granskning, noe Statsforvalteren tok til følge. I september 2022 konkluderte Statsforvalteren med at senteret ikke hadde opptrådt uforsvarlig.

Vår avsløring av manglende Helfo-godkjenning av Hurdalsjøen Recoverycenter avdeling Haraldvangen førte, slik Dagbladet har skrevet, til skarp kritikk fra de fleste partier i Stortingets helse- og omsorgskomite. Bård Hoksrud (FrP) sa i november til Dagbladet at han forventet at kontrollinstansen Helfo tok tak i saken, mens Seher Aydar (Rødt) mente «saken viser at det behøves skjerpede kontrollordninger, som ikke tillater at useriøse aktører slipper til».

Nettopp kontrollinstansenes innsats vil trolig være i fokus for Dagbladets fortsatte arbeid. En grunn til det, er at det som oppdages og «slås ned på», fort blir liggende i en skuff uten at publikum og andre får vite om det. Slik kunne det ha blitt med Statsforvalterens sju tilsynsrapporter om

uforsvarlig helsehjelp ved HRS. Først med Dagbladets artikler i desember 2021 fikk offentligheten vite om avgjørelsene – til tross for at de begynte å komme allerede i juli samme år.

En annen grunn er at kontrollinstansene tilsynelatende har en høy terskel for å gjøre kontroller. Et eksempel her er Helfo, som nøyde seg med å be om å få avgjørelsene tilsendt, da de i desember 2021 fikk vite om dem.

Så langt har det heller ikke ført til kontrollhandlinger fra Helfo at fem av disse pasientene ifølge Underland var innlagt på Haraldvangen, avdelingen som Dagbladet har avslørt opererte uten Helfo-godkjenning. Overfor Dagbladet har Helfo nedtonet alvorligheten av dette, ved å gjøre oppmerksom på at HRS hadde en annen avdeling hvor godkjenningen var i orden.

«Helfo ber om forståelse for at vi ikke vil orientere media om mulige fremtidige kontrollsaker», skriver organet – noe kryptisk – i en nylig epost til Dagbladet.

VEDLEGG: ARTIKKELLISTE NETT

29.12.2001	Kevin (28) kom hjem i ei kiste	http://db.no/74864284
30.12.2021	Varsellampene lyste ikke: – Klump i magen	http://db.no/74996044
03.01.2022	Kjørte valgkamp tross advarsel	http://db.no/75004364
04.01.2022	Sju slaktrapporter siden juli	http://db.no/74995861
06.01.2022	NRK tar grep etter Dagblad-avsløring	http://db.no/75059549
06.01.2022	Knuser behandlingen Kevin fikk: – Tankeløst	http://db.no/74995554
11.01.2022	Fant Kevin (28):– Gikk i psykose	http://db.no/74996201
13.03.2022	Lot pasient ta do-vasken	http://db.no/75435470
02.05.2022	Slaktes igjen	http://db.no/75977492
02.07.2022	Michaels siste kamp for pappa	http://db.no/76449480
06.07.2022	Må svare for pappas død: – Endelig	http://db.no/76439885
10.07.2022	– Kvalt av brød med kaviar	http://db.no/76534032
13.07.2022	Fikk sjokkvarsel – ventet sju måneder	http://db.no/76621734
16.07.2022	– Slo alarm, ble ikke hørt	http://db.no/76403053
19.07.2022	David døde: Knuser behandlingen	http://db.no/76654577
31.07.2022	Mammas kamp: – Helt grusomt	http://db.no/76689894
12.09.2022	MENINGER Det trengs en opprydding	http://db.no/77147068
08.10.2022	Spillet i kulissene: – Skandaløst	http://db.no/77175187
13.10.2022	Skatte-eventyr forbløffer	http://db.no/77355056
02.11.2022	Sjekket inn: Klinikken manglet godkjenning	http://db.no/77623407
04.11.2022	Politikernes knusende dom: – Hårreisende	http://db.no/77634116
19.11.2022	– Risikerer millionsmell	http://db.no/77754738
06.12.2022	Jaktet med hund og helikopter	http://db.no/77762660
07.12.2022	Blodrøde tall for Erna-favoritt	http://db.no/77914530
04.01.2023	Mamma slo rus-alarm	http://db.no/78006671

Vedlagt alle artikler fra papir-avisa. NB: Ikke alle er publisert på papir. En er bare på papir, nettartiklene er alltid mer utfyllende.

KRITIKK MOT RECOVERYAKADEMIET

BLE BARE 28 ÅR: Kevin Johannessen.
Foto: Privat

Kevin trodde Recoveryakademiet i Hurdal skulle hjelpe ham med psykiske traumer. Tre måneder inne i oppholdet døde han – etter en behandling som nå får voldsom kritikk av Statsforvalteren.

KEVIN (28) KOM

Tromsø (Dagbladet): Det river i henne å se ham ligge der. Kevin (28), hennes eneste sønn. En livsglad ung mann, som også slet med mørke tanker.

Hun husker begeistringen hans da han ble overbevist om at Recoveryakademiet i Hurdal hadde akkurat den behandlingen han trengte, og at han gråt av glede den dagen han fikk plass.

I stedet ble alt mye verre.

Nå ligger han der, i kista. Hun stryker ham over det kalde kinnet, og gir ham et siste løfte.

«Kevin, ho mamma lover deg: Jeg skal ta dem. Jeg kommer aldri til å gi meg på hva de har gjort mot deg.»

Slik tok Vibeke Johannessen farvel med sønnen Kevin, i oktober 2020.

Et drøyt år seinere møter hun Dagbladet i Tromsø.

Det er mørketid. En kald vind feier over snølandskapet.

OPPGJØRET

Nå vet hun mer om hva som skjedde da Kevin døde den 7. oktober i fjor på Hurdalsjøen Recovery-senter (HRS), en avdeling i det privateide Recoveryakademiet.

Hun forstår mer av det som virket så tolt uforståelig. Hun kjenner fortida til den nå avskilte

REPORTASJE

**ASLE
HANSEN**
aha@db.no

**HALLDOR
HUSTADNES**
hhu@db.no

**NINA
HANSEN (Foto)**
nina.hansen@db.no

psykiateren som behandlet Kevin.

– Det er i hodet mitt hvert sekund, fra jeg står opp til jeg legger meg, forteller Vibeke.

Familien har hyret inn advokat, Johan Angell-Sigvaldsen hos Advokatene Leiros & Olsen. Saken er klaget inn for Statsforvalteren i Oslo og Viken. Dagbladet møter familien i Tromsø mens de ennå venter på avgjørelsen.

En måned seinere kommer den:

Medisinering i strid med retningslinjene. Fravær av behandlingsplan og individuelle tilpasninger. Slik er noen av stikkordene.

Statsforvalteren påpeker brudd på loven, både uforvarlig helsehjelp og mangelfull journalføring.

KAN ENDE I RETTEN

Recoveryakademiets (RA) sjef og storeier, psykiatrisk

KRITIKK MOT RECOVERYAKADEMIET

GRAVSTEDET I TROMSØ: Kevin Johannessen så fram til oppholdet ved behandlingsinstitusjonen i Hurdal. Men døde tre måneder inne i oppholdet.

HJEM I EI KISTE

sykepleier Ole Andreas Underland, skriver dette til Dagbladet om Kevins sak:

«Vi har stor medfølelse og forståelse for påkjenningen til de etterlatte. Det som har skjedd er utrolig trist og har gått sterkt inn på meg og alle ansatte.»

Han skriver at RA ser alvorlig på avgjørelsen fra Statsforvalteren i Oslo og Viken.

«Det er iverksatt kvalitetsforbedrende tiltak for å rette oss etter tilbakemeldingen, og vi arbeider kontinuerlig for å oppnå ytterligere forbedring», skriver han, og legger til at individuell tilpasning og pasientmedvirkning er kjerneverdier.

Ellers besvares mange av spørsmålene med å henvise til taushetsplikten. Ifølge Underland er ikke fritak gitt av Kevins pårørende nok til å oppheve denne (se egen sak for Underlands øvrige svar).

Det er slett ikke sikkert at Statsforvalterens avgjørelse

blir punktum i saken. Tidligere i høst var Vibeke og advokaten i møte med Ole Andreas Underland.

– Jeg sa til Underland at «en ting skal du vite: Når det gjelder mine unger, gjør jeg alt. Og svarer du ikke på det du skal svare på, så sender jeg det inn til retten», sier hun til Dagbladet.

SKRAPER UNDER RADAREN

Familien Johannessens klagesak er en av mange.

Recoveryakademiet har fått en lang rekke skraper, fra Statsforvalteren, Oslo kommune, Statens helsetilsyn og barnevernet, for blant annet ukvalifisert personale og sviktende behandlingsplaner.

Mange ganger er lovbrudd påpekt, ofte uforsvarlig helsehjelp og brudd på journalføringsplikten.

Til nå har skrapene stort sett passert ubemerket. Et

positivt bilde har festet seg i offentligheten, av en innovativ institusjon som tilbyr forskningsbasert, medikamentfri behandling.

Tidligere pasienter har stått fram med sine historier om hvordan Recoveryakademiet har hjulpet dem, blant annet i Aftenposten i en sak om ordningen Fritt behandlingsvalg i august i år.

Blant dem som har snakket varmt om Recoveryakademiet, er tidligere statsminister Erna Solberg.

FIKK HØYRE-ROS

– Når man får flere steder som dette, så vil også det offentlige komme etter på felt som medikamentfri behandling, sa Solberg på Hurdalsjøen Recoverycenter (HRS), under Høyres valgkampturné i juli i år.

KRITIKK MOT RECOVERYAKADEMIET

TUNGT: Det er vondt å se tingene hans når han ikke er her, sier Vibeke Johannessen.

NØYE: – Han kjøpte dyrt og godt utstyr. Det skulle være ordentlig, forteller Vibekes mann, Kevins stefar Hugo Myhre. Her med Kevins gummibåt elsykkel i garasjen.

AKTIV: Siste gang Kevin brukte elsykkelen var sammen med søsteren og bestevennen Camilla til toppen av Fjellheisen i Tromsø. Foto: Privat

«JEG HAR STOR FORSTÅELSE FOR DEN PÅKJENNINGEN DE ETTERLATTE OPPLEVER.»

PSYKIATEREN SOM BEHANDLET KEVIN

tok på telefonen. Hun ba om at han nå måtte få den traumebehandlingen som hadde fått ham til å dra til HRS.

Etterpå gikk Kevin på rommet sitt og låste døra. Pleieren og psykiateren fulgte etter. De låste seg inn, og Kevin gjentok for dem hvor skuffet han var over ikke å få psykolog-samtaler.

Da psykiateren spør om han kan love å ikke skade seg selv, svarer Kevin nei. Han forteller tvert imot at han har planer om å ta livet sitt, og forklarer hvordan han vil gjøre det.

Da fraktes Kevin til akuttmottaket på Akershus universitetssykehus (Ahus).

Det er den første av tre ganger da han bringes til akuttmottaket, for opphold på opptil to dager, i løpet av Kevins siste uker.

De siste dagene Kevin var tilbake på HRS, var han mye alene på rommet. Han fikk medisiner – Vival og Seroquel – og spiste lite, men snuste, røykte og drakk kaffe.

– MARKANT VEKTTAP

Den aller siste dagen snakker Vibeke med ham på telefonen. Han høres trøtt, og hun skjønner at han ligger i senga.

– Så sier jeg til ham at «du må gå ut og spise».

Da får hun vite noe som gjør henne enda mer urolig. Kevin forteller at han har gått kraftig ned i vekt fra de 81 kiloene han skal ha veid før han reiste sørover, til 67 kilo ved obduksjonen.

«En så vidt markant vektnedgang må ha vært synlig

– VISSTE OM TILSYNENE

Via Høyres pressesjef Cato Husabø Fossen har Dagbladet stilt Erna Solberg spørsmål om hennes omtale av Recoveryakademiet, men har fått svar fra Erlend Svardal Bøe i Stortingets helse- og omsorgskomite.

«Feil blir dessverre begått både av offentlige og private helseaktører. Det er svært viktig at det gjennomføres tilsyn i helsetjenesten, og at alle tilsynssaker blir tatt på alvor», skriver Bøe.

«Historien til Kevin er dypt tragisk og gjør sterkt inntrykk. Høyre kjente ikke til Kevin sin historie før besøket til Hurdal, men hadde kjennskap til enkelte andre tilsynssaker ved at de har vært omtalt i media tidligere», skriver han og legger til at psykisk helse er krevende.

«Høyre mener det er viktig at pasientene får være med å påvirke sin behandling, fordi hvilken behandling som påvirker den enkelte er individuelt. For oss er det viktig å få frem pasientenes historier. Det er historier det er verdt å lytte til, og som vi kan lære av for å gjøre helsetjenesten enda bedre for pasienten», skriver Erlend Svardal Bøe.

PÅ BAREBUKETTEN: Vi kommer aldri til å glemme deg,

for alle som så pasienten i det daglige, og man finner ikke at problemstillingen er tatt tak i», skal Statsforvalteren et drøyt år seinere skrive om dette.

Etter Vibekes siste samtale med Kevin, den 7. oktober 2020, er hun fast bestemt på å rydde opp. Hun vet ikke at det snart er for seint.

DØDSBUDSKAPET

Kort etter skjer det: Rundt klokka 19.45 den 7. oktober blir Kevin funnet livløs.

Gjenopplivningsforsøk er nytteløse. Trolig har han dødd momentant.

Politiet bruker ikke lang tid på å konkludere med ulykke eller selvmord. De tror han har gjort akkurat det som han varslet om den 23. september.

I Tromsø forblir familien enda i flere timer intetanende om at de har mistet Kevin. Først et godt stykke ut på natta vekkes huset til live av at det banker på døra.

Det er presten som kommer med dødsbudskapet.

– Ingen fra Hurdalsjøen ringte, sier Vibeke.

– Jeg måtte selv ringe senteret tidlig på morgenen dagen etter for å spørre om hvordan han døde. For det visste ikke presten noen ting om.

Ifølge Underland var politiet tydelige på at de (politiet) måtte varsle hjemkommunen, og at de pårørende ikke kunne få beskjeden på telefon.

I sitt journalnotat om Kevins uventede dødsfall, skrev psykiateren som behandlet ham at han tre timer før dødsfallet, på direkte spørsmål, hadde benektet å ha selvmordstanker.

KRITIKK MOT RECOVERYAKADEMIET

– TAR SAKEN SVÆRT ALVORLIG

Overfor Dagbladet viser Recoveryakademietts daglige leder Ole Andreas Underland til «god dialog» med tilsynsmyndighetene, og at Recoveryakademiet har en «god kultur» for å registrere avvik.

«Vi tar selvsagt Statsforvalteren i Oslo og Viken sine tilsynsrapporter svært alvorlig, og har fortløpende gjort endringer i tråd med tilbakemeldingene», skriver han.

Spørsmål om Kevins vekttap, medisiner og tilstanden under oppholdet besvarer han med at han er bundet av taushetsplikt og personvernensyn.

Han skriver, på generelt grunnlag, at «selvmordsrisikovurderinger foretas fortløpende, men erfaringsvis kan selvmord likevel være vanskelig å forutsi».

–Måtte ivareta pårørende

Underland skriver at måten familien ble varslet om dødsfallet er i tråd med Helsedirektoratets veileder ved selvmord.

«Politiet og AMK var svært tydelige på at melding måtte gå fra dem (politiet) til pårørendes hjemkommune, som iverksatte kriseteam og oppsøkte pårørende hjemme med informasjon om det som hadde skjedd. Begrunnelsen for dette er at ingen pårørende skal få en slik brutal beskjed via telefon, det skal være mulighet for å ivareta de pårørende i timene etter at beskjeden er gitt og det skal også være mulighet for å vurdere de pårørendes behov for hjelp og støtte de neste dagene», skriver han.

At Kevin og familien ikke ble informert underveis om granskningen av psykiateren, kommenterer han med at helsepersonell er «autorisert og kan arbeide» inntil helsetilsynet eventuelt trekker autoriseringen tilbake.

«Det er slik regelverket er i dag, og vi/RA forholder oss til dette», skriver Underland. «En tilsynssak er et forhold mellom det konkrete helsepersonellet og Statens helsetilsyn», skriver han, og tilføyer at Recoveryakademiet ikke kan utlevere taushetsbelagt informasjon om arbeidstakerne.

«Psykiater meldte hendelsen til Helsetilsynet i tråd med spesialisthelsetjenesteloven § 3-3 a», skriver han på spørsmål om hvorfor journalnotatet om dødsfallet ble skrevet i ettertid.

– Legens beslutningsansvar

Dagbladet har spurt hvordan medisineren av Kevin harmonerer med RAs profil som et sted for et medikamentfritt behandlingstilbud.

«Vi tilbyr nedtrapping av medikamenter som en del av medikamentfritt behandlingstilbud i tråd med regjeringens oppdrag om medikamentfrie tilbud i psykisk helsevern. Intensjonen bak ordningen er å gi et tilbud til de som nødvendigvis ikke har effekt av medikamentell behandling eller de som ønsker en behandling med mindre eller ingen medisiner. I tillegg til regjeringens oppdrag er dette et behandlingstilbud som var og er ønsket fra pasient- og brukerorganisasjoner. Derfor er vårt fokus hva som er til pasientenes beste, og vi etterstreber å etterleve pasientenes medbestemmelsesrett i vår behandling», svarer Underland.

«Vurderingen av hvilke medikamenter som er aktuelt å gi tas i samarbeid med pasienten, men det er legen som har beslutningsansvar», skriver han også.

Underland skriver at det ble kommunisert på HELFO sine sider at RA sluttet med traumebehandling i juni 2020.

FAKTA

TRENGER DU NOEN Å SNAKKE MED?

- Kirkens SOS: 22 40 00 40
- Mental Helse, Hjelpetelefonen: 116 123
- Alarmtelefonen for barn og unge: 116 111
- Røde Kors (Kors på halsen): 800 33 321
- Angstringen: 22 22 35 30

HJELP FOR PÅRØRENDE:

- LEVE, Landsforeningen for etterlatte ved selvmord: 22 36 17 00
- Nasjonal rådgivningstelefon for pårørende: 22 49 19 22

kjære umistelige Kevin, skrev mamma Vibeke. Foto: Privat

Journalnotatet fra denne samtalen er registrert 13. oktober, seks dager etter at Kevin døde.

Grunnen er, ifølge psykiaterens notat, at Kevin døde «før undertegnede hadde rukket å skrive dette notatet».

Han skriver at han har ringt opp Helsetilsynet, og fått tillatelse til å skrive journalnotatet i etterkant.

PSYKIATEREN AVSKILTET

Noen dager etter at Kevin var død, tok hans nærmeste veien ut i høstmørket. De dro til flyplassen i Tromsø, Langnes lufthavn. Vibeke forteller at hele familien gråt da han reiste, fordi de var så glade på hans vegne. Nå fikk de ham tilbake i ei kiste.

– Da gråt vi også, av tap og sorg, sier Vibeke.

Da de rettsmedisinske prøvesvarene kom, ble Vibeke urolig. At de viste at det var Rivotril i blodet, skjønte hun ikke: I henvisningsnotatet før innleggelsen ble det jo advart mot nettopp Rivotril.

Seinere skulle hun få enda et sjokk:

I mars i år ble psykiateren som behandlet Kevin fratatt autorisasjonen som psykiater. Det viste seg at Statens helsetilsyn hadde hatt ham under lupen hele den tida Kevin var innlagt på HRS, for hans arbeid for en tidligere arbeidsgiver.

Det var hans kolleger på HRS fullt klar over.

«Det vil være et tap for pasienter innen psykisk helsevern hvis (NN) mister sin autorisasjon», skrev hans psykiaterkollega ved Recoveryakademiet i en uttalelse 15. april 2020.

«UFORSVARLIG»

Ifølge Helsetilsynets avgjørelse er Kevins behandler «uegnet» til å utøve yrket. Vedtaket bygger på pasientbehandlingen hans i 16 saker, hos hans tidligere, offentlige arbeidsgiver.

Psykiateren opplyser til Dagbladet at han har påklaget Helsetilsynets vedtak. Utover det, ønsker han ikke å svare på spørsmålene våre.

– Jeg har stor forståelse for den påkjenningen de etterlatte opplever. Det som har skjedd har også gått sterkt inn på meg. Når det gjelder den konkrete saken (Kevin-saken, red. anm.) er jeg bundet av taushetsplikten og kan ikke omtale den, skriver psykiateren i en e-post til Dagbladet.

Han skriver at Statsforvalterens tilsyn i Kevins sak er rettet mot virksomheten, og viser derfor til denne.

«Etter Statens helsetilsyns vurdering var din rekvirering av vanedannende legemidler uforsvarlig», står det blant annet i brevet hvor psykiateren meddeles at han mister autorisasjonen.

For Vibeke var det skremmende å lese Helsetilsynets konklusjoner om «uforsvarlig virksomhet», «grov mangel på faglig innsikt», og «atferd som anses uforenelig med yrkesutøvelsen», hos mannen som behandlet hennes sønn.

Hun er derimot glad for å ha fått medhold hos Statsforvalteren i klagen på Recoveryakademiet. Nå må hun avgjøre om det skal stoppe der.

KRITIKK MOT RECOVERYAKADEMIET

PÅ KIRKEGÅRDEN: Den lille familien sørger for at det er blomster og lys ved gravsteinen. Her besøker mor Vibeke, søster Camilla og stefar Hugo gravstedet.

Hun og Høyre har i en årrekke framhevet HRS og Recoveryakademiet som et godt eksempel på privat psykisk helsevern innen rammen av Fritt behandlingsvalg.

– Det er jeg så forbannet over. Jeg blir forbannet fra stortåa og opp, sier Vibeke om dette.

Også NRKs «Helene sjekker inn» ga i 2020 en positiv omtale av HRS' behandlingsmetoder.

Dette positive bildet trodde Kevin fullt og helt på.

– Vi så «Helene sjekker inn». Det var så flott, det programmet. Yess! Endelig!, forteller Vibeke.

– Og så får han plass kjempfort! Og så skjer det som skjer, legger hun til.

Programleder Helene Sandvig ble lei seg da hun seinere fikk vite hva som hendte med Kevin. Til Dagbladet sier hun at det er betryggende at vi har klage- og tilsynsordninger som tar pasienter på alvor.

Også i Høyre finner de Kevins historie dypt tragisk (se svaret deres lenger nede i saken).

AVSKJEDSMIDDAG MED HUMMER

Hjemme i Langnesvegen i Tromsø er det mye som minner om Kevin.

– Her pleide han å lage mat fra bunnen av, forteller Vibeke inne på kjøkkenet.

– Han var en slik venn som det er fint å gjøre ting sammen med. Kevin og jeg hadde stor glede av å lage mat sammen, sier yngstesøster Ramona.

Avskjedsmiddagen laget han selv, med hummer som han bestilte i god tid, for å ta ordentlig farvel med familien.

Dagbladet vil vite mer om ham, og søsteren Camilla forteller om en bursdagsfeiring for hans beste kamerat. Det var da han kjøpte ei tanga-truse, og hengte den opp bak på kameratens bil. Han gledet seg vilt til å se ham cruise intetanende rundt i byen – så vilt at planen ble avslørt.

– Kevin greide ikke å holde seg. Han begynte å flire, forteller Vibeke.

Hun og mannen Hugo Myhre tar oss med ut i gara-

«HAN HADDE DETTE HÅPET DA HAN DRO. VI SÅ HAM GÅ OPP TRAPPA OG INN I SIKKERHETSKONTROLLEN. TRE MÅNEDER ETTER VAR VI DER IGJEN, OG HENTET HAM I EI KISTE.»

CAMILLA, søster

sjen. Der ligger gummibåten, som Kevin brukte når han dykket, og en kostbar elsykkel. Siste gang han brukte den var sammen med søsteren Camilla til toppen av Fjellheisen (421 m.o.h.), hvor de nøy utsikten over Tromsø.

Et par dager seinere fulgte familien ham til flyplassen.

– Han hadde dette håpet da han dro. Vi så ham gå opp trappa og inn i sikkerhetskontrollen. Tre måneder etter var vi der igjen, og hentet ham i ei kiste, sier Camilla.

ANKOMSTEN

Den 2. juli 2020 kom Kevin til Hurdalsjøen Recovery-

senter (HRS), et idyllisk sted i skogen, med bademuligheter. Perfekt for Kevin, som likte friluftsliv og trening.

Men det var en skuffelse at han ikke fikk den traumebehandlingen han hadde gledet seg til. Ifølge familien var tilbudet om traumebehandling det som tiltrakk ham mest ved Recoveryakademiet.

Til en sykepleier fortalte Kevin åpent om traumene sine. Han hadde diagnosen Kompleks posttraumatisk stresslidelse (KPTSD), etter hendelser da han var liten som hans nærmeste først fikk kjennskap til mange år seinere.

Ifølge sykepleierens journalnotater fortalte han om flere selvmordsforsøk. Hun mente at det var «veldig vik-

KRITIKK MOT RECOVERYAKADEMIET

tig» å hver dag tilby ham samtale, og å spørre direkte om han hadde selvmordsplaner.

Men Kevin hadde også en lysere side.

«En snill og blid gutt med lun humor», skrev en av Kevins medpasienter seinere til familien hans.

Hun fortalte at han i begynnelsen trente ivrig, og om «hans fnis, latter og gjenkjennelse når vi møttes på natta, noe vi ofte gjorde fordi vi begge slet med søvnen».

– KAN IKKE LYVE

De første ukene skrev pleierne at Kevin gråt og var engstelig, men også at han var motivert for turer og for å få hjelp.

Han hadde store planer, viser et journalnotat fra psykiateren som var behandleren hans: Å trappe ned på antipsykotikumet Zyprexa, snakke med psykolog og starte traumebehandling.

Det Kevin ikke hadde fått vite da han flyttet inn, var at HRS i mellomtida hadde sluttet å tilby traumebehandling.

I ettertid har Underland tatt selvkritikk for dette.

«Her burde vi ha tatt kontakt med pasient før han ankom avdelingen, for å informere», skrev han i sommer til Statsforvalteren, som da var godt i gang med å granske saken.

Men heller ikke etter innleggelsen ble ryddet opp, ifølge Statsforvalteren.

«Pasienten skulle ha fått beskjed om at de ikke lenger tilbød traumebehandling, før innleggelsen. Men vi ser også at journalen viser at pasienten brakte spørsmålet opp gjentatte ganger, uten å få informasjon av virksomheten», skriver Statsforvalteren i sin avgjørelse, datert 6. desember 2021.

–Man kan ikke lyve om at man har traumebehandling når man ikke har det, sier Vibeke til Dagbladet, der hun står i garasjen i Langnesvegen.

FAKTA

RECOVERYAKADEMIET OG FRITT BEHANDLINGSVALG

● Det som i dag er Recoveryakademiet startet opp i 2007. Den private helseinstitusjonen er basert i Hurdal på Øvre Romerike, og leverer helse- og omsorgstjenester primært til det offentlige.

● Recoveryklinikkene, som består av Hurdalsjøen Recoverycenter (HRS) og Haraldvangen, er en del av dette. De leverer tjenester innen psykisk helse gjennom ordningen Fritt behandlingsvalg.

● Fritt behandlingsvalg betyr at pasienter selv kan velge behandlingssted i spesialisthelsetjenesten. Pasienter som har fått rett til utredning eller behandling kan velge mellom offentlige behandlingssteder, private med avtale og private som er godkjent av Helfo.

Det har ikke hjulpet så mye å få ting på avstand. Til det er det for mye å være forbannet over.

– MOT RETNINGSLINJENE

Selv om Kevin trappet ned på Zyprexa, slik han ba om, trappet han opp med andre medikamenter. Han fikk antipsykotikumet Seroquel, det sterkt vanedannende benzodiazepinet Rivotril, og det angstdempende Vival.

I avgjørelsen fra 6. desember skriver Statsforvalteren at han ble trappet ned på medisiner som er «førstevalg i hans situasjon (antipsykotika), mens medisiner som ikke skal brukes over tid, ble trappet opp. Dette er altså det motsatte av det retningslinjene anbefaler.»

Siste dag i juli ble det mye medisiner. Om mor-

genen fikk Kevin tre Vival-tabletter. Men noe gikk galt.

«Pasienten kommer ca. tre minutter etter inntak og forklarer at han har kastet opp alle tre tablettene. Undertegnede ringer NN (psykiateren, red.anm.) og pasienten kan ta tre nye Vival», står det i journalen.

I lys av HRS' profil som et sted for medikamentfri behandling, synes Vibeke alt dette er underlig.

– Han dro dit for å få behandling, og så får han ikke noe av det. De bare medisinerer ham med Rivotril, sier hun.

KORS OG DEMONER

Etter hvert ble Kevin sittende mye alene på rommet.

Sist i juli droppet han ut av IMR-behandlingen – på norsk «Individuell mestring og tilfriskning» – en form for gruppeterapi under ansattveiledning. Gradvis tegnet det seg et mer bekymringsfullt bilde.

– Jeg kunne ringe ham, og så sier han: «Du må love meg at du ikke går ut alene», forteller Vibeke. Da hadde Kevin fått tak i Tromsø-aviser, og fått ville ideer om at noen ville skade moren.

Til søsteren fortalte han at han hadde kjøpt seg en bibel, og hengt opp kors på veggen.

– Jeg tenkte: «hva er det som skjer? Dette er jo ikke Kevin», forteller Camilla.

– Det var for å holde demonene ute, sier Vibeke. Hun og Camilla er overbevist om at disse forandringene skyldtes medisineren.

– Han forandret seg veldig da han fikk Rivotril, sier Vibeke.

FARESIGNALER

Den 23. september ble faresignalene sterkere.

Det begynte med en samtale hvor Vibeke del-

SNILL, BLID GUTT: «En snill og blid gutt med lun humor», skrev en av Kevins medpasienter til familien hans. Mamma Vibeke er glad for de vennlige ordene.

INTERESSERT I MAT: Kevin likte å lage middag og inviterte gjerne gjester til gode måltid. Foto: Privat

VIRKET PERFEKT: Hurdalsjøen virket perfekt for Kevin, som likte fri-luftsliv og trening.

GOD STEMNING: Erna Solberg og Bent Høie koste seg ved Hurdalsjøen under Høyres valgkamp. Foto: Lars Eivind Bones

TROSSET ADVARSEL MO

Tidligere statsminister Erna Solberg og helseminister Bent Høie fikk skarpe advarsler mot Recoveryakademiet fra en nærstående av en pasient. Likevel la de et valgkamparrangement til den private institusjonen.

ASLE HANSEN
aha@db.no

HALLDOR HUSTADNES
hhu@db.no

Dagbladet skrev i romjula om Kevin Johannessen (28) som døde i det som trolig var et selvmord mens han var på institusjonen.

Vi ble lovet gull og grønne skoger, men vi fikk til slutt en følelse av at vi var del av en skrekkefilm.»

Slik beskrives forholdene ved Hurdalsjøen Recoverycenter (HRS), i en e-post til daværende helseminister Bent Høie i august 2020.

I e-posten advares det skarpt mot forholdene på det private behandlingsstedet for psykisk syke. Daværende statsminister Erna Solberg fikk en tilsvarende e-post fra samme avsender.

Tross advarslene fortsatte Høyre-toppene å bruke Recoveryakademiet, som HRS er en del av, som et vellykket eksempel på ordningen Fritt behandlingsvalg.

Det gjorde de så seint som i høstens valgkamp.

– Graverende

Da e-posten ble skrevet, i august 2020, hadde Høie og Solberg flere ganger snakket varmt om HRS.

«Jeg leser på Recoveryakademiet sin facebookside at du og statsministeren fullroser Hurdalsjøen recoverycenter. Når vi leste omtalene til senteret, tenkte vi også at dette stedet måtte være himmel på jord for vår psykisk syke [sladdet av Helsedepartementet]», står det i e-posten til Høie.

Men etter at en kvinnelig nærstående fikk behandlingsplass ved HRS, ble inntrykket av stedet dramatisk forverret.

«Historien rundt hennes opphold er så graverende at jeg ikke hadde trodd det, om jeg ikke hadde opplevd det selv», skriver forfatteren av e-posten.

Lang rekke lovbrudd
Vedkommendes karakteristikk

av behandlingsstedet er nådeløs:

«En uprofesjonell oppbevaringsplass for psykisk syke», står det i e-posten.

«Vi ønsker hele tiden å forbedre oss, og gjør fortløpende vurderinger av vår praksis», skriver Recoveryakademiets administrerende direktør Ole Andreas Underland til Dagbladet om dette. Han ønsker at hver eneste pasient skal få «så god hjelp som mulig».

I e-posten fra august 2020 står det at andre har «like, om ikke verre historier», og at «vi og flere med oss, har sendt klage til Fylkesmannen».

Et drøyt år seinere har Fylkesmannen – nå Statsforvalteren i Oslo og Viken – konkludert med lovbrudd i en rekke klager mot Recoveryakademiet.

Slik Dagbladet skrev i romjula, handler en av sakene hvor det er påvist journalføringsbrudd og

uforsvarlig helsehjelp om Kevin Johannessen (28).

RA-sjef Ole Andreas Underland sier at han tar Statsforvalterens avgjørelser i denne og de andre klagesakene svært alvorlig og at Kevins dødsfall har gått sterkt inn på ham og de ansatte.

Fortsatte å rose

Få dager før e-posten ble skrevet, hadde Erna Solberg i en tale til partifeller referert til positiv omtale i NRKs «Helene sjekker inn» på forsommeren 2020.

Ifølge Recoveryakademiets nettside sa Solberg dette:

«Jeg håper at alle de på venstresiden, som har tenkt å fjerne fritt behandlingsvalg, setter seg ned, ser på NRK og ser episoden av Helene sjekker inn på Hurdal Recoverycenter. Da skjønner de kanskje at vi trenger ulike behandlingstilbud og ulike ideer for å hjelpe de som har utfordringer. Ikke minst for de som har psykiske lidelser, eller

T RECOVERYAKADEMIET

Faximile: Dagbladet 30. desember.

BESØK FRA HØYRE-TOPPER: Erna Solberg, Bent Høie og Tone Trøen på Haraldvangen ved Hurdalsjøen under et valgkamparrangement i juli 2021. Foto: Lars Eivind Bones

– **VIL FORBEDRE SEG:** «Vi ønsker hele tiden å forbedre oss, og gjør fortløpende vurderinger av vår praksis», skriver Recoveryakademiets administrerende direktør Ole Andreas Underland. Foto: Nina Hansen

ROS FRA HØYRE: I en tale Recoveryakademiet har lenket til på sin webside, nevnte tidligere statsminister Erna Solberg omtalen av Hurdalsjøen Recoverycenter i NRK-programmet Helene sjekker inn, og snakket varmt for Fritt behandlingsvalg. Bildet viser programleder Helene Sandvig. Foto: Jørn H Moen/Dagbladet

innenfor rusomsorgen.»

Månedet etter skrev bladet Psykisk helse at Fylkesmannen hadde til behandling fire tilsynssaker mot HRS.

Siden da har det blitt enda flere tilsynssaker.

Valgkamp ved Hurdalsjøen

Til tross for dette, har Høyre-toppen fortsatt med positiv omtale av Recoveryakademiet.

Et knapt år seinere, i juli 2021 deltok både Solberg og Høie på et valgkamparrangement for Høyre på Haraldvangen, som sammen med Hurdalsjøen Recoverycenter utgjør Recoveryklinikkene i Recoveryakademiet.

Avdeling Haraldvangen ligger ved Hurdalsjøen, få kilometer fra HRS.

Recoveryklinikkene finansieres i stor grad via ordningen Fritt behandlingsvalg.

«Her la Solberg, helseminister Bent Høie og stortingspresident

og toppkandidat i Akershus, Tone Trøen, fram en av sine store valgkamp saker: En styrking av nettopp Fritt behandlingsvalg», skrev Dagbladet fra arrangementet.

– Jeg tror at når man får flere steder som dette, så vil også det offentlige komme etter på felt som medikamentfri behandling, sa Solberg.

– **Flest offentlige har avvik** Dagbladet har spurt Bent Høie og Erna Solberg om deres omtale av Recoveryakademiet i lys av alle klagesakene.

Dagbladet har også spurt hvorfor advarselen i e-posten fra august 2020 tilsynelatende ikke ble vektlagt, og om hvilke undersøkelser Høyre gjorde før valgkamparrangementet i juli 2021.

Bent Høie, nå Statsforvalter i Rogaland, svarer slik:

«Som helse- og omsorgsminister besøkte jeg en rekke både

offentlige og private tilbud som har hatt tilsynssaker og også fått konstatert avvik. De fleste av disse er offentlige tilbud. Det er en del av systemet vi har i den norske helsetjenesten for å bidra til kvalitet på tilbudene og at lover og regler blir fulgt. Dette egner seg ikke som grunnlag for å vurdere om en skal besøke tilbudet og høre på deres synspunkter og erfaringer.»

Visste om tilsynssakene

Via Høyres pressesjef Cato Husabø Fossen har Dagbladet spurt Erna Solberg om hennes omtale av Recoveryakademiet i lys av de mange klagesakene.

Vi fikk svar fra Erlend Svoldal Bøe (H) i Stortingets helse- og omsorgskomite:

«Feil blir dessverre begått både av offentlige og private helseaktører. Det er svært viktig at det gjennomføres tilsyn i helsetjenesten, og at alle tilsynssaker blir

tatt på alvor», skriver Bøe.

Han forteller at historien til Kevin, som Dagbladet omtalte i går, gjør sterkt inntrykk i Høyre.

Bøe skriver at Høyre ikke kjente til Kevins historie før besøket til Hurdal, men «hadde kjennskap til enkelte andre tilsynssaker ved at de har vært omtalt i media tidligere». Han skriver at psykisk helse er krevende.

«VI BLE LOVET GULL OG GRØNNE SKOGER, MEN VI FIKK TIL SLUTT EN FØLELSE AV AT VI VAR DEL AV EN SKREKKFILM.»

E-POST TIL HELSEMINISTER BENT HØIE

«Høyre mener det er viktig at pasientene får være med og påvirke sin behandling, fordi hvilken behandling som påvirker den enkelte er individuelt. For oss er det viktig å få fram pasientenes historier. Det er historier det er verdt å lytte til, og som vi kan lære av for å gjøre helsetjenesten enda bedre for pasienten», skriver Erlend Svoldal Bøe.

Takket for henvendelsen

I svaret til personen som advarte mot Recoveryakademiet i august 2020 skriver Helsedepartementet på vegne av Høie og Solberg at de ikke har mulighet til å gå inn i enkeltsaker om pasientbehandling.

«Vi takker for henvendelsen fra dere, og tar innspillet med oss videre», heter det der. Dagbladet har via Helsedepartementet, uten hell, forsøkt å få kontakt med vedkommende som skrev e-posten i august 2020.

FAKSIMILE:
Dagbladet
30. desember.

Recovery-akademiet

SJU SLAKT- RAPPORTER SIDEN JULI

Statsforvalteren gransker Recovery-akademiet etter at sju tilsynssaker siden juli i år er avsluttet med konklusjon om lovbrudd. – Ikke vanlig med så mange pliktbrudd i én institusjon, sier fylkeslege Helga Arianson.

HALLDOR HUSTADNES
hhu@dagbladet.no
ASLE HANSEN
ash@dagbladet.no

En «uforskyldt oppbevaringsplass for psykisk syke». Slik er den nådeløse karakteristikken av Recovery-akademiet, i et brev til tidligere statsminister Erna Solberg og hennes helseminister Bent Høie fra en privatperson i august 2020 som Dagbladet omtalte i går.

Nå får den private institusjonen i Hurdal på Øvre Romerike hard kritikk også fra myndighetene.

Lovbrudd i sju saker

Kritikken gjelder langt flere saker enn Kevin Johannessens, omtalt i Dagbladet i romjula, som døde i det som trolig var et selvmord i oktober 2020.

I denne og seks andre tilsynssaker avgjort av Statsforvalteren i Oslo og Viken det siste halvåret er konklusjonen «brudd på for-

svarlighetskravet i spesialisthelsetjenesteloven», kan Dagbladet avsløre i dag.

I Johannessen sak gikk kritikken blant annet på medisineringen, i en institusjon som profilerer seg med tilbud om medikamentfri behandling.

I Statsforvalterens avgjørelser kritiseres også blant annet manglende kompetanse hos personale, og sviktende eller manglende behandlingsplan. Brudd på journalføringsplikten er dessuten en gjenganger.

Opprettet samlesak

– Vi ser alvorlig på alle tilbagemeldinger fra Statsforvalteren i Oslo og Viken. Det er iverksatt kvalitetsforbedrende tiltak etter tilbagemeldingene, og vi arbeider kontinuerlig for å oppnå ytterli-

gere forbedring, skriver RAs daglige leder og storeier Ole Andreas Underland til Dagbladet.

Ifølge konstituert fylkeslege Helga Arianson hos Statsforvalteren i Oslo og Viken (SFOV) er det uvanlig mange tilsynssaker mot Recoveryakademiet.

«Det er ikke vanlig at vi har så mange tilsynssaker med en institusjon og der vi påpeker pliktbrudd i så stor andel av sakene», skriver hun i en e-post til Dagbladet.

Dette er grunnen til at Statsforvalteren har opprettet en samlesak mot Recoveryklinikkene, en del av Recoveryakademiet som består av Hurdalsjøen Recoverycenter og Haraldvangen, begge i Hurdal.

«Vi har i tillegg til å behandle alle enkeltsaker også opprettet en egen tilsynssak på bakgrunn

av alle disse sakene. Det gjorde vi i mai i år», skriver Arianson.

Hun forklarer at Statsforvalteren ønsker å se på hvordan institusjonen styres og ledes og hvordan de følger med på kvaliteten på tjenestene.

– Alvorlige tilstander

Siden i mai har Statsforvalteren innhentet dokumentasjon og uttalelser.

«Vi vil ikke avslutte dette tilsynet før institusjonen kan vise oss at de har tilstrekkelig styring og kontroll på tjenestene de yter. Mange av pasientene deres har alvorlige tilstander og de må få faglig forsvarlig hjelp», gjør Arianson det klart overfor Dagbladet.

Hun forteller at Statsforvalterens folk nylig kontaktet institusjonen og informerte om at de

GRANSKER: – Vi har i tillegg til å behandle alle enkelt-sakene også opprettet en egen tilsynssak på bakgrunn av alle disse sakene. Det gjorde vi i mai i år, opplyser fylkeslege Helga Arianson.

vil ha et møte med dem i denne samlesaken.

Dermed har Recoveryakademiets sjef Ole Andreas Underland nok å henge fingrene i også framover.

Slik Dagbladet tidligere har skrevet, har han de seinere åra måttet forsvare seg i en rekke klage- og tilsynssaker for Statsforvalteren, Statens helsetilsyn og Oslo kommune.

Likevel har det blitt mange skraper.

Lang rekke mangler

Brudd på forsvarlighetskravet er en konklusjon som går mye igjen. Dette ble fastslått i en tilsynssak for Statens helsetilsyn allerede i 2016.

Brudd på journalføringsplikten etter helsepersonelloven er også en gjenganger. I fire av de

sju sakene som er ferdigbehandlet siden juli i år konkluderes det med dette.

En lang rekke mangler listes opp i disse sakene. Blant disse er mangelfulle inntakst vurderinger, utilstrekkelige vurderinger vedrørende selvmordsrisiko, sviktende eller manglende behandlingsplan, og mangler knyttet til medisiner (blant annet vanedannende benzodiazepiner).

At det går mer enn ei uke mellom samtaler med behandler, er enda et kritikkpunkt, og i en sak nevnes uklare grenser mellom pasienter og «Recovery-piloter» (tidligere pasienter som jobber for kost og losji).

Underland: – God dialog

Ole Andreas Underland skriver at RAs virksomhet skal gi et godt behandlingstilbud til pasienter

med psykiske helseproblemer, som opplever å ikke få god nok hjelp av det ordinære behandlingstilbudet.

– Vi ønsker at hver eneste pasient som kommer til oss skal få så god hjelp som mulig. Vi tar selvsagt SFOV sine tilsynsrapporter svært alvorlig, og har fortløpende gjort endringer i henhold til dette. I likhet med alle andre helsevirksomheter samarbeider vi også med SFOV.

«DET ER IKKE VANLIG AT VI HAR SÅ MANGE TILSYNSSAKER MED EN INSTITUSJON»

HELGA ARIANSON, konstituert fylkeslege

TAS ALVORLIG AV SJEFEN: «Vi tar selvsagt SFOV sine tilsynsrapporter svært alvorlig», skriver Recoveryakademiets sjef Ole Andreas Underland. Foto: Nina Hansen

MISTET SØNNEN: Kevin Johannessens mor Vibeke kjenner fortsatt lukta av sønnen i klærne hun har igjen etter ham. Foto: Nina Hansen

I forbindelse med tilsynene har vi god dialog med tilsynsmyndighetene, skriver han til Dagbladet.

Få maktmidler

Dagbladet har spurt konstituert fylkeslege Helga Arianson om hvilke maktmidler Statsforvalteren har, i saker der et tilsyn konkluderer med lovbrudd.

– Hvis vi kommer til at det ikke har vært gitt forsvarlig helsehjelp, vil vi gi råd og veiledning i forhold til det som må rettes opp, sier hun.

Ifølge Arianson skal det «veldig mye til» for at en tilsynssak mot et sykehus – som Recoveryakademiet – eller en poliklinikk skal sendes videre til Statens helsetilsyn.

– Det gjøres veldig sjelden. De gangene vi har gjort det, er det alvorlige forhold og vi har ikke har klart å bidra til forbedring i vår oppfølging av virksomheten. Vi har ikke myndighet til å gi pålegg, og når vi mener det bør vurderes, sendes saken til Statens helsetilsyn, som har slik myndighet, sier hun.

– I verste fall stenging

Hun forklarer videre at Statens helsetilsyn har myndighet til å gi pålegg om retting og å gi bøter.

– I verste fall kan de stenge en virksomhet. Disse virkemidlene brukes svært sjelden. Jeg har jobbet med tilsyn siden 1992, og har ikke opplevd at stenging har vært brukt, men pålegg og bøter

har Helsetilsynet gitt til noen sykehus, sier Arianson.

Før hun i høst ble konstituert som fylkeslege hos Statsforvalteren i Oslo og Viken (SFOV), jobbet hun 23 år som fylkeslege hos Fylkesmannen i Hordaland (nå Statsforvalteren Vestland).

Hun sier at Statsforvalteren baserer seg på dialog, følger opp at svikt blir rettet, og at formålet er å bidra til forbedring og sikkerhet.

– Straks mer alvorlig

– Hvis en institusjon har mange tilsynssaker der pasienter ikke har fått forsvarlig hjelp, følger vi noen ganger dette opp som en egen samlesak, forklarer Arianson.

Det er en slik samlesak Statsforvalteren opprettet mot Recoveryakademiet i mai.

– Vi har nå avsluttet alle sakene og vurderer om det er et mønster i det som har sviktet. Vi vil analysere det samlede bildet og prøve å forstå hvordan vi best kan både gi råd, men ikke minst stille krav til ledelsen i virksomheten. Da blir det straks mer alvorlig, men også lettere å se hvilke tiltak som er nødvendige, sier hun.

Da Dagbladet spør om hvor ofte hun i løpet av sine nesten 30 år i tilsynsmyndigheten har opplevd at det opprettes samlesaker mot én institusjon, svarer hun «kanskje 10 ganger».

– Vi kommer til å følge opp Recoveryakademiet til de kan gi pasientene forsvarlig behandling og hjelp, sier Helga Arianson.

Knuser behandlingen K

Psykiater reagerer på Recoveryakademiets handlemåte

MISTET FAMILIEMEDLEM: Vibeke Johannessen (t.v.) mistet sønnen Kevin (28) i et sannsynlig selvmord på behandlingsstedet Hurdalsjøen Recoverycenter 7. oktober 2020.

Psykiater Lars Tanum gir strykarakterer til Recoveryakademiets behandling av Kevin Johannessen (28), som døde mens han var innlagt på den private klinikken.

HALLDOR HUSTADNES
hhu@dagbladet.no
ASLE HANSEN
ash@dagbladet.no

På forespørsel fra Dagbladet har psykiatriprofessor Lars Tanum gått gjennom Kevin Johannessens legejournal fra Hurdalsjøen Recoverycenter, som er en del av den private institusjonen Recoveryakademiet (RA). Slik Dagbladet har skrevet, har Statsforvalteren i Oslo og Viken (SFOV) kritisert RA skarpt for behandlingen av Kevin, og konstatert at han fikk uforvarlig helsehjelp.

Også Lars Tanum reagerer sterkt på behandlingen 28-åringen fikk fram til han døde 7. oktober 2020.

– Jeg er kritisk til hvordan

dette har vært håndtert fra dag én. Her har personalet oppført seg tankeløst, sier Tanum.

– SVÆRT BETENKELIG: Lars Tanum. Foto: Universitetet i Oslo

– Graverende

Lars Tanum er lege ved Akershus universitetssykehus (Ahus) og dessuten forsker på opioidavhengighet og klinisk psykofarmakologi ved universitetet Oslo Met.

Kevin var flere ganger akuttinnlagt ved Ahus, men Tanum opplyser at han ikke har hatt noe med behandlingen av ham å gjøre, og at han arbeider ved forskningsavdelingen og ikke psykiatrisk avdeling.

– Det mest graverende er må-

ten de har møtt ham på, og måten de har medisineret ham på, sier Tanum.

I Kevins legejournal står det at han tror det «spøker» på avdelingen, og at han mener å bli forfulgt av personer fra hjembyen Tromsø.

Ut fra journalen synes Tanum han virker «minimum grensepsykotisk», noe Kevins behandlende psykiater ved Hurdalsjøen Recoverycenter også var inne på.

Det som får Tanum til å stusse kraftig, er hva behandleren signaliserte i dialog med pasienten.

Antibiotikum mot kramper

Et eksempel er da Kevin mente at antibiotikumet Doksyklin – et medikament som dreper bakterier – virket mot kramper.

«Pas sier Doksyklin (antibiotika) hjelper mot krampeanfallene slik at dette er blitt ordinert. Pas uttrykker takknemlighet over at han har tatt han på alvor», skriver behandleren i journalen.

Ifølge Tanum er det faglig helt ubegrunnet at Doksyklin skulle hjelpe mot kramper:

– Men det får han medhold i på dette behandlingssenteret. Da lurar jeg på hvem som er mest på bærtur når det gjelder legemidler, psykiateren eller pasienten, spør Tanum retorisk.

I et brev til Statsforvalteren i juni 2021 ga RAs administrerende direktør og storeier Ole Andreas Underland en forklaring på hvorfor RAs psykiater ga antibiotika mot kramper.

evin fikk: – TANKELØST

VIL FORBEDRE SEG: «Vi ønsker hele tiden å forbedre oss, og gjør fortløpende vurderinger av vår praksis», skriver Recoveryakademiets daglige leder Ole Andreas Underland. Foto: Nina Hansen

Her ved graven sammen med Kevins søster Camilla og mannen Hugo Myhre. Foto: Nina Hansen

«Uortodoks tilnærming»

Ifølge Underland var grunnen at pasienten mente det var det eneste som hjalp.

«Dette er en meget uortodoks tilnærming, men ble gjort i den ånd å kunne etablere god terapeutisk relasjon med en person som har beskrevet traumatiske opplevelser i kontakten med helsevesenet», skrev Underland til Statsforvalteren.

Lars Tanum antar at Kevins kramper, ut fra opplysningene i journalen, sannsynligvis ikke var reelle.

– Men hvis behandleren tror at krampene er reelle, hvorfor ga de ham da ikke et krampestillende middel, spør han.

Som svar på Tanums kritikk, viser Ole Andreas Underland

overfor Dagbladet til taushetsplikten. Han skriver at det ikke er nok at Kevins pårørende gir fritak fra denne.

– Pussig og ufaglig

I Kevins journal står det også om Seroquel, et antipsykotikum.

– Det står at han hadde sluttet med Seroquel, fordi han fikk kramper. Så står det at han får Seroquel fordi han var sikker på at han ikke kom til å få kramper. At han har fått så mye Rivotril og Vival, synes jeg også er veldig pussig og ufaglig, sier Lars Tanum.

Det begrunner han med tilvenningsfaren ved disse to medikamentene.

I Underlands brev til Statsforvalteren står det at bruken av

Rivotril var ment som «kortvarig hjelp mot krampeanfallet».

– Godtar pasientens forestillinger

Etter å ha lest legetjournalen, finner Tanum behandlingen Kevin fikk svært betenkelig.

– Pasienten har forestillinger om egen sykdom som personalet godtar, selv om forestillingene åpenbart er psykotiske. Det ser ikke ut til at de har prøvd å fortelle ham hva som er riktig og galt, men har akseptert flere av de

«HER HAR PERSONALET OPPFØRT SEG TANKELØST»

LARS TANUM, psykiatriprofessor

psykotiske forestillingene hans, sier Tanum.

Lars Tanum mener en slik behandling kan gjøre stor skade:

– Som psykiater skal du ikke la pasienten stå i sine egne psykotiske forestillinger uimotsagt, for da vil de bli som hugget i stein i pasientens sjel, sier Tanum.

– Stor respekt

Recoveryakademiets daglige leder og storeier Ole Andreas Underland skriver til Dagbladet at RA har stor respekt for pårørendes, pasienters og andres opplevelse av denne «svært ulykkelige saken».

Han svarer slik på kritikken fra Tanum:

– Vi gir all tilgjengelig informasjon til Statsforvalteren

i Oslo og Viken og eventuelt andre som fører tilsyn med vår virksomhet, men kan ikke gi ut personsensitiv informasjon om pasienter og deres behandling til pressen eller andre. Vi ønsker hele tida å forbedre oss, og gjør fortløpende vurderinger av vår praksis.

Psykiateren som behandlet Kevin mistet i mars 2021 autorisasjonen, på grunn av saker da han jobbet for en tidligere, offentlig arbeidsgiver. Han har påklaget dette.

Psykiateren ønsker ikke å kommentere behandlingen av Kevin, og viser til at Statsforvalterens tilsynssak var rettet mot Recoveryakademiet. Han uttrykker likevel at saken har gått sterkt inn på ham.

NRK TAR GREP DAGBLAD-AVSLØRINGER

Statskanalen gjør nå sine seere oppmerksomme på at alt ikke har vært som det burde være på Hurdalsjøen Recoveryssenter.

ASLE HANSEN

ash@dagbladet.no

HALLDOR HUSTADNES

hhu@dagbladet.no

NRKs Helene Beate Sandvig fikk «klump i magen» da Dagbladet i midten av desember kontaktet henne og fortalte om uforsvarlige forhold og lovbrudd ved Hurdalsjøen Recoveryssenter.

NRK hadde ikke kjennskap til noe slikt da Helene sjekket inn på det psykiatriske sykehuset som drives av den private aktøren Recoveryakademiet.

Programmet «Pillefri psykiatri» gikk på lufta forsommeren 2020.

– Det som ikke føles godt er å få vite at noen av pasientene, som kom dit etter å ha sett «Helene sjekker inn», ikke fikk den riktige og gode behandlingen de burde ha fått, uttalte Sandvig til Dagbladet i romjula.

Graverende forhold

Dagbladet har den siste tida dokumentert graverende forhold ved behandlingsstedet som tilbyr «medikamentfri behandling» til psykisk syke.

Det startet 30. desember med historien til Kevin Johannessen (28), som døde på Hurdalsjøen 7. oktober 2020, trolig i et selvmord.

Etter tre måneder på Hurdalssjøen Recoveryssenter kom han hjem til mor og søstre i Tromsø i ei kiste.

Tirsdag denne uka kunne Dagbladet avsløre at Statsforvalteren i Oslo og Viken nå gransker Recoveryakademiet etter at sju tilsynssaker siden juli i år er avsluttet med konklusjon om lovbrudd.

Grep

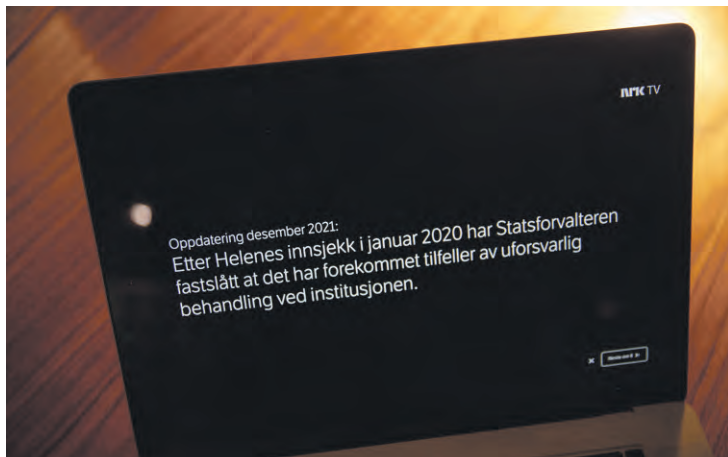
Dagbladets avsløringer har nå ført til at NRK har tatt grep.

Statskanalen ønsker nå å fortelle sine seere om at det har vært forhold ved Hurdalsjøen Recoveryssenter som

SJEKKET INN: Her er bilde fra programmet der Helene sjekket inn på Haraldvangen, Hurdalsjøen Recoveryssenter.

Foto: Nina Hansen

TEKSTPLAKAT: NRK har lagt inn denne tekstplakaten mot slutten av «Helene sjekker inn»-programmet fra Hurdalsjøen Recoveryssenter. Foto: Nina Hansen

kontrollmyndighetene slår ned på.

I slutten av «Helene sjekker inn»-programmet fra Hurdalsjøen har NRK derfor lagt inn en tekstplakat, som lyder:

«Oppdatering desember 2021: Etter Helenes innsjekk i januar 2020 har Statsforvalteren fastslått at det har forekommet tilfeller av uforsvarlig behandling ved institusjonen.»

Redaksjonssjef Siril Heyerdahl i NRK Dokumentar og samfunn forteller at «Helene sjekker inn»-redaksjonen i løpet av de siste ukene har vært i kontakt med tidligere pasienter, pårørende, institusjonen og Fylkeslegen.

– Relevant

– Når det nå er kjent for oss at det har vært flere klagesaker i perioden etter at vi besøkte Hurdalsjøen Recoveryssenter, som har fått medhold av Statsforvalteren i Oslo og Viken, så synes vi det er en opplysning som er relevant å informere om i episoden vi har laget fra besøket vårt på institusjonen, skriver Heyerdahl i en

e-post til Dagbladet.

I går valgte også NRKs Dagsnytt 18 å bruke sendeflate på Dagbladets avsløringer om Hurdalssjøen Recoveryssenter.

Programmet tok utgangspunkt i historien om Kevin da de hadde Arbeiderpartiet og Høyre til debatt i studio om Fritt behandlingsvalg.

Recoveryakademiets administrerende direktør Ole Andreas Underland stilte opp på videolink:

– Vi tar Statsforvalterens tilbakemeldinger svært alvorlig. Vi har gjort de endringene Statsforvalteren legger opp til, framholdt Underland overfor NRK.

Til Dagbladet har Underland skrevet følgende om Kevins sak:

– Vi har stor medfølelse og forståelse for påkjenningen til de etterlatte. Det som har skjedd er utrolig trist og har gått sterkt inn på meg og alle ansatte, skriver direktøren og understreker:

– Det er iverksatt kvalitetsforbedrende tiltak for å rette oss etter tilbakemeldingen, og vi arbeider kontinuerlig for å oppnå ytterligere forbedring.

ETTER LØRING

MISTET FAMILIEMEDLEM: Vibeke Johannessen (t.v.) mistet sønnen Kevin (28) i et sannsynlig selvmord på behandlingsstedet Hurdalsjøen Recoverycenter 7. oktober 2020. Her ved graven sammen med Kevins søster Camilla og mannen Hugo Myhre. Foto: Nina Hansen

PÅ BESØK: Her er NRK-journalist og programleder Helene Beate Sandvig i samtale med Recoveryakademiets sjef Ole Andreas Underland i programmet «Pillefri psykiatri» som gikk på lufta forsommeren 2020. Foto: Nina Hansen

RECOVERY-AKADEMIET

TRAUMATISK: «Linda» hadde bare vært pasient på Hurdalsjøen Recovery-senter i ni dager da hun fant Kevin død. Foto: Nina Hansen

Dagbladet 30. desember 2021

«LINDA» FANT KEVIN LIVLØS:

Jeg gikk i

psykose

«Linda» hadde bare vært pasient på Hurdalsjøen i ni dager da hun fant Kevin livløs. Nå anklager hun sykehuset for uforsvarlig oppfølging og behandling.

ASLE HANSEN

ash@dagbladet.no

HALLDOR HUSTADNES

hhu@dagbladet.no

NINA HANSEN

nha@db.no

Klokka 19.45 den 7. oktober 2020 gikk alarmen på Hurdalssjøen Recoverycenter. 28 år gamle Kevin Johannessen, en av pasientene på senteret, ble funnet livløs nær inngangen.

«Linda», som er i 40-åra, var den som, sammen med en ansatt, fant Kevin.

Det var «Linda» som ringte etter ambulanse. Ikke lenge etter kastet utrykningskjøretøyenes lykter strobelys ut i høstmørket.

Livet sto ikke til å redde. Da hadde «Linda» bare vært på senteret i ni dager.

Som Kevin, hadde hun sett NRK-programmet «Helene sjekker inn» fra Hurdalsjøen, og tenkt at dette måtte være behandlingsstedet for henne.

Dagbladet møter «Linda» og hennes far på en kafé et sted sør i landet. Hun forteller at hun ikke hadde lagt merke til Kevin, før den dagen som ble hans siste.

Tidligere på dagen hadde han blunket til henne. Når hun tenker på det nå, tror hun at han må ha fulgt med på henne, og passet på at hun ikke var der da han avsluttet livet. Så ble det likevel hun som fant ham.

– Jeg gikk i psykose, og så gjør de ingenting for å hjelpe meg, sier hun etter å ha dratt oss detaljert gjennom hendelsesforløpet.

Hjemsøkte henne

Både samme kveld og seinere hadde hun bearbeidelsessamtaler med ansatte. Det hun savner er hjelp fra behandlingsstedet til å takle problemene hendelsen skapte.

I etterkant sleit hun voldsomt med tanker og hun opplevde å «høre» ting som ikke var virkelige, noe journalene bekrefter.

«Linda» tror Kevin var plaget med mye av det samme som henne, etter det andre medpasienter har fortalt om ham.

– Jeg kjente meg igjen i en fortvilelse av manglende oppfølging, og det å ikke bli hørt.

44 ansatte

Hun henter seg en ny cola, rører rundt med sugerøret, tar en slurk. Blikket flakker. Hun reiser seg brått.

– Må bare ut å ta en røyk. Jeg blir så sliten i hodet av å snakke om dette, å ta dette fram igjen, sier hun, drar på seg jakka og navigerer raskt mellom kafébordene mot utgangen. Faren hennes blir sittende.

Han løfter blikket fra mappene, hvor han har satt dokumentasjonen fra «Linda»s opphold på Hurdalssjøen recoverycenter i sirlig system.

Han sier at datterens diagnoser tilsier færrest mulig behandlere.

Likevel opplevde hun under oppholdet tre ulike såkalte primærkontakter og to sekundærkontakter. De har telt seg fram til at hun var i kontakt med hele 44 ansatte alt i alt.

Og dette i løpet av bare fem måneder.

Aldri iverksatt

Faren blar i papirene. På inntaksmøtet var det tema at hun behøvde et opphold på minst 12 måneder, fordi problemene hennes var så komplekse.

I seinere møter ville ledelsen ha henne ut etter fire måneder. Hun fikk kranglet seg til halvannen måned ekstra, for hun hadde ingen steder å dra. Leiligheten hennes var langtidsutleid.

Sakspapirene viser at det ble snakket i møter om hvilke tiltak som kunne settes inn.

Problemet, slik «Linda» og faren hennes ser det, er at det ble med praten.

– Det kan virke som om senteret har lyktes med en del «enkle» pasienter og at de tvihol-

RECOVERY-AKADEMIET

PÅ INNSIDEN: Bildet er tatt inne på Hurdalsjøen Recoverycenter. Foto: Nina Hansen

«FOR MEG VAR DET TYDELIG AT SENTERET VILLE HA KONTROLL PÅ 'KEVIN-SAKEN'»

«LINDA»

der på en behandlingsmodell som fungerer for disse, sier faren. Han tror «Linda» ble brysom.

– «Linda» stilte spørsmål og påpekte at hun ikke fikk den hjelpen hun trengte. Det gjorde henne til et problem. Så fant hun Kevin, og fikk et stort behov for å snakke med andre om det, sier faren.

Han tror at disse to tingene gjorde at ledelsen prøvde å holde henne unna andre pasienter.

– De prøvde å få henne raskest mulig ut derfra, sier han.

«Linda» kommer inn igjen og lukter av ikke bare én, men to ferskrøykte sigaretter.

– For meg var det tydelig at senteret ville ha kontroll på «Kevin-saken». Derfor ble det viktig for dem å holde meg mest mulig vekk fra nye pasienter, sier hun.

Vanedannende medikament

Rapporten fra obduksjonen påviste det vanedannende medikamentet Rivotril i Kevins blod.

– De fant Rivotril i Kevins blod etter at han var død. På det som liksom skulle være en pillefri klinikk, slik det ble reklamert for på NRKs «Helene sjekker inn». Sannheten er at mange, som i utgangspunktet ikke sto på medisiner, ble satt på medisiner, sier hun.

«Linda» har lenge hatt et ønske om å klage på den manglende hjelpen hun mener hun fikk på Hurdalsjø-

en Recoverycenter. Faren har hjulpet henne med dokumentasjonen, og, på hennes vegne, sender Gatejuristen i disse dager søknad til statsforvalteren om opprettelse av tilsynssak.

Gatejuristen er et tilbud i regi av Kirkens Bymisjon, som gir gratis rettshjelp til folk som har eller har hatt rusproblemer.

– Alle fikk tilbud

Recoveryakademiets sjef, Ole Andreas Underland, sier det var ytre omstendigheter som medførte at «Linda» hadde så mange ulike å forholde seg til under sitt opphold på Hurdalsjøen.

– I likhet med resten av helsetjenesten har pandemien medført utfordringer for oss med tanke på sykefravær. Det er dessverre en konsekvens av pandemien vi ikke kan gjøre noe med, skriver han til Dagbladet.

Underland svarer følgende på «Lindas» kritikk av manglende traumeoppfølging etter at hun fant Kevin:

– Vi hadde fokus på krisehåndtering i etterkant av hendelsen. Alle ble holdt samlet, alle fikk tilbud om eksternt kriseteam, debrief, samtaler i tida etterpå og tilbud om fokus på hendelsen i samtale med behandler for både pasienter og medarbeidere, skriver Recoveryakademiets sjef.

Underland er forelagt all kritikk «Linda» og hennes far kommer med, men hevder at han er forhindret fra å be-

svare spørsmål som er direkte knyttet til behandlingen hun fikk på Hurdalsjøen.

– Vi kan ikke gi ut personsensitiv informasjon om pasienter og deres behandling til pressen eller andre, skriver han.

Dagbladet har vært i kontakt med psykiateren som er fratatt autorisasjonen. Han sier følgende gjennom sin advokat, Synne Bernhardt:

– Jeg har stor forståelse for den påkjenningen de etterlatte opplever. Det som har skjedd har også gått sterkt inn på meg. Når det gjelder den konkrete saken er jeg bundet av taushetsplikten og kan ikke omtale den. Tilsynssaken er for øvrig rettet mot virksomheten, og jeg viser derfor til virksomheten.

Dro ikke på tilsyn

Dagen etter dødsfallet sendte psykiateren som var Kevins behandler ved Hurdalsjøen Recoverycenter, et varsel om en «alvorlig hendelse» til Statens helsetilsyn.

Etter å ha mottatt et slikt varsel, skal Helsetilsynet vurdere om det er nødvendig å gjøre et såkalt stedlig tilsyn for å få saken tilstrekkelig opplyst.

Det innebærer at et team besøker virksomheten og gjennomfører intervjuer med de involverte etter en hendelse.

Som Dagbladet skrev i romjula, var denne psykiateren under gransking av Helsetilsynet for graverende pasient-

RECOVERY-AKADEMIET

KJEMPER: Vibeke Johannessen mener hennes avdøde sønn Kevin ikke fikk den hjelpen han hadde krav på. Foto: Nina Hansen

KEVINS ROM: Slik så det ut på Kevins rom da han døde. Foto: Privat

DØDE: Kevin Johannessen døde på Hurdalsjøen recovery-senter 7. oktober 2020. Foto: Nina Hansen

behandling hos sin tidligere arbeidsgiver i det offentlige helsevesenet.

Granskingen startet lenge før Kevin kom til senteret, og pågikk fremdeles da Kevin døde. I mars i år konkluderte Helsetilsynet med at psykiateren måtte fratas sin autorisasjon – noe vedkommende har påklaget – blant annet på grunn av uforsvarlig medikamentforskrivning.

Likevel var Helsetilsynet svært raske til å vurdere at stedlig tilsyn ikke var nødvendig for å få opplyst saken.

Selv om psykiateren hadde gitt Kevin medisiner som det i Kevins henvisningsnotat ble advart mot, innlemmet heller ikke Helsetilsynet Kevins sak i tilbakekallssaken mot psykiateren.

– Hvorfor?

– Da varselet ble behandlet i Statens helsetilsyn, var det ikke kjent for dem som håndterte dette at det samtidig pågikk en tilsynssak knyttet til det helsepersonellet som sendte inn varselet, sier fungerende avdelingsdirektør Anders Haugland i Statens helsetilsyn til Dagbladet.

Han sier at det er opp til virksomhetene å fastsette hvem som skal melde fra om alvorlige hendelser, og at det derfor ikke er rutine å sjekke om det er tilsynssaker mot den som sender inn varselet.

Statsforvalteren i Oslo og Viken startet tilsyn med Hurdalsjøen recovery-senter etter varselsaken om selvmordet, og vurderte også å opprette tilsynssak mot psykiateren.

Da de forsto at psykiateren på det tidspunktet ikke lenger hadde autorisasjon, tok statsforvalteren kontakt med Helsetilsynet.

– Vi ble enige om at det ikke var hensiktsmessig å

LEDER: Ole Andreas Underland er sjef for Recoveryakademiet, som blant annet driver Hurdalsjøen Recovery-senter. Foto: Nina Hansen

opprette ny tilsynssak når psykiateren ikke lenger hadde autorisasjon, sier Haugland.

Resept avvist

«Linda» visste ikke at Kevins psykiater på Hurdalsjøen, som også var hennes behandler under deler av oppholdet, var under gransking, ei heller at han mistet sin autorisasjon i mars 2021.

Men hun merket likevel at noe var galt.

Hun oppsøkte nemlig et apotek med en resept fra denne psykiateren, etter at tilbakekallelsen av hans autorisasjon var trådt i kraft.

– Jeg ante fred og ingen fare, forteller hun.

Bak disken studerte de resepten nøye. «Linda» syn-

tes de oppførte seg rart. Så kom de tilbake med klar beskjed:

– Resepten er ugyldig.

Rask henleggelse

Som vitne til Kevins siste bevegelser og den som fant ham, snakket «Linda» med politiet på åstedet for 28-åringens død, den tragiske kvelden 7. oktober 2020.

Seksjonsleder Kåre Solvoll i Øst politidistrikt forteller at politiet var ukjent med den pågående granskingen Helsetilsynet hadde mot psykiateren som behandlet Kevin på Hurdalsjøen, uten at han tror det ville ha endret påtalemyndighetens beslutning om å henlegge saken om det mistenkelige dødsfallet raskt, som en ulykke.

Gjennom funnene i obduksjonsrapporten, kunne de se bort fra at Kevin hadde blitt påkjørt eller at noen hadde utsatt ham for vold.

Medisinnfunnene i Kevins blod var heller ikke påfallende, og kunne ikke koples direkte til dødsfallet.

– Det er først i ettertid vi blir klar over at det kan være snakk om feilmedisinering og andre feil begått av institusjonen, men dette vil uansett være en annen sak enn saken knyttet til den unge mannens død, forklarer Solvoll og legger til:

– Ut fra den informasjonen vi har per nå, er det ikke grunnlag for å initiere etterforskning av institusjonen, men vi utelukker ikke at dette kan endre seg, særlig hvis det kommer rapporter fra kontrollmyndigheter som tilsier at vi bør starte etterforskning av straffbare handlinger begått av foretaket eller ansatte, sier seksjonslederen.

KLAGER: På fem måneder hadde «Linda» kontakt med hele 44 ansatte på Hurdalsjøen Recovery-senter. Foto: Nina Hansen

KLAGER: «Linda» ber statsforvalteren åpne tilsynssak mot Hurdalsjøen Recovery-senter. Foto: Nina Hansen

RECOVERYAKADEMIET

– SYKT: – Det var helt sykt.
Det var rovdraft, sier «Anne»
om opplevelser hun hadde på
Recoveryakademiet.
Foto: Nina Hansen

LOT PASIENT TA DO-VASKEN

Psykisk syke «Anne» jobbet med renhold og
matservering – mens Recoveryakademiet fikk
3750 kroner per døgn i pasientrefusjon for henne.

**HALLDOR
HUSTADNES**

hhu@db.no

ASLE HANSEN

aha@db.no

I februar 2019 fikk psykiatri-pasienten «Anne» et uvanlig tilbud:

– Jeg ble spurt om å bli Recoverypilot, og være med og representere bedriften utad som foredragsholder, og forskjellige andre oppgaver, husker «Anne» (navnet er anonymisert).

Ifølge journalen hennes ved Hurdalsjøen Recovery-senter (HRS), var hun svært positiv til tilbudet. Seinere forandret hun mening.

– **Rovdrift, sier Anne i dag om opplevelser i «pilot»-jobben, som viste seg å innebære mye fysisk arbeid.**

«UKLARE GRENSER»

HRS er en del av den private psykiatri-institusjonen Recoveryakademiet i Hurdal nær Eidsvoll.

Slik Dagbladet tidligere har skrevet, har Recoveryakademiet (RA) siden juli i fjor fått hard kritikk fra Statsforvalteren. I hele sju tilsynssaker er det fastslått lovbrudd i form av uforsvarlig helsehjelp.

Annes sak er en av disse.

Her fikk RA kritikk for «glidende overganger og uklare grenser» mellom pasientrollen, Recoverypiloter og pasienter på arbeidstrening.

I avgjørelsen, fra oktober i fjor, skriver Statsforvalteren at det er uklart om Anne fikk arbeidstrening, men at det kan være problematisk å tilby arbeidstrening til en som er eller har vært pasient samme sted.

«Helsepersonell skal unngå slike dobbeltroller», heter det.

«Vi tar selvsagt SFOV sine tilsynsrapporter svært alvorlig, og har fortløpende gjort endringer i henhold til dette», skriver RAs administrerende direktør Ole Andreas Underland til Dagbladet.

Han skriver at det i dag benyttes eksterne arbeidsgivere for arbeidspraksis, og at begrepet Recoverypilot ikkelenger brukes.

«Arbeidspraksisen gjennomføres i nærheten av hjemmet, da praksisen gjennomføres etter utskriving», skriver han. (Se hans øvrige kommentarer lenger nede i saken).

Denne uka fjernet også RA informasjonen om Recoverypilotene fra hjemmesida.

– GROV MANIPULERING

RA har tidligere skrevet til Statsforvalteren at «pilotene» verken var pasienter eller ansatte.

Likevel kan Dagbladet i dag fortelle at Anne var pasient og «pilot» samtidig. I en periode da hun jobbet med hyttevask og matservering, fikk RA offentlige pasient-refusjoner på 3750 kroner per døgn for henne.

– **Nå er jeg sjokkert. Jeg føler meg utsatt for grov manipulering, er Annes reaksjon på dette.**

For hele hennes pasientperiode på 270 døgn i 2018 og 2019 – både før og etter at hun ble Recoverypilot – opplyser HELFO at RA fikk en samlet utbetaling på en million kroner.

Dagbladet treffer Anne, som er i førtiåra, på en kafé i en småby på Østlandet. Som ufor strever hun med å finne seg til rette i en «vanlig» tilværelse.

Lavmælt, kledd i en hettegenser, forteller hun at hun fram til 14-årsalderen bodde hos besteforeldrene. Så tok barnevernet over. Seinere ble det rus og psykiatri-innleggelser.

– Hele livet har vært et kjørt med tvangsinnleggelser, behandling, medisiner, tvang og ensomhet, sier hun.

– FØLTE MEG KJEMPEHELDIG

Høsten 2018 hadde Anne vært akuttinnlagt på Akershus Universitetssykehus (Ahus), ifølge et journalnotat med diagnosen paranoid psykose.

Tilbake i hverdagen slet hun med flashbacks, angst og mareritt.

Denne tilværelsen håpet hun å komme seg ut av da hun i november 2018 fikk plass på HRS.

– Jeg fikk ingen hjelp fra det offentlige helsevesenet. Jeg var redd for å være alene hjemme i leiligheten, og jeg var redd for psykiatrien. Så da jeg fikk

RECOVERYAKADEMIET

«NÅR MAN IKKE HAR NOE ALTERNATIV, BLIR MAN KJEMPESÅRBAR. JEG TRODDE DET VAR REDNINGEN.»

«ANNE», tidligere recoverypilot

HOLDT RENT: Her på Haraldvangen, som har hatt en rekke prominente personer på besøk, jobbet Anne med renhold sommeren 2019. Her er daværende statsminister Erna Solberg sommeren 2021, i forbindelse med valgkampen. Foto: Lars Eivind Bones

Anne fortsatte med pilotarbeidet. Journalen viser at hun noen ganger tvilte på seg selv. «Pasienten ba om en samtale da hun hadde fått tanker om at hun ble baksnakket og ikke gjorde en god nok jobb. Ble beroliget etter en kort prat», står det den 4. august.

«STREVDE MASSIVT»

21. august står det i Annes journal at «vedkommende hadde sin siste dag som pasient. Dette ble feiret med pizza og kake.»

Likevel var ikke alt bare fryd og gammen. «Pasienten er opptatt av at hun ikke er utskrivningsklar. Bruker samtalen til å trygge pasient og løfte fokus på hva som er hennes mål», skrev psykologen ei uke før utskrivningen.

Etter en prat med lederen for pilotene dagen før utskrivningen skal Anne imidlertid ha vært enig i at hun ikke lenger skulle være pasient men heretter «bare» Recoverypilot med kost og losji.

Statsforvalteren er kritisk til det som skjedde. «Når det gjelder avslutningen av behandlingen, savner vi en faglig vurdering knyttet til det å tilby en pasient som åpenbart strevde massivt med trygghet og relasjoner, jobben som «recoverypilot», som etter vårt syn har en relativt uklar rolle», står det i vedtaket fra oktober i fjor.

FØLER SEG UTNYTTET

Etter dette jobbet Anne for kost og losji som Recoverypilot, mye av tida med renhold og håndklevask. Fram til forsommeren 2020 ble hun værende i hytta på Haraldvangen.

I ettertid er hun slett ikke fornøyd, og føler seg utnyttet til gratisarbeid.

– Mye av grunnen til at jeg ble så prisgitt Hurdalsjøen, var at jeg ikke fikk et tilbud noe annet sted. Jeg ble kastet ut fra den offentlige psykiatrien mens jeg var psykotisk. Når man ikke har noe alternativ, blir man

kjempesårbar. Jeg trodde det var redningen, at jeg aldri mer skulle oppleve ordinær psykiatri. Det er det som er så farlig, for da ser man ikke hvordan ting egentlig er, sier hun til Dagbladet.

Avdelingsleder Marianne S. Kvamsdahl ved Akershus universitetssykehus (Ahus), hvor Anne var innlagt tidligere den høsten hun kom til RA, skriver at sykehuset har stort fokus på å sikre forsvarlige utskrivninger og videre behandling tilpasset den enkelte.

«Dette innebærer å sørge for videre oppfølging for de pasientene som trenger det. Vi kjenner oss ikke igjen i beskrivelsen at pasienter blir «kastet ut», og beklager at pasienten opplever at hun ikke har fått hjelp av det offentlige helsevesenet», skriver Kvamsdahl.

RA SVARER

Dagbladet har spurt RA blant annet om Anne kan ha følt seg presset til å bli «pilot», om hvorfor opplysningene til Statsforvalteren om «pilotprosjektet» i hennes tilfelle bare delvis stemmer, og har bedt om kommentar til hennes opplevelse av oppholdet.

«Prosjektet «Recoverypilot» ble opprettet etter at flere pasienter uttrykte frykt for hva som ville skje etter utskrivelse fra oss. Det var ment som et moderne ettervernsprosjekt. Det var frivillig å delta, og Recoverypilotene var selv med på å utforme rollene de skulle ha. Recoveryakademiet så lenge at det var et behov for de som hadde vært pasienter lenge, i form av et tilbud som søkte å gjøre overgangen til et selvstendig liv enklere. Utover det kan vi ikke gi ut personsensitiv informasjon», svarer adm.dir. Ole Andreas Underland på de fleste spørsmålene.

Han tilføyer at målet var at det «skulle bli enklere å komme ut i arbeidet eller aktivitet etter perioden».

Anne har gitt både RA, HELFO og Ahus taushetsplikt-fritak for å svare Dagbladet.

Underland skriver at RA er etablert for å gi et godt tilbud til pasienter med psykiske helseproblemer som opplever å ikke få god nok hjelp av det ordinære behandlingstilbudet.

«Vi ønsker at hver eneste pasient som kommer til oss skal få så god hjelp som mulig», skriver han, og tilføyer at RA har en god dialog og samarbeider med tilsynsmyndighetene. «Når det gjelder taushetsklæringer, var det noe alle som hadde nært kontakt med pasienter signerte – uavhengig av om de var ansatt, recoverypilot eller studenter», skriver han også.

– REDDET LIVET MITT

Ikke alle de sju som per mars i fjor hadde vært Recoverypiloter har dårlige erfaringer. William Liknes (39) er full av lovord.

– Oppholdet på Recoverycenteret reddet livet mitt, sier han til Dagbladet.

Liknes forteller at han var pasient ved Hurdalsjøen Recoverycenter (HRS) i sju måneder fra juni 2017, og at han sommeren 2018 – noen måneder etter utskrivningen – ble en av de to første Recoverypilotene.

– Jeg var med i treningsgruppene, deltok i fellesskapet, og jeg holdt foredrag, forteller han.

Til sammen opplyser han at han var «pilot» et sted mellom 12 og 18 måneder, de siste tre, fire månedene som ansatt med lønn.

– GA MESTRING

– Da hadde jeg treningsgrupper og turgrupper, og var med som hjelpeleder sammen med en fysioterapeut, sier Liknes.

Han forteller at han var til opplæring i IMR-samtalegrupper, for seinere å kunne lede slike grupper. Renhold, kjøkkentjeneste og annet fysisk arbeid forteller han at han ikke ble satt til.

Liknes forteller at det seinere stort sett har gått bra med ham, selv om han nylig hadde et tilbakefall.

– Da jeg kom inn som pasient, var jeg full av angst og slet med rus og depresjon, men oppholdet ga meg mestring, og jeg så at det var mulig å fungere uten rus i sosiale sammenhenger, sier William Liknes.

POPULÆR GJEST: I mai 2020 sendte NRK et program hvor programleder Helene Sandvig «sjekket inn» ved Recoveryakademiet. Det ble etterfulgt av «en viss økning i henvisninger og henvendelser», konstaterte helseinstitusjonen seinere. Foto: Lars Eivind Bones

Recoveryakademiet doblet inntektene fra Fritt Behandlingsvalg det året NRKs «Helene sjekker inn» var på besøk. Nå ser myndighetene nærmere på utbetalinger for pasienten «Anne».

HALLDOR HUSTADNES
hhu@dagbladet.no

Psykiatrinstitusjonen Recoveryakademiet (RA) var i fjor og i 2020 den private institusjonen som mottok nest mest refusjonsinntekter fra ordningen Fritt Behandlingsvalg (FBV).

Ifølge Helsedirektoratet fikk RA 60 millioner kroner for hvert av åra – en dobling fra de 28 millionene RA mottok via ordningen i 2019. Doblingen kom i 2020, samme år som NRK-programmet «Helene sjekker inn» besøkte RAs behandlingssted Hurdalsjøen Recoverycenter (HRS).

Hard kritikk

«Etter NRK-programmet «Helene sjekker inn» merket vi en viss økning i henvisninger og henvendelser i en periode etter at programmet ble sendt», skrev RAs sjef Ole Andreas Underland i desember til Dagbladet. Programmet inspirerte Tromsø-gutten Kevin til å søke seg til

Recoveryakademiet. Slik Dagbladet tidligere har skrevet, døde Kevin i det som trolig var et selvmord høsten 2020.

Kevins sak er en av sju hvor RA har fått hard kritikk fra Statsforvalteren for lovbrudd i form av uforsvarlig helsehjelp – noe RAsjef Underland sier han tar svært alvorlig.

En annen av sakene gjaldt «Anne», som Dagbladet omtalte lørdag. Her gikk noe av Statsforvalterens kritikk på uklare grenser mellom pasienter og såkalte

Recoverypiloter som jobbet for kost og losji.

Slik Dagbladet skrev, omtales Anne i RAs journaler som pasient og Recoverypilot på samme tid – selv om RA har opplyst til Statsforvalteren at «pilotene» ikke var pasienter.

Helfo kontroll

Nå kommer refusjonene for Anne på bordet i kontrollavdelingen til Helsedirektoratets ytre etat HELFO, som administrerer FBV.

Slik Dagbladet skrev lørdag

mottok RA refusjoner på 3750 kroner per døgn for Anne, for blant annet en periode da hun jobbet som Recoverypilot. Blant oppgavene var toalettvaske og kjøkkentjenester.

Ifølge HELFO utelukker ikke reglene at en pasient utfører arbeid med rett til vederlag, samtidig som pasienten mottar helse-tjenester i døgnbehandling.

«Vi vil imidlertid rutinemessig orientere Helfo kontroll om henvendelsen for eventuell vurdering», skriver HELFO til Dagbladet.

RECOVERY-SJEFEN:
Sjef og stor eier i Recoveryakademiet Ole Andreas Underland. Foto: Nina Hansen

DOBLET INNTEKTER etter Helene-besøk

«Jeg er glad for at HELFO bekrefter til Dagbladet at det er innenfor deres regler. At de rutinemessig orienterer HELFO kontroll om henvendelsen fra Dagbladet finner jeg ikke som problematisk. Jeg forventer at det offentlige har kontroll på penger de bevilger, uavhengig av om det er til oss eller andre», kommenterer Ole Andreas Underland.

– Benytter eksterne

HELFO kan ikke svare på om det kreves at pasienten i så fall skal ha betalt for arbeidet, og om det kan utføres for institusjonen hvor pasienten er innlagt. Statsforvalteren i Oslo og Viken uttrykte seg i Annes sak kritisk til arbeidstrening ved samme institusjon hvor en pasient er eller har vært innlagt – men fant det uklart om hun hadde fått arbeidstrening hos RA.

RAs administrerende direktør Ole Andreas Underland har opplyst at det nå benyttes eksterne arbeidsgivere for arbeidspraksis, og at begrepet Recoverypilot ikke lenger brukes.

I sin årsrapport for 2020 skrev RAs eierselskap Incita Holding at konsernets kunder i hovedsak er «kommuner, helseforetak, HELFO, BUFETAT og andre offentlige etater».

Det året oppga Incita Holding konsernet samlede inntekter på 212 millioner kroner i årsregnskapet, og et resultat på 8,7 millioner kroner etter skatt.

«Målsettingen er å videreutvikle eksisterende virksomhet, samt løpende vurdere nye relaterte virksomhetsområder som et supplement til det offentlige helsevesen», het det i årsrapporten.

PSYKISK HELSE

MICHAELS SISTE FOR PAPPA

SEIG KAMP: Michael Lybek (til venstre, nå 28) er inne i en seig kamp for å finne ut hva som skjedde da faren David (t.h.) døde på Recoveryakademiets senter Stensbyhagen i fjor. Foto: Privat

KAMP

Etter et liv på samfunnets skyggeside, døde David (53) på et av Recoveryakademiets sentre. Nå har sønnen Michaels jakt på sannheten fått Statsforvalteren til å gjenåpne saken.

REPORTASJE

ASLE HANSEN

asle.hansen@dagbladet.no

HALLDOR HUSTADNES

halldor.hustadnes@dagbladet.no

Oslo/Minnesund (Dagbladet):

Beboer var urolig ved vaktskiftet, og sto i vinduet og rotet med persiennene», skriver en ansatt inn i David Sørensens (53) journal.

Det er tidlig morgen på bo- og omsorgssenteret Stensbyhagen på Minnesund. Datoen er 16. april i fjor. Ingen vet det ennå, men den demente og gjennom mange år rusavhengige David er inne i sine siste timer. De siste månedene har tilstanden hans blitt stadig verre.

Han stapper mat i munnen, men tygger ikke. Personalet har måttet ty til Heimlich-manøveren - å ta grep bakfra rundt magen og presse maten opp - for å hindre at han skal kveles av mat. Flere ganger har det vært nære på. Likevel har de fortsatt å gi ham mat som er vanskelig å tygge og svelge, som vaffer, baguetter og brødsiver.

Så skjer det igjen.

Dødskampen

Ved lunsjtider setter David mat i halsen. Den ansatte som er der for å passe på ham, gjør alt hun kan for å få maten opp, men greier det ikke. Hun får hjelp av kolleger, men ingenting ser ut til å nytte. Da tyr personalet til siste utvei. Klokka 13.01 får Akuttmedisinsk kommunikasjonssentral (AMK) en nød-oppringning fra Stensbyhagen.

«Det er masse der. Det er mer mat igjen», sier den ansatte som ringer.

«Ja vel. Puster han selv, eller?», spør AMKs operatør, men svaret er vanskelig å oppfatte.

«Han prøver å nå ...», sier innringeren, men fullfører ikke. Det er for mye å gjøre med å gi førstehjelp til 53-åringen som har satt mat fast i halsen. Nå står det om livet.

«Jeg tror da at du skal legge han i sideleie, og så dunker du i ryggen alt du kan», sier AMKs operatør.

For dem som jobber på spreng for å redde Davids liv, svinger følelsene fra håp til dyp fortvilelse. Minuttene går, mens livet renner ut mellom hendene deres.

Så - endelig - svinger en ambulanse inn i oppkjørselen.

Dødsbudskapet

Senere samme dag fikk 53-åringens sønn en telefon fra politiet. Michael Lybek (nå 28) forsto straks at det gjaldt hans far, David. Politimannen ga ham den triste beskjeden om at faren var død på Stensbyhagen. Michael stusset over dødsårsaken, men slo seg etter hvert til ro.

Et år senere møter Dagbladet ham og moren Vigdis - Davids eks-kjæreste - på Kaffebrenneriet på Røa i Oslo. Det var der de to møtte David for siste gang, i november 2019. De er opprørt over det de nå har fått vite. Michael føler seg ført bak lyset av ledelsen på Stensbyhagen, som inngår i det private Recoveryakademiet (RA).

- De ville få meg til å tro at dødsfallet var en ulykke som ikke var til å unngå, sier han til Dagbladet.

Selv tror han ikke lenger på den versjonen.

Alarmerende oppringning

Alarmen gikk i januar i år, da noen ringte Michael. Vedkommende som ringte hadde lest i Dagbladet om Tromsø-gutten Kevin Johannessen (28). Kevin døde i et sannsynlig selvmord, mens han var innlagt på RAs behandlingssted for psykisk syke i Hurdal. Saken var en av sju hvor Statsforvalteren i siste

RECOVERYAKADEMIET

«**KJEMPEHELDIG**»: «Da jeg fikk komme et sted med folk og mat, følte jeg meg kjempeheldig», forteller Anne om den høsten hun ble pasient ved Recoveryakademiet. Foto: Nina Hansen

«HVORFOR I HIMMELENS NAVN SKREV DE JOURNAL OM MEG, NÅR DE KALTE MEG FOR "KOLLEGA"?»

«ANNE», tidligere recoverypilot

komme et sted med folk og mat, følte jeg meg kjempeheldig, forteller hun.

Men snart ble det tydelig at det også på HRS var noe som Anne fryktet intenst: Utskrivningen.

I januar skrev psykiateren at hun gruet seg til utskrivning om to måneder, grunnet et dårlig nettverk, med rusmisbrukere og personer med alvorlige psykiske problemer.

BETENKELIGHETER

En måned seinere fikk hun tilbud om å bli Recoverypilot.

– Det var bare å ta på seg flygerbrillene, sier Anne og smiler under hettegenseren. Der og da virket tilbudet som løsningen på et stort problem.

– Da tenkte jeg at jeg kanskje kunne få være der lenger. Jeg følte meg jo trygg der, sier hun.

Samtidig ble oppholdet forlenget med en måned. Seinere ble utskrivningen utsatt til august 2019.

I dag har Anne flere betenkeligheter ved opplegget hun ble invitert inn i.

– Det var kanskje ikke riktig å be meg ta stilling til dette mens jeg var syk. Jeg ble spurt om dette mens jeg var innlagt, sier hun.

«ARBEIDSTAKER»

Ifølge en redegjørelse fra RA til Statsforvalteren var Recoverypilotene «ikke pasient og ei heller ansatt. Derav er det ikke noen form for lønn eller oppsigelsestid. Det blir ei heller ført dagsjournaler».

Men Annes journaler viser at dette bare delvis er riktig. Da hun den 21. august 2019 ble utskrevet som pasient, hadde hun i flere måneder blitt omtalt som både pasient og Recoverypilot.

I en taushetserklæring datert 12. juli, en drøy måned før utskrivningen, er hun omtalt som «arbeidstaker».

At det ble ført journaler mens hun var Recoverypilot, sier Anne at hun først nylig fikk vite, da hun på Dagbladets oppfordring ba om å få utlevert sine journaler fra Statsforvalteren.

Dette opprører henne.

– Hvorfor i himmelens navn skrev de journal om

meg, når de kalte meg for «kollega»? Det synes jeg er grov manipulering, sier hun.

PANELDEBATT

Selve jobbingen ser ut til å ha begynt den 19. april. Da står det i journalen at hun har hatt en «veldig bra dag med sin første jobb som Recoverypilot», og har arrangert en quiz i «landsbyen».

Ifølge RAs hjemmeside er «landsbyen» et bo- og omsorgstilbud til folk med rus-, psykiske helseproblemer eller psykisk utviklingshemming.

I de kortfattede journalnotatene er pilotarbeidet ofte ikke spesifisert, men 11. juni deltok hun i en paneldebatt på Litteraturhuset i Oslo.

Samme måned går det fram at Anne har fått fysiske arbeidsoppgaver.

«Jobbet i landsbyen fra klokka 09.30-15.00. Lagde møtemat og ryddet etter dette», står det 18. juni.

Dagen etter var hun i landsbyen hele dagen, og «jobbet på kjøkkenet for å lage mat til kurs. Kom ned til middag og dro tilbake igjen på kvelden for å ha bingo for beboere der».

RECOVERYAKADEMIET

– HAMSTER I HJUL

Sommeren 2019 åpnet HRS sin nye avdeling Haraldvangen, få kilometer unna HRS. Dit flyttet Anne 10. juli. Der bodde hun på ei hytte, sammen med en annen Recoverypilot.

– Før Haraldvangen åpnet, spurte Ole Andreas (Underland, sjef og eier i Recoveryakademiet, red.anm.) om hva vi hadde lyst å bidra med. Da var det oppgaver som måltidsservering, ta oppvasken og sånne praktiske ting. Da sa jeg at jeg kunne ta håndklevasken. Jeg løp som en hamster i hjul for å få alt unna, sier Anne.

Hun sier at en arbeidsdag kunne være fire-fem timer. «Pasienten er blid og hyggelig. Har jobbet på kjøkkenet i dag og rengjort toalettene i gangen», står det i journalen 18. juli.

– Jeg drev og vasket før folk flyttet inn i hyttene. Og så vasket jeg toaletter. Det var mine oppgaver. Jeg tror det var en eller to ganger i uka, sier Anne.

«STORT BLÅMERKE»

Etter flyttingen til Haraldvangen fikk Anne et problem med beina.

– Det med de hovne beina kom plutselig. Jeg tror det hadde noe med medisiner å gjøre. Men jeg fikk aldri svar på hva de trodde var årsaken, sier hun.

I både legejournalen og journalen ført av pleierne er de hovne beina omtalt.

«Svært hovne, kalde og klamme helt opp til knærne. Hun hadde fått noen undervevsløpninger som så ut som rosetter. Samt hun hadde et stort blåmerke på venstre fot under kneet som hadde hvit kjerne», står det i pleierjournalen den 13. juli 2019.

FAKTA

RECOVERYAKADEMIET

● I en rekke artikler har Dagbladet omtalt den private psykiatri-institusjonen Recoveryakademiet (RA), basert i Hurdal nær Eidsvoll.

● I sju tilsynssaker har Statsforvalteren kritisert RA for brudd på forsvarlighetskravet i Spesialisthelsetjenesteloven. I fire av disse fastslås også brudd på journalføringsplikten i helsepersonelloven.

● Det som i dag er Recoveryakademiet startet opp i 2007. Institusjonen leverer helse- og omsorgstjenester primært til det offentlige, og ledes av Ole Andreas Underland, som også er en betydelig eier.

● Recoveryklinikken, som består av Hurdalsjøen Recoverycenter (HRS) og Haraldvangen, er en del av dette. De leverer tjenester innen psykisk helse gjennom ordningen Fritt behandlingsvalg.

● Fritt behandlingsvalg betyr at pasienter selv kan velge behandlingssted i spesialisthelsetjenesten. Pasienter med rett til utredning eller behandling kan velge mellom offentlige behandlingssteder, private med avtale og private godkjent av HELFO.

● Kilde: Recoveryakademiet, Statsforvalteren, Helsedirektoratet

Klokka 1915 den kvelden ble hun ifølge journalen sendt på legevakten. To timer etter dette var pasienten «i retur».

«Negativt funn. Det er sannsynligvis mye tråkking og høy varme. Hvis hevelsen ikke har gått ned til mandag bør hun tilsees av lege igjen», står det i pleierjournalen 13. juli.

Likevel var Anne allerede neste dag i full aktivitet ifølge pleierjournalen.

«Jobber og står på med måltider sammen med de andre pilotene» og «Vasket ut leilighet og kino på kvelden» står det i journalen.

Ifølge legejournalen var hevelsen fortsatt til stede den 16. juli.

«Var på legevakt i helga, men det ble ikke funnet noe galt. Hevelsen er bilateralt, mye bedre i dag sier pasient. Hevelsen går opp til ankelhøyde», står det der.

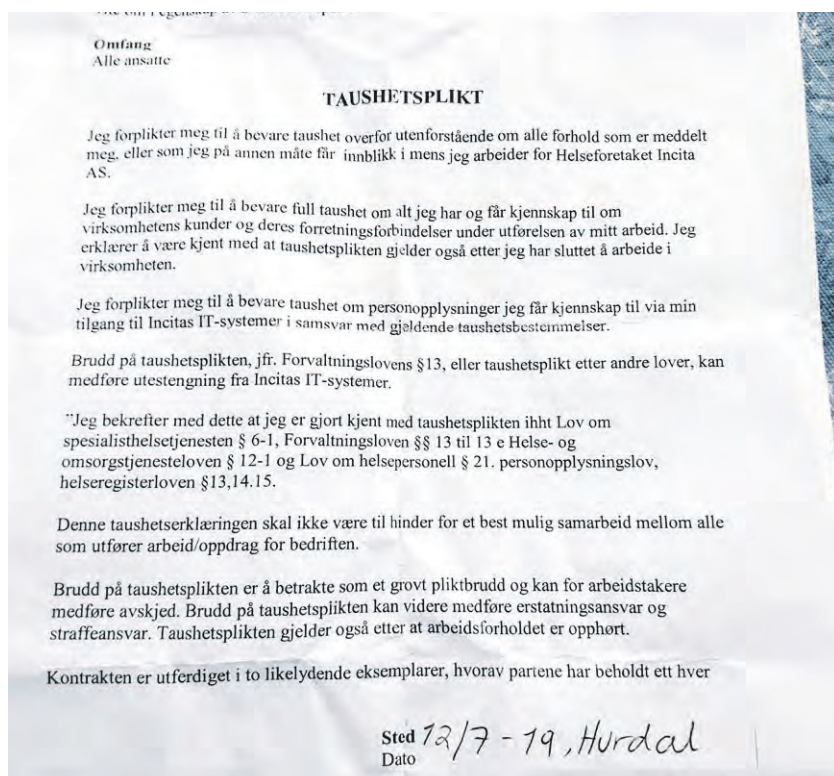
– ROVDRIFT

I ettertid er Anne sterkt kritisk til hvordan hevelsen i beina hennes ble håndtert.

– Det var helt sykt. Det var rovdraft. Unnskyld at jeg sier det, men i psykiatrien tror jeg det er ganske vanlig at folks fysiske helse blir veldig neglisjert, sier Anne til Dagbladet.

Også Statsforvalteren er kritisk, og konstaterer at det ikke ble henvist til ultralyd for å utelukke blodpropp, og heller ikke dokumentert omkretsmåling eller vektvurdering.

«Det ville vært god praksis å overvåke hvordan tilstanden utviklet seg og eventuelt sørge for ny vurdering ved legevakt og/eller sykehus», skriver Statsforvalteren.

ARBEIDSTAKER OG PASIENT: Denne taushetserklæringen signert av «Anne», som ligger i saksdokumentene til saken hennes hos Statsforvalteren, er datert 12. juli 2019. Det er en drøy måned før hun ble utskrevet som pasient. Faksimile

BLE INNLAGT: Hit til Hurdalsjøen Recoverycenter (HRS) kom Anne i november 2018 som pasient. Foto: Nina Hansen

– SÅ GODT SOM MULIG: «Vi ønsker at hver eneste pasient som kommer til oss skal få så god hjelp som mulig», skriver adm.dir. Ole Andreas Underland i Recoveryakademiet (RA). Foto: Nina Hansen

FORNØYD RECOVERYPILOT: – Oppholdet ga meg mestring, og jeg så at det var mulig å fungere uten rus i sosiale sammenhenger, sier William Liknes. Foto: Privat

PSYKISK HELSE

DØDE PÅ OMSORGSSENTER: David (53) døde på Recoveryakademiets bo- og omsorgssenter Stensbyhagen i fjor. Foto: Privat

halvår i fjor ga RA beinhard kritikk, for blant annet uforsvarlig helsehjelp, brudd på journalføringsplikten og medisiner i strid med retningslinjene. Nå mente vedkommende som ringte, som ikke vil navngis, at Michael burde se nærmere på hva som skjedde da faren hans døde.

– Har du lest artikkelen i Dagbladet? Hvis det er ett ønske jeg har, så er det at du tar kontakt med de journalistene, sa stemmen i telefonen.

Nye spørsmål

Etter oppringningen bestemte Michael seg for å finne ut hva som hadde skjedd med faren. Undersøkelsene reiste en rekke spørsmål. Hvorfor ble journalnotatet om dødsfallet først registrert ni dager etter? Hvorfor gikk det, ifølge papirene, 46 minutter før AMK ble oppringt? Og hvorfor var det så vanskelig å få ledelsen på Stensbyhagen til å utlevere papirene?

Dagbladet har spurt RA om dette, men selv om Michael har løst RA fra taushetsplikten, har vi ikke fått svar.

«Dette er en svært trist sak for samtlige involverte, og da spesielt for den etterlatte familien. Det har vi respekt for. RA kan imidlertid ikke av hensyn til taushetsplikten delta i en offentlig samtale om våre beboere», skriver RAs sjef og storeier Ole Andreas Underland.

Da Michael begynte å undersøke, oppdaget han at Statsforvalteren hadde sett på saken, men avsluttet den. Etter at han begynte å presse på, er den gjenopptatt.

På Kaffebrenneriet, noen måneder etter oppringningen som gjorde at han tok affære, forteller han Dagbladet om avslørende ny informasjon.

«Djevelens sønn»

Under møtet med faren på den samme kafeen, i november 2019, satt en RA-ansatt fra Skjeppsjoen-sen-

«På et tidspunkt trodde han at jeg var djevelens sønn»

MICHAEL LYBEK

teret få meter unna. Det var der faren bodde, til han i desember 2020 flyttet til Stensbyhagen, et annet av RAs bo- og omsorgssentre. Stensbyhagen profilerer seg som et botilbud for folk med rus- og psykisk helseproblemer. Mens han fortsatt var på Skjeppsjoen, prøvde David å holde kontakten med sønnen, via telefon samtaler.

– På den tida var han relativt oppegående. Men det var noen ting han surret voldsomt med. På et tidspunkt trodde han at jeg var djevelens sønn, forteller Michael.

I en rapport fra september 2019 forklarer Skjeppsjoen-ledelsen at David var truende, kastet møbler, og hadde et kaotisk forhold til mat. «David er ikke i stand til å ivareta seg selv», står det.

Vill, men morsom

– Han var jævlig snill når han ikke ruset seg, forteller Vigdis, som selv kom seg ut av misbruket for mange år siden. Hun var Davids kjæreste i 20 år, fra de begge var i slutten av tenårene.

Ved samme kafébord hvor de møttes for siste gang,

viser Vigdis fram gamle bilder av David. Flere er fra Michaels barnedåp, i 1994 på Hov i Land. Der var foreldrene på rus-rehabilitering. Bildene viser en elegant, dresskledd David.

– Han var dødskjekk, sier Vigdis om eks-kjæresten.

Michael husker mange ville, men morsomme ting, som han og faren gjorde når han var på besøk. En gang under en klatretur, mistet de en matpakke nedover ei skråning.

– Han kastet tauet rundt ei grein, og dro meg opp og lot meg henge der mens han hentet matpakken.

Nå savner Michael all moroa, og øyeblikkene da han skjønte hvor mye han betydde for faren.

– Det var tidspunkter da man bare hatet hele fyren, for det var bare støy og problemer, men vi mennesker er duster. Vi skjønner ikke hva vi har mistet før vi faktisk har mistet det, sier Michael.

Han har blitt våt i øyekroken.

Prøvde å rømme

I et dokument fra en sykehusinnleggelse i mars 2020,

står det at David var dement, kunne bli sint og utagerende, og hadde kastet en TV ut av vinduet. Da hadde han bodd på Skjeppsjoen siden 2018, på hjemkommunen Bærums regning. 7356 kroner var avtalt døgnpris i 2021. Stadig prøvde han å rømme, og var forvirret og en fare for seg selv og andre.

Men han spilte også sjakk, og imponerte med å tenke flere trekk. Av og til ble han med på fisketur, og snakket med personalet om familien og livet. Han skrev brev til sønnen, og ville ha kontakt.

Såret soldat

– Han sa flere ganger at han var glad i meg. Han var flink til det. Jeg husker fra Skjeppsjoen at det var flere telefonsamtaler der han åpnet seg, mye mer enn han noen gang hadde gjort, sier Michael.

Da fortalte han også om fortida si, om en oppvekst med rus og en fraværende far som var dansk krigsreporter, og en mor som han mente ikke tok seg av ham.

Ei bok med en håndskrevet dedikasjon fra Michaels bestefar Carl, er vitnesbyrd om Davids vanskelige barndom. På forsida er det bilde av en såret soldat. Tittelen er «Kameraet var mit vidne».

«Måske ved at læse denne bog, kan du få et indtryk på hvor vanskelig det til tider kan være at være din fader, og måske en dag du kan tilgive mine fejl», skriver Davids far Carl i dedikasjonen, skrevet i 1986.

Alvorlig glipp

I telefonsamtalene fra Skjeppsjoen, var det Davids tur til å prøve å rette opp i forholdet til sønnen.

– Det var hans måte å si unnskyld, at han fortalte om fortida og barndommen sin, sier Michael.

Problemet med disse samtalen, var at Michael hadde full jobb og samboer, og mye å gjøre. Samtalene var ofte vanskelige og slitsomme, for eksempel når faren trodde han var fengslet og ba om hjelp til å flykte.

– Når du først tok telefonen, ringte han hver dag, sier Michael.

Etter en telefonsamtale sist i oktober 2020 snakket han derfor med Skjeppsjoen-personalet. Ifølge journalen sa han at han ikke ville at faren skulle ringe, men at han selv ville ta kontakt. Derimot står det ingenting om at han ikke ville vite hvor faren var – eller hvordan det gikk med ham. Likevel skulle denne beskjeden gi grobunn for en alvorlig glipp.

I journalen står det også at Michael fikk vite at faren skulle flyttes, noe han selv ikke kan huske.

«Holdt på å bli kvælt»

Flyttingen skjedde ei uke før jul. Også på Stensbyhagen var David utagerende. Han prøvde stadig å rømme, og kom med frekke, seksuelt ladete kommentarer. Fra midten av februar ballet det på seg med problemer under måltidene.

«Bb (beboer) holdt på å bli kvælt av å spise store kjøttbiter under middagen, personal måtte skjære maten i mindre biter, bb trenger bistand til nesten alt», står det i journalen 19. februar i fjor.

I en statusrapport 21. februar går det fram at ledelsen vet om svelgeproblemene, og at kjøkken-personalet derfor lager mindre biter til måltidene. Tre dager senere skjedde det likevel noe, som kan ses som et forvarsel.

Det begynte da David under middagen forsynte seg med en «ganske stor bit», og ble sittende med den i munnen i en time.

Heimlich-manøveren

«Under den timen sovnet bb flere ganger og snorket, u.t. [undertegnede] måtte vekke bb og forklare gang på gang at han må tygge og svelge maten, bb ble til slutt kvælt av maten så han mistet pusten sin», står det i journalen.

Han fikk hjelp av personalet, men før all maten var ute, ville han ha mer.

«U.t var nødt til å fjerne maten fra bb slik at han ikke fortsetter å spise og bli kvælt enda mer (...)»

Til frokost ei uke senere satte han toast i halsen og måtte bankes i ryggen så den kom opp. Da en pleier etter et månedlangt opphold igjen skrev journal den 22. mars, ser han ikke ut til å ha blitt informert om Davids omfattende svelge-problemer.

«Det virker som beboer har vansker med å svelge mat», skrev den ansatte i journalen.

Flere ganger måtte Heimlich-manøveren brukes, men David fortsatte å få mat som vafler og baguetter. Men dette fikk ikke sønnen vite.

«Sterkt beklagelig»

Ifølge Michael visste han ikke engang at faren hadde flyttet, før utpå nyåret i 2021. Han forteller at faren en dag ringte ham, antakelig fra en lånt telefon.

– Han fortalte meg at han var kommet til Stensbyhagen. Ellers var han mest opptatt av at jeg skulle skaffe ham en mobiltelefon, sier han.

Det kan se ut som om de på Stensbyhagen tolket det Michael hadde sagt til Skjeppsjoen-personalet – at han ikke ville at faren skulle ringe – som at han heller ikke ville bli holdt informert.

I hvert fall har RA tatt selvkritikk på dette.

GRAVEJOBB: Michael Lybek (bildet) har de siste månedene lest en mengde dokumenter for å finne ut hva som skjedde da faren David døde. Foto: Nina Hansen

TRIST SAK, MEN...: RA-sjef Ole Andreas Underland synes saken er trist, men vil ikke «av hensyn til taushetsplikten delta i en offentlig samtale om våre beboere, ei heller om saksbehandlingen knyttet til ulike beboersaker». Foto: Nina Hansen

FOR TIDLIG FØDT: På bildet holder David sin for tidlig fødte sønn. Michael er tre dager gammel, og er nettopp ute fra respirator. Foto: Privat

KJEKK KJÆRESTE: - Han var dødsjekk, sier Vigdis om eks-kjæresten David. Her er de sammen i Michaels barnedåp. Foto: Privat

PSYKISK HELSE

«Skjeppsjøen og Stensbyhagen burde informert pårørende både før, ved og etter overflytting», skriver RA i sin redegjørelse, og kaller glippen «sterkt beklagelig».

Legeråd om å mose

Utover vinteren tilspisset svelgeproblemene seg. På en legetime 30. mars fortalte personalet ifølge journalen om problemene, og at Heimlich-manøveren var i bruk. Da ga legen råd om å «fortsette med næringsdrikker, og most mat». To dager etter fikk han likevel vafler til kveldsmat. Igjen måtte pleierne ty til Heimlich-manøveren.

«Personell 1, 2 og 3 klarte å få løsnet vaffelen i halsen, og beboer sier han satte utrolig stor pris på at personell hjalp ham», står det i journalen.

Til Statsforvalteren har RA forklart maten David fikk med «livskvalitet» og «medbestemmelse» og at han «hadde ingen ønsker» om most mat.

Men til slutt går det galt.

Erklæres død

«Kl 12.15 setter beboer fast mat halsen», står det i journalen for 16. april i fjor.

Denne gangen hjelper selv ikke Heimlich-manøveren, viser beretningen i journalen. Den ansatte som har gitt David mat, gjør et fortvilet forsøk på å få maten ut. Hun prøver Heimlich-metoden, dunker i ryggen, og tilkaller bistand over sambandet. De tre som kommer til, lykkes heller ikke. Da de starter hjerte- og lungeredning, er David bevisstløs. Det tar 10-15 minutter før ambulanspersonalet er på Stensbyhagen. Etter 45 minutter gir de opp.

«Lege ankommer ca kl 1410 og erklærer beboer for død.»

Der kunne historien om David ha sluttet. Men omtrent ni måneder etter farens død, fikk Michael den oppringningen som fikk ham til å ane uråd.

Sjokkerende melding

Den telefonen fikk Michael til å grave i saken.

Da han fikk papirer fra Statsforvalteren i Oslo og Viken, lå der en anonym bekymringsmelding om farens død, mottatt en drøy måned etter dødsfallet. Innholdet var sjokkerende:

«Vi synes det er helt forferdelig at beboer, som har

hatt en kjent demens diagnose over tid og som forverrer seg fort, skal måtte oppleve å bli kvalt til døde, siden det er kjent fra tidligere at han hadde dette problemet.»

De som skrev meldingen hevdet at personalet ved Stensbyhagen var lite kompetent på demenshåndtering, og at det var mange personalbytter – noe som harmonerer dårlig med diagnosen.

Mye tyder på at meldingen kom fra innsiden av Recoveryakademiet (RA):

«Vi velger være anonyme da vi med sikkerhet vet at vi blir utsatt for represalier», sto det.

Etter bekymringsmeldingen opprettet Statsforvalteren sak, men avsluttet den i desember i fjor. Da hadde Bærum, Davids hjemkommune, skrevet at ingenting tydet på kritikkverdige forhold.

Bærum kommune skriver til Dagbladet at deres vurdering er at dødsfallet ikke utløste varslingsplikt for kommunen, og at Statsforvalteren ikke fant grunnlag for videre tilsynsmessig oppfølging.

«Må bare beklage»

Statsforvalterens eneste bemerkning var at RA hadde unnlatt å varsle Statens helsetilsyn – slik loven krever ved så alvorlige hendelser.

«Her har vi gjort en feil, og må bare beklage. Vi burde ha varslet Helsetilsynet», skriver RA-sjef Ole Andreas Underland.

Han skriver at «bekymringsmeldinger/varsler og/eller avviksmeldinger tas alvorlig og brukes i vårt kvalitetsarbeid. Også RA hadde utfordringer i perioder under pandemien, herunder fravær blant personalet på grunn av karantene og eller sykdom».

Underland skriver at Statsforvalteren ikke åpnet tilsynssak. Nå ser derimot Statsforvalteren på saken på nytt.

«Saken er under behandling hos oss, og vi vil vi ikke kunne svare deg på spørsmål med vurderinger av saken», skriver Statsforvalteren til Dagbladet.

– Svart belte i uthaling

Hos RA satt dokumentene lenger inne. Michael forteller at han i en samtale med virksomhetslederen for Stensbyhagen og mindre enheter, Helge Homb, takket ja til å høre Hombs versjon.

–Etterpå sa han: «Har du fortsatt behov for papirene? Nå har du jo fått historien». Jeg sa at jeg ville ha dem. Så ringer han meg opp igjen, og spør: «Er det noen grunn til at du vil ha papirene? Har du snakket med noen ansatte?», forteller Michael.

«Far ble behandlet som om han ikke var noen, som om han var luft og ikke viktig for samfunnet.»

MICHAEL LYBEK

TRE GENERASJONER: Fra venstre David, Michael og bestefar på morssiden, Sverre, på Hvamodden på Nesøya rundt 1999. Foto: Privat

PSYKISK HELSE

«MIN KJÆRE MOR, MIN KJÆRE FAR»: I en kafé på Røa viser Michael og moren Vigdis Dagbladet fotoalbumet fra barnedåpen i 1994. Foto: Nina Hansen

VIL HA RETTFERDIGHET: - Dette handler om at jeg har lyst til – for en gangs skyld – at pappa skal få rettferdighet, sier Michael Lybek. Foto: Nina Hansen

GLAD I MEG: - Han sa flere ganger at han var glad i meg. Han var flink til det, sier Michael om faren. Her da Michael var ganske liten. Foto: Privat

FAKTA

STATSFORVALTEREN OG RECOVERYAKADEMIET

- I en rekke artikler har Dagbladet omtalt den private psykiatri-institusjonen Recoveryakademiet (RA), basert i Hurdal nær Eidsvoll.
- I sju tilsynssaker kritiserte Statsforvalteren i siste halvår i fjor RAs Recoveryklinikker for brudd på forsvarlighetskravet i Spesialisthelsetjenesteloven. I fire av disse fastslås brudd på journalføringsplikten i helsepersonelloven.
- Det som i dag er Recoveryakademiet startet i 2007. Institusjonen leverer helse- og omsorgstjenester primært til det offentlige, og ledes av Ole Andreas Underland, som også er en betydelig eier.
- Recoveryklinikkene, som består av Hurdalsjøen Recoverysenter (HRS) og Haraldvangen, leverer tjenester innen psykisk helse gjennom ordningen Fritt behandlingsvalg (FBV).
- FBV betyr at pasienter selv kan velge behandlingssted i spesialisthelsetjenesten. Regjeringen tar sikte på å utvikle godkjenningsordningen i FBV fra 1. januar 2023.
- Stensbyhagen Recoverybaserte Borettslag er ikke en del av Recoveryklinikkene, men av RAs område Bo- og bistand, som tilbyr bo- og omsorg for folk med rus- og psykiske helseproblemer for kommunale oppdragsgivere.
- Kilde: Recoveryakademiet, Statsforvalteren, H-dir, regjeringen.

Første kontakt med Homb skal ha vært 11. januar i år. – Han har virkelig gjort alt for at jeg ikke skulle få de papirene. Han har faen meg svart belte i å dra ut tida, sier Michael.

«Avslutter nå»

Utover vinteren purret han stadig. Ifølge Bærum kommune måtte journalene hentes ut fra RA, men Homb sparket ballen videre. I februar skrev Homb at han ikke hadde tilgang til journalen, og at bare journalansvarlig i RA hadde det.

«Tenker vi avslutter denne tråden nå», skrev han, og ba Michael skrive til RAs postmottaksadresse hvis det var noe mer.

Helge Homb ønsker ikke å kommentere saken. På telefon omtaler han Dagbladets spørsmål som «snuskete», og henviser til RA-sjef Underland, som ikke vil delta i en offentlig samtale «om saksbehandlingen knyttet til ulike beboersaker».

Da Michael i mars til slutt fikk hele journalen, fikk han den av Bærum kommune.

Tilkalt «relativt raskt»

De siste månedene har Michael lest dokumenter, ofte til langt på natt. Blant de viktigste er journalen fra Stensbyhagen, og en lydlogg (utskrift) fra oppringen til

Akuttmedisinsk kommunikasjonsentral (AMK) den dagen faren døde.

I journalen står det at faren satte mat i halsen klokka 12.15, og at ambulanse ble tilkalt «relativt raskt». I AMKs lydlogg står det at AMK først ble oppringt klokka 13.01. Det mener Michael er altfor lang tid.

Noe annet han synes er påfallende, er at journalnotatet ble registrert hele ni dager etter dødsfallet - selv om forskriften sier at journalen skal skrives uten unødig opphold. Journalen er ikke skrevet av den ansatte som var der da maten satte seg fast, men av enhetslederen på Stensbyhagen. Dagbladet har ikke fått noen kommentar fra enhetslederen.

–Begynner å angre

– De ville få meg til å tro at dødsfallet var en ulykke som ikke var til å unngå, sier Michael.

I kafeen på Røa forteller han at arbeidet med journalen og andre dokumenter åpnet øynene hans for hvordan faren har hatt det.

– Det som gjorde mest inntrykk, var at jeg forsto hvor sinnssykt dårlig han var. Da begynner man å angre. Kanskje burde jeg ha tatt en ekstra telefon? For jeg har trodd at han hadde det ganske bra der oppe, men han har hatt det helt forferdelig, sier Michael.

Hadde han fått en ny sjanse, ville han ha blitt med på den turen faren ønsket seg, til Bjørneparken, en dyrepark i Flå. Michaels samboer skulle også ha vært med. Faren gledet seg sånn til å treffe henne.

– Han elsket naturen. Jeg skulle gjerne ha sett ham en gang til, og blitt med ham i Bjørneparken.

–Rettferdighet for pappa

Selv om Statsforvalteren nå har åpnet en ny sak, har ikke Michael store forhåpninger til at så mye vil skje.

– Jeg mistet litt håpet, da jeg leste en artikkel hos dere, med en som hadde jobbet der siden «1673». Hun sa at de ikke hadde lagt ned noen institusjon, siden hun begynte i jobben, sier Michael.

Det han sikter til, er Dagbladets intervju med Helga Arianson, daværende konstituert fylkeslege hos Statsforvalteren. Hun opplyste å ha jobbet med tilsyn siden 1992, og at det er Statens helsetilsyn som eventuelt må stenge ned en institusjon – noe hun selv ikke har opplevd har skjedd.

Dagbladet spør Michael hvorfor han bruker så mye tid på omstendighetene omkring farens død.

– Far ble behandlet som om han ikke var noen, som om han var luft og ikke viktig for samfunnet. Dette handler om at jeg har lyst til – for en gangs skyld – at pappa skal få rettferdighet.

UTVIDER GRANSKING: – Personlig synes jeg det bare skulle mangle, sier Michael Lybek om at Statsforvalteren nå utvider granskningen av farens død.
Foto: Nina Hansen

SKJERPER GRANSKNING OM FARENS DØDSFALL

Etter spørsmål fra sønnen og Dagbladet utvider statsforvalteren granskningen av demente Davids(53) dødsfall på et av Recoveryakademiets bosentre.

HALLDOR HUSTADNES
hhu@db.no
ASLE HANSEN
asle.hansen@db.no

Statsforvalteren i Oslo og Viken vil ha kortene på bordet, i granskningen av David Sørensens død på det private bo- og omsorgssenteret Stensbyhagen på Minnesund 16. april i fjor.

Den demente, gjennom mange år rusavhengige 53-åringen, ble kvalt av mat i halsen.

Nå har Statsforvalteren (SFOV) bedt om at Recoveryakademiet (RA) utleverer en rekke dokumenter som kan kaste lys over hendelsen. Stensbyhagen er en del av RA.

For sønnen Michael Lybek (28) er dette en ny, foreløpig seier.

– Endelig!, sier han til Dagbladet.

I februar i år fikk han Statsforvalteren til å gjenoppta saken, etter at den ble avsluttet i desember i fjor.

Nestenulykker

David døde under stor dramatikk, etter mislykte forsøk på hjerte- og lungeredning (HLR), fra Stensbyhagen-personalet og ambulansepersonell.

Fram til nylig har Statsforvalteren nøydt seg med å be om Davids journal fra 16. til og med 25. april. Dermed har ikke granskerne kunnet lese om flere nestenulykker i

månedene før, da David også satte mat i halsen.

Slik Dagbladet har skrevet, fortsatte personalet på Stensbyhagen å gi ham vafler og bagetter, selv etter at legen oppfordret til å mose maten på grunn av vedvarende svelgeproblemer.

Dette framgår av Davids journal på Stensbyhagen.

«Hvorfor ba SFOV bare om å få tilsendt journal fra 16.04.21 til og med 25.04.21», spurte Dagbladet derfor Statsforvalteren den 9. juni.

Elleve dager seinere ba Statsforvalteren om å få «pasientens fullstendige journal fra 01.12.20» fra Recoveryakademiet.

– Personlig synes jeg det bare skulle mangle, sier Michael.

RA's daglige leder og storeier Ole Andreas Underland skriver til Dagbladet at de som fører tilsyn vil få «all tilgjengelig informasjon», men at han ikke kan gi slik informasjon til pressen.

Han skriver at Davids død er en

svært trist sak, som han ikke kan kommentere på grunn av taushetsplikt, selv om Michael Lybek har gitt ham fritak fra taushetsplikten.

Øyeåpner

Michael tror at både hans egne opplysninger og Dagbladets spørsmål til Statsforvalteren har bidratt til at granskningen utvides.

– De har fått det inn med teskje, sier han.

Etter et tips i januar, har Michael gravd i omstendighetene rundt farens død, og hvordan han hadde det på RA's bosentre.

For ham var det en øyeåpner å lese journalen, da han sammenholdt den og andre dokumenter, med lyd-utskriften fra Akuttmedisinsk kommunikasjonsentral (AMK).

Opplysninger om blant annet tidspunkter og farens problemer med mat fikk ham til å tvile på RA's versjon.

– De ville få meg til å tro at

dødsfallet var en ulykke som ikke var til å unngå, sa han i lørdagens artikkel i Dagbladet.

Ber om redegjørelse

Et av Dagbladets spørsmål til Statsforvalteren for to uker siden, var om de har spurt om hvem som var til stede da David døde.

Vi spurte også om Statsforvalterens reaksjon på at journalnotatet om hendelsen var skrevet av en leder som ikke var der da David satte mat i halsen.

I sitt brev til RA datert 20. juni ber Statsforvalteren om «Navn og kompetanse på personalet som bisto under hendelsen 16.04.21».

De ber om dokumentasjon på opplæring i hjerte- og lungeredning og førstehjelp, og om en redegjørelse om hendelsen fra involvert personell.

Statsforvalteren ber også om møtereferater og alle tiltaksplaner, og om all korrespondanse, prøvesvar og legemiddeloversikt.

BLANK SIDE

SPESIAL

I sin redegjørelse om den demenssyke beboeren Davids (53) død, nevner ikke Recoveryakademiet at legen anbefalte å mose maten. Nå viser ambulansetjenestens opplysninger at han ble kvalt av brød med kaviar.

DAVID DØDE: TIET OM LEGERÅD

BLE KVALT: David ble kvalt av mat på Recoveryakademiets bo- og omsorgssenter Stensbyhagen på Minnesund. På dette gamle familiebildet er David med sønnen Michael, som har fått Statsforvalteren til å gjenoppta sin gransking av dødsfallet. Foto: Privat / Dagbladet

HALLDOR HUSTADNES

hu@dagbladet.no

ASLE HANSEN

ash@dagbladet.no

Beboer har over tid hatt nesten daglig problemer med matsituasjonen, skriver en ansatt på bo- og omsorgssenteret Stensbyhagen i David Sørensens (53) journal. Datoen er 30. mars i fjor.

Journalnotatet gjelder et legebesøk. Flere ganger har det vært nære på at den demenssyke, mangeårige rusmisbrukeren skulle kveles av mat han har satt fast i halsen.

Nå har legen gitt et klart råd til personalet ved Stensbyhagen, som er en del av det private Recoveryakademiet:

«Vi får oppfordring om å fortsette med næringsdriker, og most mat», skriver den ansatte.

To dager etter får David likevel servert vaffel til kveldsmat.

– Utrolig svikt

David setter vaffelen i halsen, og personalet må ty til Heimlich-metoden: Å presse maten opp ved å ta grep rundt magen bakfra.

De neste ukene får David blant annet bagetter, brød

og kyllingvinger. Noen ganger blir de oppdelt i mindre biter, og noen ganger får han mat som er most.

16. april i fjor setter han igjen mat fast i halsen, og dør av kvelning.

Ifølge lydloggen fra Akuttmedisinsk kommunikasjonsentral (AMK), var dette brød med kaviar – altså ikke most mat.

Overfor Dagbladet reagerer Davids sønn Michael Lybek (28) sterkt på dette.

– Det viser en utrolig svikt, sier Michael, som synes det hele er merkelig.

– Legen sitter jo på en kompetanse de bør lytte til, sier han.

Michael er en av flere pårørende og tidligere RA-pasienter som er kritiske til hvordan institusjonen opererer.

Slik Dagbladet har skrevet, konkluderte Statsforvalteren i siste halvår i fjor med lovbrudd i form av uforvarlig helsehjelp i sju tilsynssaker. Davids sak er ikke en av disse.

– Vrir seg unna

Etter at Michael begynte å stille spørsmål ved behandlingen av faren, har Statsforvalteren i Oslo og Viken gjenopptatt granskningen av farens død, slik Dagbladet har omtalt den siste uka.

I sin redegjørelse til Statsforvalteren, fra mars i år, nevner ikke RA legens anbefaling om å gi David most mat.

– Jeg blir jo ikke overrasket, sier Michael.

– De prøver å vri seg unna, og satser på at statsforvalteren ikke vil oppdage det. Det understreker veldig at de har noe å skjule, men de gjør det på en elendig måte, sier han.

RA-sjefen: «Trist sak»

Dette kommenterer ikke RAs sjef og storeier Ole Andreas Underland overfor Dagbladet, selv om Michael Lybek har gitt ham fritak fra taushetsplikten.

RA-sjefen svarer heller ikke på hvorfor David gang på gang fikk mat som han strevde med å tygge, selv etter legens anbefaling om most mat, og hvorfor denne anbefalingen ikke er nevnt i redegjørelsen til Statsforvalteren.

«Dette er en svært trist sak for samtlige involverte, og da spesielt for den etterlatte familien. Det har vi respekt for. RA kan imidlertid ikke av hensyn til taushetsplikten delta i en offentlig samtale om våre beboere», er Underlands kommentar til de fleste av Dagbladets spørsmål.

→ FORTS. NESTE SIDE

SPESIAL

TRE GENERASJONER: Fra venstre David, Michael og bestefar på morssiden, Sverre, på Hvamodden på Nesøya rundt 1999. Foto: Privat

DOKUMENTJAKT: Michael Lybek har de siste månedene lest en mengde dokumenter for å finne ut hva som skjedde da faren David døde. Foto: Nina Hansen

– TRIST SAK, MEN: «Dette er en svært trist sak for samtlige involverte, og da spesielt for den etterlatte familien. Det har vi respekt for. RA kan imidlertid ikke av hensyn til taushetsplikten delta i en offentlig samtale om våre beboere», skriver RA-sjef Ole Andreas Underland. FOTO: Nina Hansen

→ FORTS. FRA FORRIGE SIDE

«Risikerer å kveles»

I RAs redegjørelse står det at «18. februar er første gang det er rapportert utfordringer rundt måltidssituasjonen».

Dette til tross for at personalet allerede 1. januar skrev i journalen at David hadde spist tannkrem, at det ble funnet tre halvspiste tuber på rommet, og at tannkremen måtte låses inn.

Samme dag rakk David å «dytte i seg» en halv pose ukokte havregryn før personalet oppdaget det.

«Han nekter å spytte det ut og har da såpass mye i munn at han risikerer å kveles. Overflødig mat fjernes fra leilighet slik at det er lettere å holde kontroll på mengde mat beboer får i seg», står det i journalen 1. januar 2021.

Noen dager før skrev en ansatt at det virker som «beboer har fått veldig oppheng i mat og kan bli låst på at han vil bli mest mulig stappmett».

Og enda litt før, like før jul 2020, kort etter flyttingen til Stensbyhagen, står det at «beboer har begynt og stappe mye mat inn på en gang».

Svelgeproblemer omtales først spesifikt i journalen 19. februar 2021.

– Hyppig kontakt

I sin redegjørelse til Statsforvalteren skriver RA at en legetime 25. februar måtte avlyses, og videre dette:

«Etter purring fra Stensbyhagen får beboer ny time den 30. februar. Vi var i hyppig kontakt med fastlegen rundt den nyoppstatte svelgeproblematikken». RA har ikke svart Dagbladet på hvordan denne «hyppige kontakten» underbygges.

Mer skriver ikke RA om legebesøket – som ikke var «30. februar», men 2. mars – i redegjørelsen. Heller ikke det neste legebesøket som er omtalt i journalen, 30. mars, er nevnt. Det var da legen ga råd om most mat.

« De prøver å vri seg unna, og satser på at statsforvalteren ikke vil oppdage det.»

MICHAEL LYBEK, SØNN

I en statusrapport fra 21. februar står det kort om perioder hvor «det syntes å være utfordrende å svelge».

Det står at det er «bestilt ny legetime og kjøpt inn næringsdrikk til de dagene hvor det er lite matinntak. Kjøkkenpersonell er informert og lager mindre biter til måltidene grunnet dette».

Ellers underbygger lite i journalen «hyppig kontakt» med fastlegen om svelgeproblemene.

I journalnotatet etter legebesøket 2. mars, nevnes ikke svelge- eller spiseproblemer. Derimot står det om nyreverdier og diabetesmedisin.

– Medbestemmelse

I sin redegjørelse til Statsforvalteren, viser RA til «livskvalitet og medbestemmelse» og at «i samråd med fastlege var det vurdert som ikke-aktuelt at beboer skulle ha tvangstiltak rundt matsituasjonen».

RA skriver også at «Beboer var svært glad i mat, og hadde ingen ønsker om for eksempel moset mat eller tilsvarende. Han spiste ofte helt «vanlige måltider», og på de dagene der formen var dårligere og varierende, ble det tatt faglige vurderinger av sykepleier og/ eller vernepleier om behov for ek-

sempelvis moset eller oppskåret mat. Han fikk også næringsdrikk ved vurdert behov.»

Etter at David døde 16. april i fjor, gikk det ni dager før enhetslederen for Stensbyhagen registrerte journalnotatet om hva som hadde skjedd.

Der skriver hun at svelgeproblematikken har blitt forverret, og «han har vært gjentatte ganger hos fastlege grunnet dette».

– For å avverge

Dagbladet har vært i kontakt med fastlegevikaren som ga rådet om å «fortsette med næringsdrikk, og most mat».

I en tekstmelding til Dagbladet skriver hun at «ut fra konteksten høres det ut som om most mat ble anbefalt hele tiden nettopp for å avverge problemer med å sette fast mat i halsen».

Hun skriver at hun ikke lenger har tilgang til journalen.

Dagbladet har også kontaktet Davids fastlege og fastlegekontor, og har bedt om å få opplyst hva som står i fastlegejournalen om svelgeproblemene.

Dette har fastlegen avslått – et avslag som Dagbladet har påklaget.

BLANK SIDE

Demenssyke David (53) kvalt av mat på Recoveryakademiets bosenter

SLO ALARM – BLE

- Vi sa fra om at han absolutt ikke burde være på det stedet, sier tidligere Recoveryakademiet-ansatte Gunnar Mo om flyttingen av David (53) til Stensbyhagen - hvor han døde etter få måneder.

HALLDOR HUSTADNES

hhu@dagbladet.no

ASLE HANSEN

ash@dagbladet.no

Skjeppsjoen (Dagbladet)

Rundt oss klinger det i sauebjeller, da sykepleier Gunnar Mo viser vei ned mot sitt tidligere arbeidssted, en sliten bygning i et frodig landskap ved Skjeppsjoen på Toten.

Et drøyt år etter at det privateide Recoverakademiet (RA) la ned bo- og omsorgssenteret Skjeppsjoen, tærer naturkrefte på den toetasjes, rødbrune bygningen.

Inntil jula 2020 var dette hjem for seks personer med psykiske problemer og et stort behov for hjelp.

- Advarte

En av dem var David Sørensen, en demenssyk og gjennom mange år rusavhengig 53-årig mann.

Slik Dagbladet har omtalt i flere artikler, ble han kvalt av mat fire måneder etter at han flyttet fra Skjeppsjoen til Stensbyhagen på Minnesund, et annet omsorgssenter i Recoveryakademiet.

- Vi sa fra om at han absolutt ikke burde være på det stedet. Han burde vært i en omsorgsbolig eller et sted hvor han fikk tettere oppfølging, sier Gunnar Mo til Dagbladet.

«Dette er en svært trist sak for samtlige involverte, og da spesielt for den etterlatte familien. Det har vi respekt for. RA kan imidlertid ikke av hensyn til taushetsplikten delta i en offentlig samtale om våre beboere», svarer RAs sjef og storeier Ole Andreas Underland til dette.

Det samme skriver han til en rekke andre spørsmål som Dagbladet har stilt RA i forbindelse med denne artikkelen.

Fisket og gikk tur

Gunnar Mo var Davids primærkontakt på Skjeppsjoen, og vil ha fram at det var Dagbladet som kontaktet ham, og ikke omvendt.

Dødsfallet har berørt ham sterkt, etter mange timer i selskap med David, som kom til

FAKTA

STATSFORVALTEREN OG RECOVERYAKADEMIET

- I en rekke artikler har Dagbladet omtalt den private psykiatri-institusjonen Recoveryakademiet (RA), basert i Hurdal nær Eidsvoll.
- I sju tilsynssaker kritiserte Statsforvalteren i siste halvår i fjor RAs Recoveryklinikker for brudd på forsvarlighetskravet i Spesialisthelsetjenesteloven.
- Det som i dag er Recoveryakademiet startet i 2007, og ledes av Ole Andreas Underland, som også er en betydelig eier.
- Recoveryklinikkene, som består av Hurdalsjøen Recoverysenter (HRS) og Haraldvangen, leverer tjenester innen psykisk helse gjennom ordningen Fritt behandlingsvalg (FBV).
- Stensbyhagen Recoverybaserte Borettslag er ikke en del av Recoveryklinikkene, men av RAs område Bo- og bistand, som tilbyr bo- og omsorgstjenester for folk med rus- og psykiske helseproblemer for kommunale oppdragsgivere.

Kilde: Recoveryakademiet, Statsforvalteren, H-dir, regjeringen.

Faksimile: Dagbladet, mandag 12. juli

MANGE UTFORDRINGER: - Det siste året var det mange utfordringer, og han (David) ble verre og verre veldig fort, sier Gunnar Mo. Foto: Bjørn Langsem

DØDE PÅ OMSORGSSENTER: David (53) døde på Recoveryakademiets bo- og omsorgssenter Stensbyhagen på Minnesund 16. april i fjor. Foto: Privat

ADVART: - Han burde vært i en omsorgsbolig eller et sted hvor han fikk tettere oppfølging, sier Davids tidligere primærkontakt Gunnar Mo.

Skjeppsjoen i 2018.

- David og jeg var og fisket mange ganger. Han storkoste seg, forteller Mo.

Sola og regnet bytter på, mens Dagbladet og Mo går opp igjen mot bilveien. Han peker sørover i det frodige fjell-landskapet, mot Torsætra noen kilometer unna.

- Vi var på mange turer, og gikk opp til Torsætra, forteller Gunnar Mo.

I søkelyset

Etter at Davids sønn Michael har presset på, granskes nå dødsfallet av Statsforvalteren i Oslo og Viken.

Blant opplysningene som går fram av journalen på Stensbyhagen, er vedvarende vansker med å tygge og svelge, og en legebefaling om most mat og næringsdrikker drøyt to uker før dødsfallet.

Likevel fortsatte personalet på Stensbyhagen å gi ham mat som er lett å sette i halsen, som baguetter, vafler og brødsiver.

I en redegjørelse til Statsforvalteren forklarer RA maten David fikk, ved å vise til livskvalitet, medbestemmelse og «hyppig kontakt» med fastlegen.

Det er ikke første gang RA er i søkelyset for sin håndtering av

pasienter og beboere.

Slik Dagbladet skrev i desember i fjor, konkluderte Statsforvalteren i siste halvår i fjor med lovbrudd i form av uforsvarlig helsehjelp i sju ulike saker på Recoveryakademiets (RA) institusjoner - noe Underland har sagt han tar svært alvorlig.

Davids dødsfall granskes fortsatt, og er ikke blant de sju sakene.

«Aktiv rus»

Nå sier Gunnar Mo at advarsler fra ham og personalet på Skjeppsjoen før flyttingen ikke ble lyttet til.

Han forteller at han høsten 2020 var i et møte om flyttingen av David, hvor Recoveryakademiets virksomhetsleder for Stensbyhagen og små enheter Helge Homb var til stede.

- Der sa vi at vi ikke syntes noe om det, og at han hadde demens og store behov, og at vi følte det var negativt å flytte han til et sted med rusavhengige, sier Mo.

Homb vil ikke kommentere overfor Dagbladet, og henviser til Underland.

På Stensbyhagen er det hovedsakelig beboere med «alvorlige psykiske lidelser kombinert med aktiv rus», skriver RA i sin

IKKE HØRT

«HAN BURDE VÆRT
ET STED HVOR HAN FIKK
TETTERE OPPFØLGING.»

GUNNAR MO, tidligere RA-ansatt

GRAVEJØBB: Michael Lybek har de siste månedene lest en mengde dokumenter for å finne ut hva som skjedde da faren David døde. Foto: Nina Hansen

Her er han utenfor Recoveryakademiets nå nedlagte bo- og omsorgssenter Skjeppsjoen på Toten. Foto: Bjørn Langsem

redegjørelse om Davids dødsfall.

«Det er høy risiko for alvorlige hendelser på flere områder som selvmord, selvsikading, intox, kvelning, anafylaktisk sjokk, sepsis, hjertesvikt, diabetesrelatert risiko, stikkskader med videre», skriver RA videre om Stensbyhagen i redegjørelsen til Statsforvalteren.

RA skriver at personalet på Stensbyhagen har «lang erfaring med og god kompetanse på livreddende førstehjelp».

Spiseproblemer

Da David døde, hadde personalet flere ganger tidligere måttet bruke Heimlich-manøveren - å

ta grep bakfra rundt magen og presse maten opp - for å hindre at han skulle kveles av mat.

Også problemene med mat sier Gunnar Mo at Skjeppsjoen-personalet advarte mot.

- Jeg er ganske sikker på at det ble nevnt på møtet at han hadde spiseproblemer, sier Mo.

Dagbladet har lest et notat som ble laget i forbindelse med flyttingen, men som trolig ikke ble fysisk overlevert til Stensbyhagen-ledelsen.

«Må sitte sammen med han hele tiden når han spiser. Om han stapper, må mat deles opp i små biter eller moses», er et av punktene der.

«Risikerer å kveles»

- Helge Homb sa at de ikke hadde behov for overlapping, fordi han mente de hadde bedre kompetanse på demens enn oss, sier Gunnar Mo om det som skjedde på møtet.

Selv tok han likevel tre vakter på Stensbyhagen etter flyttingen, forteller han, fordi det ikke lenger var jobb for ham på Skjeppsjoen.

- Da stappet han inn mat og glemte å tygge, og det ble altfor mye, sier han.

Omtrent det samme går fram av journalen fra den første tida på Stensbyhagen.

«Han nekter å spytte det ut og har da såpass mye i munn at han risikerer å kveles. Overflødig mat fjernes fra leilighet slik at det er lettere å holde kontroll på mengde mat beboer får i seg», står det i journalen fra første nyttårsdag 2021.

Likevel skriver RA i sin redegjørelse til Statsforvalteren at «18. februar er første gang det er rapportert utfordringer rundt måltidsituasjoner».

- En fin type

Utfordringer var det mye av med David, også i tida da han var på Skjeppsjoen.

I Skjeppsjoen-journalen står det om utagering, stjeling, tallrike rømmningsforsøk, voldsbruk og grov, seksuelt ladet ordbruk. Dette tvang de ansatte til å følge ham, og i perioder la han beslag på store ressurser.

- Det siste året var det mange utfordringer, og han ble verre og verre veldig fort, forteller Mo.

Han har likevel mange gode minner om David, med samtaler om fiske, naturen og familien hans.

- Han var en fin type, da. Alle har potensiale. Man må se det positive hos alle, samme hva de strever med, sier Gunnar Mo.

SPESIAL

FIKK SJOKKKVARSEL

DAVID: Her er David et drøyt år før han døde, tre dager før han fylte 52. Han sendte selv bildet til Michaels mor, eks-kjæresten Vigdis. Foto: Privat

Ansatte straffer og hermer etter rusbeboere, hevdet varsler

Beboere ved et av Recovery-akademiets sentre nektes mat og medisiner som straff, hevdet en tidligere ansatt i et varsel i fjor høst. Først sju måneder senere slo Statsforvalteren alarm overfor beboernes hjemkommuner.

ASLE HANSEN
ash@dagbladet.no
HALLDOR HUSTADNES
hhu@dagbladet.no

I slutten av september i fjor, mottok Statsforvalteren i Oslo og Viken et varsel om uforsvarlig drift ved Recoveryakademiets (RA) bo- og omsorgssenter Stensbyhagen fra en tidligere ansatt.

Varsleren beskriver en rekke alvorlige forhold ved institusjonen i Minnesund, som huser beboere med rusavhengighet og psykiske lidelser:

- Generelt dårlig oppfølging av beboere.
- Beboerne blir nektet samtaler og blir fratatt/nekter mat, medisiner og aktiviteter dersom de kommer for sent til møter.

- Bemanning blir redusert uten at oppdragsgiver blir varslet.
- Mangelfull opplæring og manglende avviksregistrering.
- Ansatte baksnakker og etterligner beboere.
- Personalet trener og sover i arbeidstida.

Tar selvkritikk

Først den 2. mai i år - sju måneder etter at varselet var mottatt - sendte Statsforvalteren brev om varselet til fem kommuner som har beboere på Stensbyhagen. Nå tar Statsforvalteren (SFOV) selvkritikk for sen respons. «Vi beklager at det gikk lang tid før vi trakk inn kommunene i denne saken», skriver seksjonssjef Anette Asbjørnsen til Dagbladet. «Vi mener vi har tatt saken på alvor, men ser at vi har brukt for lang tid på å få avklart alle for-

holdene og at saken burde vært avsluttet tidligere enn det vi nå klarer», heter det videre.

Det er likevel ikke slik at SFOV ikke har gjort noe i mellomtida, i den ikke avsluttede tilsynssaken: «Vi har etterspurt og fått nye opplysninger siden september og fram til helt nylig (...) Klager har gitt oss viktige opplysninger underveis i saksbehandlingen, som har gjort at vi har fått vesentlig og ny informasjon inntil nylig.»

RA-sjefen svarer

I brevet til kommunene gjengis innholdet i varselet. Videre minner SFOV om at kommunene «har det overordnede ansvaret» for helse- og omsorgstjenester Stensbyhagen leverer på deres vegne, og plikter å utføre internkontroll med

Stensbyhagens tjenester.

RA-sjef og storeier i det private helseforetaket, Ole Andreas Underland, sier til Dagbladet at bedriften ikke ble orientert om Statsforvalterens varselbrev til beboerkommunene.

– Vi har et godt samarbeid med Statsforvalteren og forholder oss til tilbakemeldinger som kommer fra dem, sier Underland.

Dagbladet har spurt ham hvor dekkende han mener beskrivelsen i varselet fra september 2021 er for forholdene på Stensbyhagen, og fått følgende svar:

«Hva vår klagebehandling angår så svarer vi opp den det gjelder og retter oss etter de tilbakemeldingene vi får.»

Visste om medieinteresse

16. april i fjor døde demenssyke og tidligere rusavhengige David

VENTET SJU MÅNEDER

KVALT AV MAT:: Sønnen Michael og hans mor Vigdis vil ha fram sannheten om hva som førte til at David (53) døde på Recoveryakademiets bo- og omsorgssenter Stensbyhagen i Minnesund. Nå har Statsforvalteren bedt kommuner med beboere på denne institusjonen om å føre kontroll. Foto: Nina Hansen

SVARER: RA-sjef Ole Andreas Underland sier de har et godt samarbeid med Statsforvalteren. Foto: Nina Hansen

AGERTE SEINT: Statsforvalteren i Oslo og Viken, her representert av assisterende fylkeslege Helga Arianson. Foto: Nina Hansen

Sørensen (53) på denne institusjonen i Minnesund. Han ble kvalt av mat i halsen.

Dagbladet har den siste tida avslørt at David hadde flere nesten-ulykker i ukene før han døde på Stensbyhagen.

Flere uker før Statsforvalteren i mai sendte sitt brev til kommunene, var det klart at forholdene ved Stensbyhagen kunne bli et tema i mediene.

På nyåret hadde Davids sønn Michael begynt å stille spørsmål ved farens behandling og dramatiska dødsfall på Stensbyhagen. I februar fikk han Statsforvalteren til å gjenoppta granskningen av dødsfallet.

Også Dagbladet kontaktet Statsforvalteren om Stensbyhagen, med innsynsbegjæringer og spørsmål om en bekymringsmelding.

– Hørte aldri noe

Dagbladet kjenner identiteten til den tidligere Stensbyhagen-ansatte som varslet Statsforvalteren om uforsvarlige forhold i september i fjor.

– Etter en kort, innledende korrespondanse, hørte jeg aldri noe mer fra Statsforvalteren. Jeg kan dokumentere flere av forholdene jeg varslet om, sier varsleren.

I sin redegjørelse til Statsforvalteren om David Sørensens dødsfall, skriver RA blant annet dette om hvem som bor på Stensbyhagen:

«På Stensbyhagen er det hovedsakelig beboere med «alvorlige psykiske lidelser kombinert med aktiv rus. Det er høy risiko for alvorlige hendelser på flere områder som selvmord, selvskadning, intox, kvelning, anafylaktisk sjokk, sepsis, hjertesvikt, diabetesrelatert

risiko, stikkskader med videre.»

RA skriver at det på grunn av dette er høyt fokus og høy kompetanse på livreddende førstehjelp blant personalet.

– Ser alvorlig på saken

Bærum kommune, som hadde ansvaret for avdøde David Sørensen, har nå to beboere på Stensbyhagen, og til sammen ni beboere hos RA.

Sammen med Statsforvalteren og Fredrikstad kommune mottok Bærum kommune varselet allerede i september i fjor, direkte fra varsleren.

Kommunen sier de har tatt grep etter varselet, gjennom stikkprøvekontroller vedrørende bemanning, opplæring, brannvern, førstehjelp, legemiddelhåndtering og kvalitetssystem.

– Bærum kommune ser alvorlig på denne saken, og følger opp med

leverandør, opplyser seksjonsleder Tildeling og forvaltning, Janne Nilsen.

Hun forteller at RA holder kommunen jevnlig oppdatert i saken.

Også Lørenskog, som kjøper fire plasser ved ulike avdelinger av RA, har tatt Statsforvalteren henvendelse på alvor. Kommunen opplyser å ha gjennomgått all dokumentasjon, vært på tilsyn på avdelingene, og fått tilbakemeldinger fra innbyggerne og deres pårørende.

«Vi finner ikke informasjon som understøtter bekymringen formidlet fra statsforvalter. Innbyggere som benytter tilbudet og deres pårørende er gjennomgående godt fornøyde med tilbudet», skriver Gry Røste, direktør for Helse, omsorg og mestrings i Lørenskog kommune. I brev til Statsforvalteren opplyser

Velferdsetaten i Oslo kommune at de ikke har fornyet kontrakten med RA, som ble inngått i 2016 og utløp 30. juni i år.

Overfor Dagbladet avviser Oslo kommune at varselet fra rammeavtalen er avsluttet.

Seksjonssjef Inger Stavik i Velferdsetaten framholder at varselet er fulgt opp.

– Kontraktperioden for tidligere rammeavtaler har løpt ut og kommunen har gjennomført en ny konkurranse om rammeavtale for heldøgns tjenester til personer med psykiske lidelser. Kommunen mottok mange tilbud i konkurransen. Recoveryakademiet nådde ikke opp i konkurransen, og ble derfor ikke tildelt ny rammeavtale.

→ FORTS. NESTE SIDE

→ FORTS. FRA FORRIGE SIDE

Tildelingskriteriene var pris og kvalitet, sier Stavik.

Hun forteller at det siste året har vært bosatt i gjennomsnitt fire personer på Stensbyhagen gjennom kontrakten med RA.

Videre sier Stavik at RA gjorde Oslo kommune kjent med varselet i september i fjor.

– Velferdsetaten har fulgt opp dette varselet særskilt, i tillegg til ordinær kontraktsoppfølging, sier Stavik og legger til:

– Vi har hatt møter med dem om de forholdene som det står om i varselet.

– Har svarene vært tilfredsstillende?

– Vi har både fått informasjon i møter og fått skriftlig dokumentasjon. Vår oppfølging av varselet knytter seg til systemnivå, og vi konkluderte med at det vi kontrollerte var tilfredsstillende.

Oslo kommune har nå bare én gjenværende kontrakt med RA, om heldøgntjenester til personer over 18 år med utviklingshemming.

Stavik sier at én person er bosatt gjennom denne avtalen, og at vedkommende ikke bor på Stensbyhagen.

– Mange samtaler

Kommunalsjef for helse og velferd i Øvre Eiker, Kari Hesselberg, forteller at kommunen har tre innbyggere på Stensbyhagen, og har gode rutiner for oppfølgingen.

– Det har vært ganske mange telefonsamtaler, både med administrasjonen og med beboerne, sier Hesselberg.

Hun forteller at RAs ledelse før Dagbladets første artikler om institusjonen, som ble publisert i desember i fjor, tok kontakt med kommunen.

Da det i mai i år kom en e-post om Stensbyhagen fra Statsforvalteren, var de derfor oppmerksomme på saken.

– I og med at vi hadde Recoveryakademiet på radaren, tenker jeg at vi var på den ballen, sier Hesselberg.

Hun opplyser at kommunen ikke har endret eller avsluttet noen avtaler med RA på bakgrunn av varselet fra i fjor eller e-posten fra Statsforvalteren i mai.

Ifølge direktør for helse og velferd i Fredrikstad, Janka Ekrem Holstad, ser kommunen alvorlig på brudd på pasientrettigheter, uavhengig av om det er i private avtaler eller i kommunens tjenester.

Hun skriver at kommunen gjennomførte uanmeldt tilsyn ved Recoveryakademiets boserter Ørmen i august i fjor, og ved Stensbyhagen i november i fjor.

Da var konklusjonen at det ikke er «knyttet bekymring til tjenestetilbudet som Fredrikstad kommune kjøper av Recoveryakademiet», og at brukerne ivaretas etter avtalen.

Fredrikstad kommune har fire beboere på Stensbyhagen, og sju beboere på andre avdelinger i RA.

«VI HAR ET GODT SAMARBEID MED STATSFORVALTEREN OG FORHOLDER OSS TIL TILBAKEMELDINGER SOM KOMMER FRA DEM.»

OLE ANDREAS UNDERLAND, RA-sjef

Bilføreren stakk av etter å ha meid ned danske Aidan.

- DET ER HJERTE-SKJÆRENDE

BRUKKET KJEVE: Aidan Ussing Press (19) har brukket kjeven to steder. Dersom legene vurderer at han må operere, kan han ende med å bli lam i halve ansiktet. Foto: privat

I den perioden Aidan Ussing Press (19) skulle fylle dagene med moro og fest, ble han utsatt for en tragisk ulykke. - Det kunne ha gått så mye verre, sier moren hans til Dagbladet.

EMMA VICTORIA HEGNAR
emma.hegnar@db.no

disse dagene skulle 19-årige Aidan Ussing Press fra den sørfynske øya Strynø i Danmark fylle dagene med fest og moro for å feire at han har blitt ferdig med videregående. Slik skulle det ikke bli.

Aidan hadde akkurat begynt studenterfeiringen, som kan minne om norsk russetid, før det hele gikk galt.

– Kastet i lufta

Onsdag 6. juli hadde Aidan reist til København for å feire en klassevenninne fra Oure Kostgymnasium som hadde blitt ferdig student, akkurat som ham selv.

Festen var midt i byen, og litt over midnatt bestemte Aidan seg for å følge noen av vennene sine bort til Hovedbanegården, så de kunne rekke toget sitt hjem.

På vei tilbake til festen krysser han fotgjengerfeltet, på grønn mann, på den trafikkerte veien H.C. Andersens Boulevard ved Rådhusplassen.

Så kommer det en bil susende bakfra.

– Bilen kjører inn i Aidan fra dens høyre side og ødelegger sidespeilet. Aidan blir kastet opp i luften og lander rett ved

fortauskanten. Jeg har snakket med flere vitner som sier at det var ganske voldsomt, sier Anne-Line Ussing, moren til Aidan, til Dagbladet.

Hun opplyser at hun har blitt kontaktet av flere som var til stede under hendelsen.

– Flyktet

Københavns Politi bekrefter hendelsen til den danske avisa B.T., som først omtalte saken.

– En bilist kjørte på, kort tid etter kl. 01.30 i natt, en fotgjenger på Rådhuspladsen i krysset H.C. Andersens Boulevard/Vesterbrogade, tvitret Københavns politi om morgenen 7. juli.

Videre skriver de at en patrulje kort tid etter oppdaget en bil som passet til signalementet for bilen.

– Føreren, en 21-årig mann, ble pågrepet og er siktet for blant annet å ha flyktet fra gjerningsstedet, for å ha kjørt under påvirkning av narkotika

og for å ha kjørt uten førerrett, skriver politiet på Twitter.

Anne-Line Ussing sier til Dagbladet at hun synes det er trist at to menn på nesten samme alder tar så ulike valg. Aidan drakk bare få enheter, fordi han skulle kjøre hjem dagen etter. 21-åringen har tatt et valg om å sette seg inn i bilen, selv om han var påvirket av narkotika.

– Det gikk ut over ham som tok det fornuftige valget, sier hun.

Kan bli lam

Flere som var til stede kom raskt til unnsetning. Noen ringte til ambulansen, som ankom innen få minutter. I ambulansen blir Anne-Line Ussing kontaktet, og hun ringer umiddelbart til en venninne som bor i København.

Aidan blir innlagt på Rigshospitalet. Der finner de raskt ut av at han har brukket kjeven to steder.

– Knokkelen har brukket det

BLANK SIDE

SPESIAL

DAVID: Her er David et drøyt år før han døde, tre dager før han fylte 52. Han sendte selv bildet til Michaels mor, eks-kjæresten Vigdis. Foto: Privat

Dagbladet 12. juli

Dagbladet 13. juli

Sviktende helseoppfølging, journalføringsbrudd og uforutsigbar medisinerings. Slik er noe av ekspert-kritikken etter at demenssyke David (53) døde på et av Recoveryakademiets sentre.

DAVID DØDE: KNUSER BEHANDLINGEN

KVALT AV MAT: David (53) ble kvalt av mat på Recoveryakademiets bosenter Stensbyhagen i april i fjor. Her er han med sønnen Michael på et gammelt familiebilde. Foto: Privat

HALLDOR HUSTADNES

hhu@dagbladet.no
ASLE HANSEN
 ash@dagbladet.no

Trist, sier lege Guri Spilhaug, spesialist i rus- og avhengighetsmedisin, om behandlingen av demenssyke David Sørensen. Slik Dagbladet har omtalt i flere artikler, døde den gjennom mange år rusavhengige 53-åringen på Recoveryakademiets (RA) bo- og omsorgssenter Stensbyhagen i april i fjor.

– Det som er trist er at det virker som om det ikke har vært noen kontinuitet i helseoppfølgingen, sier Spilhaug, som er leder for Nasjonal kompetansetjeneste i tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB).

Hun synes ikke det virker som personalet har hatt «enkel tilgang» til medisinsk kompetanse, for å følge ham opp, og for å få råd og veiledning.

– SVELGEPROBLEMER

På Dagbladets oppfordring har Spilhaug lest Davids journal fra Stensbyhagen. Der døde han av mat i halsen, etter at han flere ganger tidligere nesten hadde blitt kvalt på grunn av svelgeproblemer.

Spilhaug har festet seg ved medisinene David fikk. En rekke av disse brukes først og fremst til pasienter med alvorlig psykisk lidelse – Haldol, Seroquel og Truxal.

Blant bivirkningene av antipsykotika er forvirring, indre uro, og hemming av det autonome nervesystemet, som blant annet styrer svelgereflexen.

Denne typen symptomer hadde David.

– Et par av disse medisinene er i stand til å gi svel-

geproblemer, men det kan se ut som om ingen har tenkt på en sammenheng mellom svelgevanskene og medisineren. Personalet skriver at det likner på Parkinson, men det blir ikke satt i forbindelse med svelgevanskene, sier Spilhaug til Dagbladet.

RA SVARER

Til dette svarer RA-sjef Ole Andreas Underland at Stensbyhagens personale administrerer beboeres medikamenter, der det er nødvendig.

«Det er imidlertid fastlege og/eller andre eksterne leger/spesialister som forskriver medikamentene, og som skal sørge for kontinuitet i helseoppfølgingen. Spørsmålene om den helsefaglige oppfølgingen må derfor rettes til de aktørene som har ansvaret for dette», skriver han.

Det samme svarer han på de fleste av Dagbladets spørsmål, og forklarer at Stensbyhagen reguleres gjennom helse- og omsorgstjenesteloven.

Han skriver at RA ikke kan delta i offentlig samtale om beboere eller ansatte – selv om Davids sønn Michael har fritatt fra taushetsplikten (se RAs øvrige svar lenger nede i saken).

Overordnet sier Underland følgende om Davids sak:

«Dette er en svært trist sak for samtlige involverte, og da spesielt for den etterlatte familien. Det har vi respekt for.»

Davids sak er en av flere om Recoveryakademiet som Statsforvalteren i Oslo og Viken (SFOV) nå undersøker, etter at sønnen Michael Lybek i februar i år fikk den gjenopptatt.

I siste halvår i fjor fastslo SFOV lovbrudd i form av uforsvarlig helsehjelp i sju tilsynssaker mot Recoveryakademiet (RA).

Ut av journalen leser Guri Spilhaug at personalet

har prøvd å ta tak i Davids uro, aggresjon og tendens til å stappe i seg mat, uten å finne ut hva de skal gjøre, eller få annet råd enn most mat og næringsdrikker – som han ikke ville ha.

Han fikk flere ulike medisiner med samme virkeområde, som Haldol og Seroquel.

– Når det blir mange medisiner av samme type, blir virkningen forsterket, sier Spilhaug.

Hun forklarer at kroppen «avgifter» mange medisiner gjennom samme renovasjonssystem i leveren. Hvis det blir for mye, kan det ta lengre tid, og medisinenes virketid kan forlenges.

– Ved bruk av mange medisiner samtidig kan man miste oversikten. Til slutt vet man ikke hva som virker eller om pasientens symptomer kanskje skyldes bivirkninger. Foreskrivende lege må forsikre seg om at det ikke blir farlig, sier Spilhaug.

– Var dette farlig?

– Hvis svelgeproblemerkene hans hadde sammenheng med medisinene, var det jo farlig for ham. Han hadde mange medisiner og effekten av denne blandingen blir veldig uforutsigbar, sier hun.

– IKKE ET SYKEHJEM

David hadde fastlege i Snertingdal, en times kjøring fra Stensbyhagen.

– De (Stensbyhagen) hadde ingen sykehjemslege, så det var ikke noe forutsigbart system for oppfølging av beboernes helse og dermed heller ikke struktur for opplæring av personalet. En beboer med så store helseproblemer, både somatiske og psykiske, hadde hatt behov for en bedre helseoppfølging enn dette, sier Spilhaug.

«Det er ikke et sykehjem, og har derfor heller ikke sykehjemslege», repliserer Ole Andreas Underland til dette. ➔

«KOMBINASJONEN AV MEDISINER KAN FØRE TIL REDUSERTE HOSTEREFLEKSER, APATI OG REDUSERT PUST.»

BETTINA HUSEBØ, professor

«DETTE ER EN SVÆRT TRIST SAK FOR SAMTLIGE INVOLVERTE, OG DA SPESIET FOR DEN ETTERLATTE FAMILIEN.»

OLE ANDREAS UNDERLAND, direktør

SPESIAL

➔ Dagbladet har stilt Davids fastlege i Snertingdal en rekke spørsmål om hans helseoppfølging. Dagbladet har tidligere klaget til Statsforvalteren, på fastlegens avslag på å utlevere helseopplysninger om David.

«Jeg uttaler meg ikke før avgjørelse fra Statsforvalteren har kommet», skriver fastlegen.

«TVERRFAGLIG TEAM»

Ut fra journalen ser det ikke ut til at David fikk noen hjelp fra et «tverrfaglig team» som inntil nylig sto nevnt i RAs omtale av Stensbyhagen.

Dagbladet har spurt Underland om hvorfor følgende nylig ble fjernet fra RAs hjemmeside:

«Psykiater, psykolog og lege er en del av et tverrfaglig team ved Recoveryakademiet og koordinerer sine tjenester ved Stensbyhagen i samråd med områdeleder og miljøpersonale».

Her er svaret, som ifølge Underland er avgitt av de ansvarlige for hjemmesida:

«Hjemmesidene ble endret våren 2022. Etter en gjennomgang ble innhold, som ved en feil hadde blitt lagt til på Stensbyhagen sine sider, fjernet. Det har aldri vært lege eller psykolog tilknyttet Stensbyhagen. Det har heller ikke blitt tilbudt lege eller psykolog i forbindelse med tilbud til våre oppdragsgivere.»

EN VISS FORSTÅELSE

«Dersom fastlegen vurderer at en av vedkommende sine pasienter har behov for mer spesialisert hjelp, i form av for eksempel psykiater, er det fastlegen som henviser til dette», skriver Underland også.

At de ansatte har gitt David fast mat som baguetter og vaffer – også etter at fastlegevikaren oppfordret til most mat – har Spilhaug en viss forståelse for.

Det begrunner hun med at David var opptatt av mat og ønsket det samme som de andre ble tilbudt.

Hun synes notatene gir inntrykk av at svelgeproblemene oppsto av og til, at måltidene i stor grad gikk bra, og at personalet ville gjøre hverdagen så lite konfliktfylt som mulig.

– REDUSERTE REFLEKSER

Også professor Bettina Husebø ved Universitetet i Bergen har lest Davids journal fra Stensbyhagen, på Dagbladets oppfordring.

Husebø, som nylig fikk Demensforskningsprisen for 2022, har festet seg ved bruken av morfin, sovemedisiner, nevroleptika og angstdempende medisiner.

– Uten å kjenne denne situasjonen, og uten å ha kompetanse på rusfeltet, kan jeg si at denne kombinasjonen av medisiner kan føre til reduserte hostereflekser, apati og redusert pust, slik at hele spisesituasjonen blir vanskelig, spesielt hvis han ikke får most mat, sier Husebø.

Hun er opptatt av at også folk som har vært rusmisbrukere får god omsorg i livets siste fase.

– Slike pasienter må ha regelmessig legetilsyn, og det er et spørsmål om det har vært godt nok ivaretatt her, sier hun til Dagbladet.

JOURNALKRITIKK

– Det er helsepersonellet som var til stede og ga helsehjelpen som skal dokumentere forløpet, sier førsteamanuensis og helserett-ekspert Anne Kjersti Befring ved Institutt for offentlig rett ved UiO.

Hun reagerer på hvordan journalen ble ført etter at David døde på Stensbyhagen. En enhetsleder skrev journalnotatet om dødsfallet, og ikke den ansatte som var der da David satte mat fast i halsen.

Ifølge Befring er dette brudd på journalføringsplikten, som også gjelder private bedrifter som har avtale med kommunen om helse- og omsorgstjenester.

DOKUMENTJAKT: De siste månedene har Michael Lybek lest en mengde dokumenter, i sin jakt på å finne ut hva som skjedde før hans far David Sørensen døde på Stensbyhagen. Foto: Nina Hansen

– Det er helsepersonellet som var til stede og ga helsehjelpen som skal dokumentere forløpet, sier Befring.

«Den som har journalføringsplikten kan overlate selve utførelsen til andre, dvs. til annet helsepersonell eller til andre medhjelpere, jf. helsepersonelloven § 39», svarer Underland til dette.

«UTEN UGRUNNET OPPHOLD»

Befring stusser kraftig ved at journalnotatet ble registrert hele ni dager etter hendelsen. Det vil ikke Underland kommentere, begrunnet med taushetsplikten.

Ifølge loven skal journalføringen skje «uten ugrunnet opphold», slik at andre i personalet er oppdatert, og slik at opplysningene skal kunne etterkontrolleres.

– Hele poenget er at journalen skal kunne benyttes i helsehjelpen og for å få innsyn i helsehjelpen. Den skal ikke lages i ettetid, sier Befring.

Hun sier at helsepersonell er pålagt å dokumentere fortløpende, slik at pasient, nærmeste pårørende og annet helsepersonell får innsikt i helsehjelpa, og slik at Helsetilsynet i ettetid kan vurdere den.

REAGERER PÅ LOVBRUDD

Befring forklarer at nærmeste pårørende har klare rettigheter når noen dør på et helse- eller omsorgssenter.

– De har rett til å vite hvem som har gitt behandlingen, hvem som var tilstede og de har som hovedregel også rett til innsyn i journalen, sier hun.

Slik Dagbladet tidligere har skrevet, ble det påpekt brudd på journalføringsplikten i fire av de sju sakene hvor Statsforvalteren i siste halvår i fjor konkluderte med uforsvarlig helsehjelp ved RAs spesialisthelsetjeneste Hurdalsjøen Recoverycenter (HRS).

Befring finner dette oppsiktsvekkende.

– Hvis de bryter loven stadig vekk, bør Statens helsetilsyn vurdere om det er alvorlige svikt i helsevirksomheten. Helsetilsynet kan kreve forhold ved virksomheten rettet og kan reagere med bøter, sier Anne Kjersti Befring.

– FORTSATT FORBEDRINGSARBEIDET

Hun forklarer at helsetilsynet i alvorlige tilfeller kan stenge en virksomhet, men at det gjøres svært sjelden. Imidlertid påpeker hun at det har blitt gitt slike varsler når en helsevirksomhet vurderes som uforsvarlig organisert.

RA-sjef Underland viser til SFOVs tilsyn med Spesialisthelsetjeneste-delen av RA.

Han siterer et brev fra SFOV datert 22. juni, etter at RA hadde redegjort for iverksatte tiltak:

«Det fremgår av denne [RAs tilbakemelding] at ledelsen har fortsatt arbeidet med forbedring som var iverksatt før vårt tilsyn, og at dere har iverksatt konkrete tiltak som følger opp våre vurderinger.», siterer Underland.

– ORDINÆRE REGLER

Overfor Dagbladet forklarer han at Stensbyhagen er en bo- og omsorgstjeneste, med tilrettelagte omsorgsboliger, og reguleres gjennom Helse- og omsorgstjenestelovens § 3-2 a. Jf. § 3-2 nr. 6 bokstav a.

Det betales husleie etter ordinære regler.

«En omsorgsbolig er dermed ikke en bestemt tjeneste, beboere som benytter seg av tjenesten er ikke pasienter, men nettopp beboere. Beboeren leier eller kjøper en omsorgsbolig, men det treffes egne vedtak om hvilke helse- og omsorgstjenester beboeren skal motta på samme måte som ved for eksempel ordinære hjemmetjenester. Vedtakene kan handle om praktisk bistand, antall besøk fra sykepleier eller annet helsepersonell, matombringing eller lignende», skriver Ole Andreas Underland.

«HVIS DE BRYTER LOVEN STADIG VEKK, BØR STATENS HELSETILSYN VURDERE OM DET ER ALVORLIGE SVIKT.»

ANNE KJERSTI BEFRING, førsteamanuensis

«DET VIRKER SOM OM DET IKKE HAR VÆRT NOEN KONTINUITET I HELSEOPPFØLGINGEN.»

GURI SPILHAUG, legespesialist

BLANK SIDE

SPESIAL

Etter tre måneder på Recoveryakademiets psykiatriske sykehus i Hurdal, kom Kevin (28) hjem til familien i ei kiste. Nå saksøker hans mor det private helseforetaket.

Saksøker Recoveryakademiet etter sønnens død

MAMMAS KAMP FOR KEVIN

KJEMPER: Vibeke Johannessen har saksøkt Recoveryakademiet. Hennes sønn, Kevin (28), kom hjem i ei kiste etter få måneder på Hurdalsjøen Recoverycenter. Foto: Nina Hansen

SPESIAL

MATGLAD: Kevin var glad i og opptatt av mat. Foto: Privat

DYREGLAD: Kevin, her nær innpå ei gaupe. Foto: Privat

AKTIV: Kevin var en aktiv gutt som likte både å sykle og dykke. Foto: Privat

ASLE HANSEN

ash@dagbladet.no

HALLDOR HUSTADNES

hhu@dagbladet.no

Kevin ville ha fylt 30 år nå i juli. Å tenke på det, overmanner meg med tristhet. Vi får ham jo aldri tilbake, sier mamma Vibeke Johannessen.

Nå saksøker hun Recoveryakademiet, hvor sønnen hennes døde for snart to år siden.

Recoveryakademiets (RA) sjef og storeier, psykiatrisk sykepleier Ole Andreas Underland, skrev dette til Dagbladet om Kevins sak, da saken ble omtalt i romjula i fjor:

«Vi har stor medfølelse og forståelse for påkjenningen til de etterlatte. Det som har skjedd er utrolig trist og har gått sterkt inn på meg og alle ansatte. Det er iverksatt kvalitetsforbedrende tiltak»

Underland er forelagt all kritikk som framkommer i

«TRIST SAK»: Recoveryakademiets sjef Ole Andreas Underland er preget av Kevins død. Foto: Nina Hansen

denne saken om søksmålet. På samtlige spørsmål svarer han:

«Vi kan dessverre ikke kommentere pågående sak.»

HJEM I EI KISTE

Klokka 19.45 den 7. oktober 2020 gikk alarmen på Hurdalssjøen Recoverycenter (HRS).

28 år gamle Kevin Johannessen, en av pasientene på Recoveryakademiets (RA) psykiatriske sykehus Hurdalssjøen Recoverycenter (HRS), ble funnet livløs nær inngangen.

Bare tre måneder etter at han ankom behandlingssenteret, kom han hjem til familien i Tromsø i ei kiste, etter det som trolig var et selvmord.

Saken er en av sju tilsynssaker mot RA, som driver HRS, hvor Statsforvalteren i Oslo og Viken har konkludert med lovbrudd og uforsvarlig helsehjelp.

GROV UAKTSOMHET

I søksmålet hevder Kevins mor at grov uaktsomhet ledet til sønnens død, da han på det private sykehuset ble feilmedisinert og i stor grad overlatt til seg selv.

«Det anføres at de uaktsomme og grovt uaktsomme forhold har vært nødvendige forutsetninger for Johannessens bortgang», heter det i stevningen til Nord-Troms og Senja tingrett.

«Jeg ønsker oppreisning for gutten min, og jeg vil hindre at dette skal skje noen gang igjen med noen andre.»

VIBEKE JOHANNESSEN, Kevins mor

Vibeke Johannessen sier hun har advart RAs direktør Ole Andreas Underland om at hun kommer til å gå hele veien, dersom hun ikke får svar på sine mange spørsmål.

– Det var ikke tomme ord, og det skal han få se. Jeg er ikke å pille på nesa når det kommer til ungene mine, sier hun.

ØNSKER OPPREISNING

I norsk målestokk er erstatningskravet hennes høyt, selv om det begrenser seg til 350 000 kroner, fordelt på 250 000 kroner i oppreisning og 100 000 kroner i dekning av begravningskostnader.

– For meg handler det ikke om pengene, men om hva de har gjort mot Kevin. Det var helt grusomt å se ham ligge død, så kald og så tynn. Jeg ønsker oppreisning for gutten min, og jeg vil hindre at dette skal skje noen gang igjen med noen andre, sier Vibeke og legger til:

– Kevin fikk ikke den hjelpen han trengte på Hurdalsjøen. Medpasienter så hvordan det gikk nedover med ham på den korte tida han bodde der, men det gjorde ikke de på senteret. Da Kevin døde, var det ingen fra Hurdalsjøen som ringte meg. De brydde seg ikke, og sendte heller ikke blomster i begravelsen, hevder mora.

LYDOPPTAK

Litt utpå kvelden 17 dager før Kevin døde, mottok Vibeke et lydopptak fra en samtale sønnen like før hadde hatt med to ansatte på HRS.

I det daterte lydopptaket klager Kevin på behandlingen på Hurdalsjøen Recoverycenter. Denne samtalen ble aldri journalført, viser Dagbladets gjennomgang av den avdøde pasientens journal.

I opptaket, som Dagbladet er i besittelse av, ut-

TRENGER DU NOEN Å SNAKKE MED?

RING:

- Kirkens SOS: 22 40 00 40
- Mental Helse, Hjelpetelefonen: 116 123
Alarmtelefonen for barn og unge: 116 111
- Røde Kors (Kors på halsen): 800 33 321
- Angstringen: 22 22 35 30

HJELP FOR PÅRØRENDE:

- LEVE, Landsforeningen for etterlatte ved selvmord: 22 36 17 00
Nasjonal rådgivningstelefon for pårørende: 22 49 19 22

taler Kevin at «jeg får ikke hjelpa jeg skal ha», og etterlyser psykologhjelp.

I Vibekes stevning til tingretten viser hennes advokat Johan Angell-Sigvaldsen hos Advokatene Leiros & Olsen til opptaket Kevin gjorde.

«At han gikk til dette skrittet illustrerer i seg selv at han opplevde situasjonen som oppsiktsvekkende», heter det.

Videre stiller advokaten seg kritisk til at samtalen mellom Kevin og de ansatte ikke er omtalt i journalen.

«Journalen er følgelig ikke noe komplett uttrykk for det Kevin formidlet til HRS», konkluderer han.

MANGE FORHOLD

I stevningen trekkes det fram en lang rekke forhold som Kevins mor hevder beviser erstatningsbetingende uaktsomhet fra RA:

• Traumebehandling på HRS var avvirket før oppstart av behandlingen, uten at Kevin og familien hans ble varslet om det.

• På tross av varsel om at Kevin ikke bør få Rivotril, ble han, ifølge journal, medisinerert med Rivotril i ca. 90 omganger over knappe to måneder.

• Kevin hadde et stort vekttap under oppholdet som HRS verken bemerket eller tok tak i.

• Vurdering og oppfølging av selvmordsrisiko framstår overflatisk.

• Obduksjonsrapporten viser at Kevin hadde kronisk betennelse i skjoldbruskkjertelen. Dette burde ha vært utredet og avdekket.

«Etterlatte vil anføre at retten skal se alle feil som er gjort av HRS under ett ved bedømmelsen av hvorvidt det foreligger grov uaktsomhet idet feilene gjensidig har forsterket hverandre», heter det i stevningen.

– Det er så sårt å vite nå i etterkant hvordan Kevin hadde det på Hurdalsjøen. Jeg håper virkelig jeg vinner fram, sier Vibeke.

BESTRIDER

I sitt tilsvare til tingretten bestrider Recoveryakademiet moras krav.

RA nekter for at Kevin ble feilmedisinert, og at han i stor grad ble overlatt til seg selv på Hurdalsjøen Recoverycenter.

Dette til tross for at statsforvalteren i sin avgjørelse fra 6. desember fastslår at Kevin ble feilmedisinert på det private psykiatriske sykehuset.

Statsforvalteren skriver at han ble trappet ned på medisiner som er «førstevalg i hans situasjon (antipsykotika), mens medisiner som ikke skal brukes over tid, ble trappet opp. Dette er altså det motsatte av det retningslinjene anbefaler.» ➔

– ISOLERTE SEG: Kevin skal ha vært mye på rommet sitt den siste tida på HRS. Det gikk med mye snus og røyk. Foto: Privat

HJEM I KISTE: Kevin kom hjem til familien i Tromsø i ei kiste. Foto: Privat

SPESIAL

SJEKKET INN: Helene Sandvig sjekket inn på HRS. Her i TV-sendt samtale med Recoveryakademiets sjef Ole Andreas Underland. Foto: Nina Hansen

VALGKAMP: Tidligere statsminister Erna Solberg og Høyre la et valgkamparangement til Hurdalsjøen Recoverycenter. Foto: Lars Eivind Bones

➔ Videre hevder RA at det ikke er årsakssammenheng mellom de forholdene ved sykehuset som Kevins mor trekker fram, og at han «denne gangen, dessverre, lyktes i å begå selvmord», noe helseforetaket påpeker at han har forsøkt flere ganger tidligere, da han ikke var innlagt hos dem.

«Den potensielle svikten og de påberopte kritikkverdige forholdene har uansett ikke vært nødvendige faktorer for at Johannessen ble sykere i løpet av oppholdet. Johannessen hadde vært plaget med psykisk sykdom siden 2010, og symptomene varierte i intensitet og styrke, også under tidligere innleggelser», skriver RA.

POSITIV OMTALE

Siden Dagbladet skrev om Kevins sak i fjor romjul, har avisa skrevet en rekke saker om Recoveryakademiet.

Den siste tida har vi skrevet flere artikler om RAs bo- og omsorgssenter Stensbyhagen på Minnesund.

Der bodde den mangeårige rusavhengige og demenssyke David, da han døde av mat i halsen 16. april 2021.

Før Dagbladets kritiske søkelys på helseforetaket, har både media og politikere viet bedriftens psykiatriske sykehus i Hurdal stor, positiv oppmerksomhet.

Et positivt bilde har festet seg i offentligheten av en innovativ institusjon som tilbyr forskningsbasert, medikamentfri behandling.

Tidligere pasienter har stått fram med sine historier om hvordan Recoveryakademiet har hjulpet dem, blant annet i Aftenposten i en sak om ordningen Fritt behandlingsvalg i august i fjor.

HØYRE-ROS

Blant dem som har snakket varmt om Recoveryakademiet, er tidligere statsminister Erna Solberg.

– Når man får flere steder som dette, så vil også det offentlige komme etter på felt som medikamentfri behandling, sa Solberg på Hurdalsjøen Recoverycenter (HRS), under Høyres valgkampturné i juli i fjor.

Hun og Høyre har framhevet HRS og Recoveryakademiet som et godt eksempel på privat psykisk helsevern innen rammen av Fritt behandlingsvalg.

Da vi skrev om Kevins sak i desember i fjor, kontaktet vi den tidligere statsministeren via Høyres presse-sjef Cato Husabø Fossen. Dagbladet fikk svar fra Erlend Svandal Bøe i Stortingets helse- og omsorgskomite.

«Feil blir dessverre begått både av offentlige og private helseaktører. Det er svært viktig at det gjennomføres tilsyn i helsetjenesten, og at alle tilsynssaker blir tatt på alvor», skrev Bøe.

Og videre:

«Historien til Kevin er dypt tragisk og gjør sterkt inntrykk. Høyre kjente ikke til Kevin sin historie før besøket til Hurdal, men hadde kjennskap til enkelte andre tilsynssaker ved at de har vært omtalt i media tidligere», skriver han og legger til at psykisk helse er krevende.

Til slutt ga Svandal Bøe følgende forklaring på Høyres standpunkt:

«Høyre mener det er viktig at pasientene får være

SAVNER KEVIN: Vibeke Johannessen begraver nesa i jakka til sin avdøde sønn, Kevin. Foto: Nina Hansen

«Kevin ville ha fylt 30 år nå i juli. Å tenke på det, overmanner meg med tristhet. Vi får ham jo aldri tilbake.»

VIBEKE JOHANNESSEN, Kevins mor.

med og påvirke sin behandling, fordi hvilken behandling som påvirker den enkelte er individuelt. For oss er det viktig å få fram pasientenes historier. Det er historier det er verdt å lytte til, og som vi kan lære av for å gjøre helsetjenesten enda bedre for pasientene.»

HELENE SJEKKET INN

Også NRK-programmet «Helene sjekker inn» ga i 2020 positiv omtale av HRS' behandlingsmetoder.

Programleder Helene Sandvig sjekket inn på institusjonen og laget TV.

Kevin så programmet, og trodde fullt og helt på bildet som ble tegnet av behandlingsstedet.

– Vi så «Helene sjekker inn». Det var så flott, det pro-

grammet. Yess! Endelig!, forteller Vibeke.

– Og så får han plass kjempefort! Og så skjer det som skjer, legger hun til.

Programleder Helene Sandvig ble lei seg da hun seinere fikk vite hva som hendte med Kevin. Til Dagbladet sier hun at det er betryggende at vi har klage- og tilsynsordninger som tar pasienter på alvor.

At pasienter ønsket seg til Hurdalsjøen Recoverycenter etter å ha sett «Helene sjekker inn», synes ikke programlederen er overraskende.

– Det er til å forstå. Det handler om at jeg flyttet inn et sted som tilbyr et alternativ til tradisjonell psykiatrisk behandling, med mulighet for mindre medisiner, selv om vi viser at dette kan være en beintøff behandling, sier Sandvig.

PLAGET: Kevin trodde han skulle få hjelp med traumene på Hurdalsjøen, men der hadde de sluttet med traumebehandling. Foto: Privat

DØDE: Demenssyke David (53) døde på Recoveryakademiet i Stensbyhagen 16. april 2021. Foto: Privat/Dagbladet

GRAVEN: Kevins familie besøker ofte graven hans. Foto: Nina Hansen

LOVET KEVIN: Mamma Vibeke Johannessen sier hun har lovet sin avdøde sønn å kjempe hans sak. Foto: Nina Hansen

BLANK SIDE

HER TRENGS EN OPPRYDDING

Se for deg følgende situasjon: Du er tidligere ansatt ved en behandlingsinstitusjon for psykisk helse, og mener din gamle arbeidsgiver har sviktet grovt. Hva skal du gjøre? I tillegg til å ta saken opp med ledelsen, har du en siste mulighet – du kan benytte deg av det som skal være sikkerhetsventilen i systemet. Du kan bli en varsler, og ta kontakt med Statsforvalteren.

Det kan du gjøre i visshet om at din identitet vil bli holdt hemmelig. Eller?

Dagbladet bringer i dag en nyhet som viser at det tilsynelatende ikke trenger å være tilfelle.

I en serie artikler har Dagbladet avslørt forhold rundt den private psykisk helseinstitusjonen Recoveryakademiet. Siste halvår i fjor konkluderte Statsforvalteren med lovbrudd i form av uforsvarlig helsehjelp i sju tilsynsaker.

I forbindelse med et varsel fra en tidligere ansatt, kom det likevel et svært overraskende svar fra Statsforvalteren i Oslo og Viken.

En ansatt hos Statsforvalteren opplyste i en e-post til varsleren at «dersom det kommer spørsmål om hvem som meldte bekymringen, må vi oppgi ditt navn».

Dette er stikk i strid med hva Statsforvalteren skriver på sine nettsider:

«Statsforvalteren har taushetsplikt når du sender et varsel til oss. Vi har plikt til å hindre at andre får kjennskap til navnet ditt eller andre identifiserende opplysninger.»

Statsforvalteren skriver til Dagbladet at de forholder seg til gjeldende regler. Identiteten til varsleren ble heller aldri avslørt overfor den tidligere arbeidsgiveren. Det skyldes likevel, ifølge Statsforvalteren, det enkle faktum at den tidligere arbeidsgiveren ikke spurte om dette.

Hvordan denne håndteringen av varslingsinstituttet er forenlig med å «forholde seg til gjeldende regler», er vanskelig å forstå.

Med denne håndteringen kan Statsforvalteren i praksis ødelegge selve sikkerhetsventilen i systemet.

Innvendinger som dette kan virke tekniske og pirkete. I praksis er dette helt sentralt, som Dagbladets reportasjer i denne serien har vist

Helseinstitusjoner, og kommunene som bestiller dem, får samfunnets tillit – og ressurser – til å hjelpe noen av dem som sliter aller mest. Kontrollfunksjonen ligger hos Statsforvalteren. Det er helt avgjørende at de som kommer hit med varsler blir tatt på alvor. Det er også viktig at varslene følges opp innen rimelig tid – noe som heller ikke har vært tilfelle slik Dagbladet har skrevet, og Statsforvalteren har beklaget.

Det burde likevel være helt unødvendig å påpeke at varsleres identitet må holdes hemmelig. Her trengs en opprydding.

En varsler skal være trygg på at ens identitet holdes hemmelig. Statsforvalteren ser ut til å ha en ryddejobb foran seg.

Chile må

Chile hadde tatt to steg fram, bort fra arven etter diktaturet, og tok nå et steg tilbake ved å avvise forslaget til ny grunnlov, skriver Einar Hagvaag

Det overraskende store flertallet på nesten 62 prosent av velgerne som 4. september avviste forslaget til ny grunnlov i Chile, er et klart tilbakeslag for president Gabriel Boric og hans venstreregjering. Han overtok makta 11. mars etter valgseieren før jul i fjor. Ettersom grunnlovsforslaget og hans regjering var så gjensidig knyttet sammen, kunne velgernes dom leses som en dom også over hans bare seks måneder gamle regjering.

BORIC VAR RASK til å peke en vei ut av uføret. To dager etter dette nederlaget gjorde han store endringer blant sine statsråder for å «skape ny glød» foran de utfordringene som dette skaper. Nå gjelder det å arbeide videre med forslaget og forbedre det, så det kan samle bred støtte. Chilenerne må «løse uenighet gjennom mer demokrati, aldri mindre», sa Boric.

De store opptøyene i oktober 2019, hvor Boric var en av opprørernes ledere, var rettet mot arven etter diktatoren general Augusto Pinochet, Grunnloven fra 1980. Den har vært endret mye i åras løp, men mye henger igjen. Det var et opprør mot store sosiale klasseskiller som følge av en ytterliggående markedsøkonomi. Helse, utdanning og pensjon var privatisert av de såkalte «Chicago-gutta», som hadde frie hender under Pinochet.

I 2020 GIKK chilenerne til folkeavstemning. Da stemte nesten 78 prosent for å skrive ny grunnlov. Året etter valgte de grunnlovgivende forsamling. De hadde tolv måneder på seg til å skrive ny grunnlov. Til å begynne med hadde de stor tillit, som de gradvis sløste bort. En visepresident hevdet å ha kreft og ble tatt i løgn. Ulike fløyer klarte ikke å inngå forlik som kunne samle bred støtte. Alle grupper skulle skrive inn sine kjepphester. Det skulle bli verdens mest demokratiske grunnlov. Og forslaget ble etter hvert veldig langt og omfattende.

LIKE MANGE KVINNER som menn forhandlet om utkastet, og det fikk et klart feministisk preg. Noen av medlemmene tok mål av seg til å lage en av verdens mest feministiske grunnlover. I alle offentlige institusjoner skulle det være like mange kvinner som menn. Det skulle være lik lønn for likt arbeid. I Chile tjener kvinner 28,1 prosent mindre enn menn for samme arbeid, og de får i gjennomsnitt 34,8 prosent mindre i pensjon. Hushjelp, hjemmeværende og de som pleier andre – helt overveiende kvinner – skulle ha samme rett som andre til offentlige goder. Alle skulle ha rettferdig og tilstrekkelig lønn til å forsørge familien. I Chile er det straffbart å avbryte svangerskap, så sant det ikke skyldes voldtekt, fare for mors liv eller alvorlig fosterskade. Men det foretas årlig titusenvís av ulovlige, og ofte farlige, aborter. Nå skulle retten til abort grunnlovsfestes.

CHILE SKULLE BLI et fernasjonalt og desentralisert land. I landsdelen Araucanía i sør, hvor urfolket mapuche holder til, har det vært mye vold mellom dem og andre innbyggere. Å anerkjenne urfolkens historiske rettigheter, pluss desentralisering, fikk noen grupper til å frykte en egen stat i staten for urfolkene. Ganske annerledes, men likevel en liknende frykt, har oppstått helt i nord, hvor det strømmer flyktninger inn over grensa. I begge ender av landet var det sterk motstand mot forslaget til forskjell fra det folkerikeste området midt i landet rundt hovedstedene Santiago og Valparaíso. Og dette

VARSLER-MARERIT

Først avsluttet Statsforvalteren saken, uten å ville se på dokumentasjonen, hevder varsleren. Så truet de med å røpe varslereens identitet, tross forsikringer om anonymitet.

SLO ALARM: Varsleren fikk sjokk da han fikk beskjed om at Statsforvalteren ville røpe hans identitet overfor Recoveryakademiet. Foto: Nina Hansen

ASLE HANSEN
ash@dagbladet.no
HALLDOR HUSTADNES
hhu@dagbladet.no

Den tidligere ansatte som i fjor slo alarm om bo- og omsorgssenteret Stensbyhagen på Minnesund, mener kontrollmyndigheten har sovet i timen.

– Dette handler om beviselige lovbrudd. Likevel har de ikke bedt om å få se på dokumentasjonen, sier varsleren til Dagbladet.

Forrige måned ble skuffelsen avløst av et sjokk.

«(...) dersom det kommer spørsmål om

hvem som meldte bekymringen, må vi oppgi ditt navn», skrev en seniorrådgiver hos Statsforvalteren i Oslo og Viken i en e-post til varsleren som Dagbladet har tilgang til.

Fram til da hadde varsleren stolt på forsikringer på Statsforvalterens hjemmeside, om at identiteten til dem som varsler holdes skjult.

Hvorfor de likevel planla å røpe varslereens identitet overfor tidligere arbeidsgiver, ønsker ikke Statsforvalteren å svare på.

– Forholdet som gjelder anonymitet vil være en sak mellom varslere og oss. Vi forholder oss til gjeldende regelverk, uttaler fylkeslege Anne Hilde Crowo i en e-post til Dagbladet.

Utfyllende svar fra Statsforvalteren kan du lese lenger ned i denne saken.

– Beviselige lovbrudd

Stensbyhagen inngår i Recoveryakademiet (RA), en privat psykisk helseinstitusjon som i 2020 hadde inntekter på 212 millioner kroner.

Blant Stensbyhagens kunder er kommuner som Bærum og Fredrikstad, som kjøper et botilbud for sine innbyggere.

I varselet, fra september i fjor, skrev den tidligere ansatte blant annet at beboere på senteret ble nektet mat og medisiner som straff.

Av hensyn til beboerne – hovedsakelig folk med rusproblemer og psykiske lidelser – mener varsleren at Statsforvalteren

burde ha tatt varselet på største alvor.

– Jeg foreslo å komme inn til dem for et møte, men det fant de tydeligvis ikke nødvendig, sier vedkommende til Dagbladet.

Avsluttet saken

Slik Dagbladet skrev den 13. juli, har Statsforvalteren tatt selvkritikk på at det tok sju måneder før de slo alarm overfor hjemkommunene.

Ti måneder etter varselet, sier varsleren at han fikk en e-post med en beklagelse for manglende tilbakemelding. Der skrev Statsforvalteren at saken var avsluttet, og at videre oppfølging var overlatt til kommunene.

«Vi forutsatte at kommunene fulgte opp bekymringsmeldingen om uforsvarlig drift

T: – IKKE TIL Å TRO

som et ledd i sitt pasientsikkerhets- og kvalitetsarbeid», sto det i e-posten, som Dagbladet har lest.

Dette begrunner Statsforvalteren med at kommunene har et overordnet ansvar for helse- og omsorgstjenester til sine beboere.

I eposten til varsleren opplyser saksbehandleren at varselet ble videreformidlet til kommunene.

– Risikofyllt

Det synes varsleren er for dårlig.

Allerede i oktober i fjor skrev vedkommende til Statsforvalteren om avslørende bilder, som blant viser en sovende ansatt – på det som ifølge varsleren skulle være en våken nattevakt.

Denne dokumentasjonen har kontrollmyndigheten aldri etterspurt, ifølge varsleren.

– Det er jo en grunn til at man skal ha våkne nattevakter på et sted som Stensbyhagen. At det soves på jobb er risikofyllt, sier varsleren.

Det siste bekreftes av følgende beskrivelse av beboergruppa i en redegjørelse fra RA til Statsforvalteren:

«(hovedsakelig) beboere som har alvorlige psykiske lidelser kombinert med aktiv rus (...) Det er høy risiko for alvorlige hendelser på flere områder som selvmord, selvskadning, intoxic, kvelning, anafylaktisk sjokk, sepsis, hjertesvikt, diabetesrelatert risiko, stikkskader med videre.»

RA skriver at dette bidrar til høyt fo-

kus og høy kompetanse på livreddende førstehjelp blant personalet.

«Har taushetsplikt»

Dagbladet har fått tilgang på en rekke fotografier som skal vise sovende ansatte på våkenvakter - natt som dag. I sin bekymringsmelding til Statsforvalteren gir varsleren en forklaring på hvorfor det blir slik.

Vedkommende hevder at ansatte har gått fra 10 timers nattevakt til 14 timers dagvakt uten pause, og at en ansatt hadde jobbet 13 nattevakter i strekk uten fri.

Statsforvalteren i Oslo og Viken ønsker ikke svare på Dagbladets spørsmål om hvorvidt de har innhentet timelister, hvorfor de ikke ville se dokumentasjon varsleren hevder å være i besittelse av og

hva de mener om kritikken fra varsleren.

Dagbladet har mottatt en lang, generell utredning om hvordan Statsforvalteren håndterer og følger opp henvendelser.

Fylkeslege Anne Hilde Crowo skriver blant annet følgende:

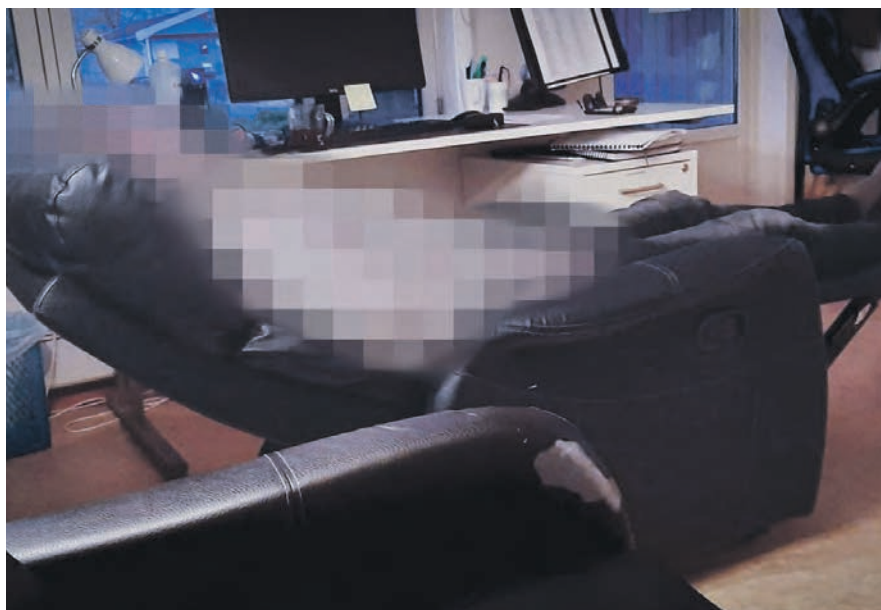
«Når vi får en henvendelse eller informasjon, kan det være behov for å avklare noen forhold før vi tar stilling til om og eventuelt hvordan saken skal følges opp videre av Statsforvalteren. Det kan være behov for å avklare innholdet i henvendelsen nærmere, avklare forventningene til den som har henvendt seg og ta stilling til om Statsforvalteren er rette instans for henvendelsen.»

→ FORTS. NESTE SIDE

RECOVERY-AKADEMIET

- SOLTE SEG PÅ VAKT: Ifølge en varsler som har kontaktet Statsforvalteren i Oslo og Viken viser dette bildet brudd på reglene for våkenvakter ved Stensbyhagen-senteret. Foto: Privat

TRØTT: Dette bildet, som Dagbladet har fått av en varsler, viser angivelig en sovende nattevakt på Stensbyhagen. Foto: Privat

TIDLIGERE ANSATT: I fjor høst varslet en tidligere Recovery-akademiet-ansatt Statsforvalteren om uforsvarlige forhold ved Stensbyhagen bo- og omsorgssenter. Foto: Nina Hansen

«DERSOM DET KOMMER SPØRSMÅL OM HVEM SOM MELDTE BEKYMNINGEN, MÅ VI OPPGI DITT NAVN.»

SENIORRÅDGIVER, Statsforvalteren i Oslo og Viken

→ FORTS. FRA FORRIGE SIDE

Og videre:

«Vi må rette våre ressurser mot de sakene der en pågående praksis kan utsette fremtidige pasienter og brukere for alvorlig risiko, og hvor tilsyn kan være et nødvendig virkemiddel. Det medfører at vi må bruke mindre ressurser på forhold hvor tilsynsmyndighetens aktiviteter i liten grad kan bidra til forbedring. Opplysninger som tilsier at risiko for svikt er stor, konsekvensene for framtidige pasienter og brukere er alvorlige og innsats fra tilsynsmyndigheten er påkrevd, må prioriteres høyt.»

Da den tidligere ansatte i fjor høst sendte varselet, hadde vedkommende merket seg forsikringene på Statsforvalterens hjemmeside:

«Statsforvalteren har taushetsplikt når du sender et varsel til oss. Vi har plikt til å hindre at andre får kjennskap til navnet ditt eller andre identifiserende opplysninger.»

Varsleren sier dette fikk ham til å føle seg trygg.

Ble ukomfortabel

Varsleren gir uttrykk for at han ble sjokkert over en epost fra Statsforvalteren den 16. august i år, hvor det står at de har planer om å røpe hans identitet overfor den tidligere arbeidsgiveren.

«Du har i din bekymringsmelding daterert 30.09.21 oppgitt at du ønsker å være anonym. Vi ønsker å gjøre deg oppmerksom på at Statsforvalteren i Oslo og Viken skal ha et møte med Recoveryakademiet i morgen, og at dersom det kommer spørsmål om hvem som meldte bekymringen, må vi oppgi ditt navn», skrev en seniorrådgiver hos Statsforvalteren til varsleren.

Varsleren sier han straks besvarte e-posten, og ga sterkt uttrykk for at det

FAKTA

RECOVERYAKADEMIET

- Den private psykisk helse-institusjonen Recoveryakademiet (RA) er basert i Hurdal nær Eidsvoll.
 - I sju tilsynssaker kritiserte Statsforvalteren i siste halvår i fjor RA for brudd på forsvarlighetskravet i Spesialisthelsetjenesteloven. I fire av disse fastslås brudd på journalføringsplikten i helsepersonelloven.
 - RA hadde i 2020 inntekter på 212 millioner kroner. De ansatte utførte 187 årsverk.
 - Det som i dag er Recoveryakademiet startet i 2007. Institusjonen leverer helse- og omsorgstjenester primært til det offentlige, og ledes av Ole Andreas Underland, som også er en betydelig eier.
 - Recoveryklinikken, som består av Hurdalsjøen Recoverysenter (HRS) og Haraldvangen, leverer tjenester innen psykisk helse gjennom ordningen Fritt behandlingsvalg (FBV).
 - RA var ifjor nest største mottaker av FBV-refusjoner, med 60 millioner kroner for 142 pasienter. I første halvår i år var tallet 22,5 millioner.
 - Stensbyhagen Recoverybaserte Borettslag tilhører RAs område Bo- og bistand, som tilbyr bo- og omsorg for folk med rus- og psykiske helseproblemer for kommunale oppdragsgivere.
- Kilde: Recoveryakademiet, Statsforvalteren, H-dir, regjeringen

var et tillitsbrudd om kontrollmyndigheten skulle røpe hans identitet overfor RA.

– Ikke til å tro

«Hvorfor sier dere at man kan varsle anonymt, når dere vil utlevere mitt navn bare ved at de spør etter det?», spurte varsleren.

Han hevder at saksbehandleren, i den påfølgende dialogen, lovet at assisterende fylkeslege skulle forelegges saken og komme med en avklaring. Varsleren skulle bli orientert om utfallet, hevder han.

Men den 18. juli, dagen etter møtet mellom RA og Statsforvalteren, sendte seniorrådgiveren følgende beskjed:

«Har vært i kontakt med assisterende fylkeslege angående dette. Møtet med Recoveryakademiet er gjennomført. De etterspurte ikke hvem som hadde sendt meldingen, og vi har dermed ikke opplyst ditt navn.»

– Dette er jo ikke til å tro. De sier rett ut at dersom min tidligere arbeidsgiver hadde spurt, så ville de ha røpet min identitet. Dette rokker ved hele varslingsinstituttet, sier varsleren og legger til:

– Folk vil jo ikke tørre å varsle om alvorlige forhold, hvis det er slik at kontrollmyndigheten, i strid med sitt eget regelverk, tror de er nødt til å røpe varslerens identitet, bare de blir spurt om det.

Dette ønsker altså ikke Statsforvalteren å svare på.

«Vi ønsker å svare direkte til den det gjelder. Hvis varsleren ikke er tilfreds med vår håndtering, venter vi at vedkommende tar kontakt med oss. Vi ønsker altså å svare den det gjelder før vi eventuelt svarer pressen. Det har dermed liten hensikt å be varsleren frita oss for taushetsplikt», heter det i en e-post til Dagbladet.

– Nektet samtaler

I sin bekymringsmelding til Statsforvalteren rapporterte varsleren om en rekke alvorlige forhold ved RA-institusjonen:

- Generelt dårlig oppfølging av beboere.
- Beboerne blir nektet samtaler og blir fratatt/nektet mat, medisiner og aktiviteter dersom de kommer for seint til møter.

- Bemanning blir redusert uten at oppdragsgiver blir varslet.
- Mangelfull opplæring og manglende avviksregistrering. Ansatte baksnakker og etterlikner beboere.
- Personalet trener og sover i arbeidstida.

– Ikke orientert

RA-sjef og storeier i det private helseforetaket, Ole Andreas Underland, uttalte til Dagbladet i juli at bedriften ikke ble orientert om Statsforvalterens brev til beboerkommunene om innholdet i varslerens bekymringsmelding.

– Vi har et godt samarbeid med Statsforvalteren og forholder oss til tilbakemeldinger som kommer fra dem, sier Underland.

Dagbladet spurte ham også om hvor dekkende han mener beskrivelsene i varselet fra september 2021 er for forholdene på Stensbyhagen, og fikk følgende svar:

«Hva vår klagebehandling angår, så svarer vi opp den det gjelder og retter oss etter de tilbakemeldingene vi får.»

Dagbladet har også gitt RA mulighet til å kommentere de forhold i varselet som omtales i denne saken.

«Av personalthensyn svarer vi ikke på spørsmål om våre ansatte. Vi kan heller ikke kommentere anonyme varsler vi ikke har mottatt», skriver Underland i en e-post til Dagbladet.

BLANK SIDE

JAKTER SANNHETEN:
Michael og hans mor
Vigdis vil veldig
gjærne ha svar på hvor-
dan det gikk til da faren
og ekskjeresten døde
av mat i halsen.
Foto: Nina Hansen

TRUET AVDØDES

Sommel og stengte dører hindrer Michael i jakten på sannheten om farens død ved et av Recoveryakademiets sentre. Beskjeden han fikk fra farens fastlege sjokkerte ham.

HALLDOR HUSTADNES
hhu@dagbladet.no
ASLE HANSEN
ash@dagbladet.no

Ved videre kontaktforsøk fra deg til-
later jeg meg å politianmelde deg
for trakassering.
Det var beskjeden Michael Ly-
bek (28) fikk fra sin avdøde fars fast-
lege. Utbruddet kom da han ba om å få
utlevert farens journal.

MISTET FAREN: Michael Lybek (28) mistet faren sin, David Sørensen, på bo- og omsorgssenteret Stensbyhagen. Foto: Nina Hansen

KVALT: Michael Lybeks far David Sørensen ble kvalt av mat i halsen på Recoveryakademiets senter Stensbyhagen i april i fjor. Her er far og sønn på et gammelt bilde. Nå gransker Statsforvalteren dødsfallet. Foto: Privat

STENSBYHAGEN: Bo- og omsorgssenteret Stensbyhagen ligger på Minnesund, og er en del av det privateide Recoveryakademiet. Foto: Nina Hansen

SØNN MED POLITI

– Hun kom med en svært alvorlig trussel, til sønnen til sin pasient, sier Michael. Han er fortsatt opprørt når han snakker om det.

– Uforsvarlig behandling

Den siste tida har Michael bedt flere helseinstanser om å få farens papirer. Han mener faren, David Sørensen (53), fikk uforsvarlig behandling på bo- og omsorgssenteret Stensbyhagen på Minnesund.

Stedet er en del av psykisk helse-insti-

tusjonen Recoveryakademiet (RA), som overfor Dagbladet ikke har villet kommentere Michaels kritikk.

«Dette er en svært trist sak for samtlige involverte», har RA-sjef Ole Andreas Underland tidligere uttalt.

Underveis har Michael møtt mye motstand. Det er han ikke alene om, i saker som gjelder Stensbyhagen.

Slik Dagbladet skrev den 12. september, har Statsforvalteren truet med å røpe en varslers identitet – tross forsikrin-

ger om anonymitet på Statsforvalterens hjemmeside.

Fikk anonymt tips

Michaels jakt på sannheten begynte, da en anonym person ringte i januar i år, om faren Davids død. Den demenssyke, tidligere rusavhengige David døde på Stensbyhagen 16. april i fjor.

Slik Dagbladet har skrevet, fikk RAs sykehus-del ved Hurdalsjøen i siste halvår i fjor sju slaktrapporter fra →

DØDE: David ble kvalt av mat på Stensbyhagen i april 2021. Statsforvalteren har åpnet tilsynssak. Foto: Privat

UNDER LUPEN: Statsforvalteren i Oslo og Viken, her ved Helga Arianson, har behandlet en rekke tilsynssaker mot Recoveryakademiet. Foto: Nina Hansen

→ Statsforvalteren, for lovbrudd i form av uforsvarlig helsehjelp.

Nå mente personen som ringte, at også David hadde fått sviktende behandling, på RAs bo- og omsorgssenter Stensbyhagen.

Vedkommende ba Michael sjekke omstendighetene rundt farens død.

Flere nesten-ulykker

Michael stusset over at dødsårsaken var mat satt fast i halsen, blant annet fordi det sto i journalen fra Stensbyhagen at han hadde hatt flere nesten-ulykker av samme årsak.

Å få ut den journalen, tok ham to måneder. Da han endelig fikk den, var det ikke fra Stensbyhagen, men farens hjemkommune Bærum.

I dokumenter han fikk fra Statsforvalteren i Oslo og Viken (SFOV), gjorde Michael en ny oppdagelse:

En bekymringsmelding om farens død, hadde i fjor fått SFOV til å åpne tilsyn mot Bærum kommune. Det eneste dette tilsy-

net førte til, var at RA fikk kritikk for ikke å ha varslet helsetilsynet om dødsfallet.

I februar i år greide Michael å få Statsforvalteren til å opprette et nytt tilsyn – som fortsatt pågår - denne gangen mot RA.

Parallelt har han gravd videre på egen hånd.

Snart gikk det opp for ham at fastlegens journal kunne inneholde viktig informasjon, og han bestemte seg for å be om å få den.

Heftig epost-utveksling

Før Michael i juni tok kontakt med fastlegen, hadde Dagbladet fått avslag på å få fastlegejournalen, og hadde klaget på dette.

Da han kontaktet fastlegen, var det som David Sørensens eneste sønn og pårørende. Han fikk nei, med henvisning til Dagbladets klage.

Deretter fulgte en heftig epost-utveksling.

Michael skrev at det hun gjorde var feil, og at dette var «klinkende klart».

Da han ba henne skille mellom sin egen og Dagbladets forespørsler, tente fastlegen på alle pluggene.

«Ytterligere henvendelser fra deg bli ikke behandlet eller besvart inntil avgjørelse fra Statsforvalteren foreligger. Ved videre kontaktforsøk fra deg tillater jeg meg å politianmelde deg for trakassering», skrev hun.

Politianmeldelse

Fastlegen var krystallklar da Dagbladet i august ba om en kommentar til Michaels uttalelser:

«Jeg motsetter meg på det sterkeste å bli nevnt med navn i noen artikkel fra dere! Hvis dette skjer sender jeg klage til presse etisk forbund og anmeldelse til politiet for ærekrenkelser. Dessuten hadde jeg advart deg før om at enhver kontakt fra deg vil bli politianmeldt for trakassering».

Dagbladets journalist ble politianmeldt 23. august. Saken ble i første omgang henlagt, noe fastlegen har påklaget.

Da Michael møtte veggen hos fastlegen,

«HUN KOM MED EN SVÆRT ALVORLIG TRUSSEL, TIL SØNNEN TIL SIN PASIENT.»

MICHAEL LYBEK, avdødes sønn

RECOVERYAKADEMIET

- Den private psykiatri-institusjonen Recoveryakademiet (RA) er basert i Hurdal nær Eidsvoll.
- I sju tilsynssaker kritiserte Statsforvalteren i siste halvår i fjor RA for brudd på forsvarlighetskravet i Spesialisthelsetjenesteloven. I fire av disse fastslås brudd på journalføringsplikten i helsepersonelloven.
- RA hadde i 2020 inntekter på 212 millioner kroner. De ansatte utførte 187 årsverk.
- Det som i dag er Recoveryakademiet startet i 2007. Institusjonen leverer helse- og omsorgstjenester primært til det offentlige, og ledes av Ole Andreas Underland, som også er en betydelig eier.
- Recoveryklinikken, som består av Hurdalsjøen Recoverycenter (HRS) og Haraldvangen, leverer tjenester innen psykisk helse gjennom ordningen Fritt behandlingsvalg (FBV).
- RA var ifjor nest største mottaker av FBV-refusjoner, med 60 millioner kroner for 142 pasienter. I første halvår i år var tallet 22,5 millioner.
- Stensbyhagen Recoverybaserte Borettslag tilhører RAs område Bo- og bistand, som tilbyr bo- og omsorg for folk med rus- og psykiske helseproblemer for kommunale oppdragsgivere.

Kilde: Recoveryakademiet, Statsforvalteren, H-dir, regjeringen

«TRIST SAK»: Recoveryakademiets direktør Ole Andreas Underland. Foto: Nina Hansen

I august sendte Michael en forsinket klage til Statsforvalteren i Innlandet. Han sendte for sikkerhets skyld også en klage til Gjøvik kommune.

Kommuneoverlege Siri Fuglem-Berg svarte at kommunen ikke har instruksjonsrett for fastleger, og at hun videre sendte klagen til kommunens tjenesteleider for fastlegeordningen.

Så skrev kommuneoverlegen dette om hans rettigheter som pårørende:

«Etter forskriften har dere ikke rett til å levere journalutskrift eller dele journalopplysninger med journalister».

Det får Michael til å stusse.

– Det høres veldig rart ut. Hvem jeg velger å dele dokumenter med, har ikke de noe med. Det er opp til meg, og ikke noen andre, skulle man tro, sier han.

– Litt klossete

Til Dagbladet sier Siri Fuglem-Berg at formuleringen hennes ble «litt klossete».

– Det blir min tolkning av forskriften, at i noen tilfeller er omstendighetene slik at legen kan nekte å gi ut til nærmeste pårørende. Det blir jo en vurdering og en tolkning som fastlegen eventuelt gjør.

– Men det du skriver, er jo at pårørende ikke har rett til å levere journalutskrift eller dele journalopplysninger med journalister?

– Jeg er ikke ekspert på lovtolkning, men jeg tolker det slik at hvis pårørende sier at det er hensikten, så må legen være mer varsom med hva som eventuelt utleveres, sier Fuglem-Berg, som understreker at hun ikke kjenner sakens detaljer.

– Skremmende

Selv om han har blitt møtt med motstand av flere, reagerer Michael særlig på fastlegens måte å møte en som har mistet sin far.

– Jeg synes det er veldig skremmende å se at en person i hennes posisjon får seg til å skrive det. Det gjør meg mistenksom til at hun har noe å skjule, når hun gjør alt i sin makt for at jeg ikke skal få tilgang, sier han til Dagbladet.

skrev han 26. juni til Statsforvalteren at han sluttet seg til klagen fra Dagbladet. Han fikk svar nesten to måneder senere.

«NN er fastlege i Innlandet. Din klage på manglende innsyn i journal skal dermed rettes til Statsforvalteren i Innlandet», skrev Statsforvalteren til Michael.

– Jeg skjønner at de har liten bemanning i sommerferien, men jeg synes fortsatt det er veldig dårlig at jeg først nå får svar om at det er feil adressat. Men jeg er ikke overrasket, sier Michael.

– Fulgte reglene

SFOV vurderer at de har svart på henvendelsen i henhold til gjeldende regelverk, men svarer slik på hvorfor Michael ikke tidligere fikk beskjeden om at de var feil adressat:

– Vi tilstreber å avklare formelle forhold som har betydning for videre saksbehandling, som for eksempel at henvendelsen må rettes til en annen Statsforvalter, så raskt som mulig. I denne saken ser vi at det har gått noe tid før dette ble avklart med klager. At henvendelsen vi mottok ble sendt direkte til personer hos oss og ikke til postmottak eller via sikker melding, er faktorer som har påvirket svartiden vår, uttaler fylkeslege Anne Hilde Crowo til Dagbladet i en e-post.

RECOVERYAKADEMIET

TILSYN MED RECOVERYAKADEMIET: – IKKE BRUDD

– **FORSVARLIG:** David Sørensen (53) døde på Stensbyhagen på Minnesund 16. april i fjor. Nå har Statsforvalteren i Oslo og Viken avgjort at han fikk forsvarlig helsehjelp på bosenteret. Foto: Nina Hansen

Statsforvalteren har avgjort at demenssyke David Sørensen (53), som døde ved Recoveryakademiets bo- og omsorgs-senter Stensbyhagen, fikk forsvarlig helsehjelp.

HALLDOR HUSTADNES

hhu@dagbladet.no

ASLE HANSEN

ash@dagbladet.no

Vi har kommet til at det ikke foreligger brudd på helse- og omsorgstjenesteloven § 4–1. Pasienten fikk forsvarlig helsehjelp.»

Slik avslutter Statsforvalteren i Oslo og Viken en tilsynssak mot Recoveryakademiets bo- og omsorgssenter Stensbyhagen på Minnesund.

I et drøyt halvår har Statsforvalteren gransket hendelsesforløpet før beboeren David Sørensen (53) døde ved senteret 16. april i fjor, av mat han hadde satt fast i halsen.

Dagbladet har omtalt saken flere ganger.

– Risikovurdering

Et sentralt punkt har vært per-

SKUFFET: – Jeg er fryktelig skuffet, og finner det vanskelig å forstå og akseptere, sier Michael Lybek etter at Statsforvalteren nå har konkludert granskningen av farens død. Foto: Nina Hansen

sonalets vurderinger da den demenssyke tidligere rusavhengige Sørensen gjentatte ganger ikke svelget unna maten, så den samlet seg opp med risiko for kvalning.

I sin avgjørelse skriver Statsforvalteren at situasjoner som denne innebærer at det tas en «kalkulert risiko».

«I dette tilfellet mener vi at den risikovurderingen som ble foretatt har skjedd på en forsvarlig måte (...) og at personer med relevant og ulik kompetanse deltok i vurderingene. Resultatet er i tråd med god praksis. Det var

REGISTRERER AVGJØRELSEN: Ledelsen i Recoveryakademiet «registrerer» at Statsforvalterens konklusjon er at det ikke foreligger brudd. Bildet viser Recoveryakademiets sjef Ole Andreas Underland. Foto: Nina Hansen

også klart hvilke tiltak som skulle gjennomføres når maten hopet seg opp og satte seg fast», skriver kontrollorganet.

– Forsvarlig tidsforløp

Statsforvalteren skriver at det på tidspunktet for hendelsen var 1:1 bemanning, og at tiltakene ble tilpasset dagsformen, men at personalet ikke lyktes med å fjerne maten.

Grunnet upresise nedtegnelser, legger Statsforvalteren til grunn et annet tidspunkt for hendelsen enn det som står i journa-

len. Kontrollorganet tidfester den til klokka 12.43, og at AMK ble kontaktet 13.01.

Ambulansen ankom 13.18, men det lyktes ikke å redde Sørensens liv. Han ble erklært død etter cirka 40 minutters hjerte- og lungeredning.

«På denne bakgrunn vurderer vi at tiden fra hendelsen startet til AMK ble kontaktet, var forsvarlig», skriver Statsforvalteren.

– Misforståelser

Recoveryakademiets senter Stensbyhagen får likevel kritiske merknader til sin journalføring, som ble foretatt ni dager etter dødsfallet, av en leder som ikke var «direkte involvert i hendelsen».

«Det er vår vurdering at det er tilstrekkelig at en person nedtegner opplysningene, men i dette tilfellet burde opplysningene vært nedtegnet tidligere. En forsinket nedtegnelse har etter vår vurdering ført til misforståelser knyttet til tidslinjen i hendelsen», heter det.

Fra Recoveryakademiets regionleder Halvor Onarheim har Dagbladet fått følgende kommentar til Statsforvalterens avgjørelse:

«Vi registrerer at konklusjonen fra Statsforvalteren konstatere at det ikke foreligger brudd på helse- og omsorgstjenesteloven i

FAKTA

RECOVERYAKADEMIET OG STATSFORVALTEREN

● Den private psykisk helse-institusjonen Recoveryakademiet (RA) er basert i Hurdal nær Eidsvoll.

● I sju tilsynssaker kritiserte Statsforvalteren i siste halvår i fjor RA for brudd på forsvarlighetskravet i Spesialisthelsetjenesteloven. I fire av disse fastslås brudd på journalføringsplikten i helsepersonelloven.

● RA hadde i 2020 inntekter på 212 millioner kroner. De ansatte utførte 187 årsverk.

● Det som i dag er Recoveryakademiet startet i 2007. Institusjonen leverer helse- og omsorgstjenester primært til det offentlige, og ledes av Ole Andreas Underland, som også er en betydelig eier.

● Recoveryklinikkerne, som består av Hurdalsjøen Recovery-senter (HRS) og Haraldvangen, leverer tjenester innen psykisk helse gjennom ordningen Fritt behandlingsvalg (FBV).

● RA var i fjor nest største mottaker av FBV-refusjoner, med 60 millioner kroner for 142 pasienter. I første halvår i år var tallet 22,5 millioner.

● Stensbyhagen Recovery-baserte Borettslag tilhører RAs område Bo- og bistand, som tilbyr bo- og omsorg for folk med rus- og psykiske helseproblemer for kommunale oppdragsgivere.

Kilde: Recoveryakademiet, Statsforvalteren, H-dir, regjeringen

denne saken og at pasienten fikk forsvarlig helsehjelp.»

– Fryktelig skuffet

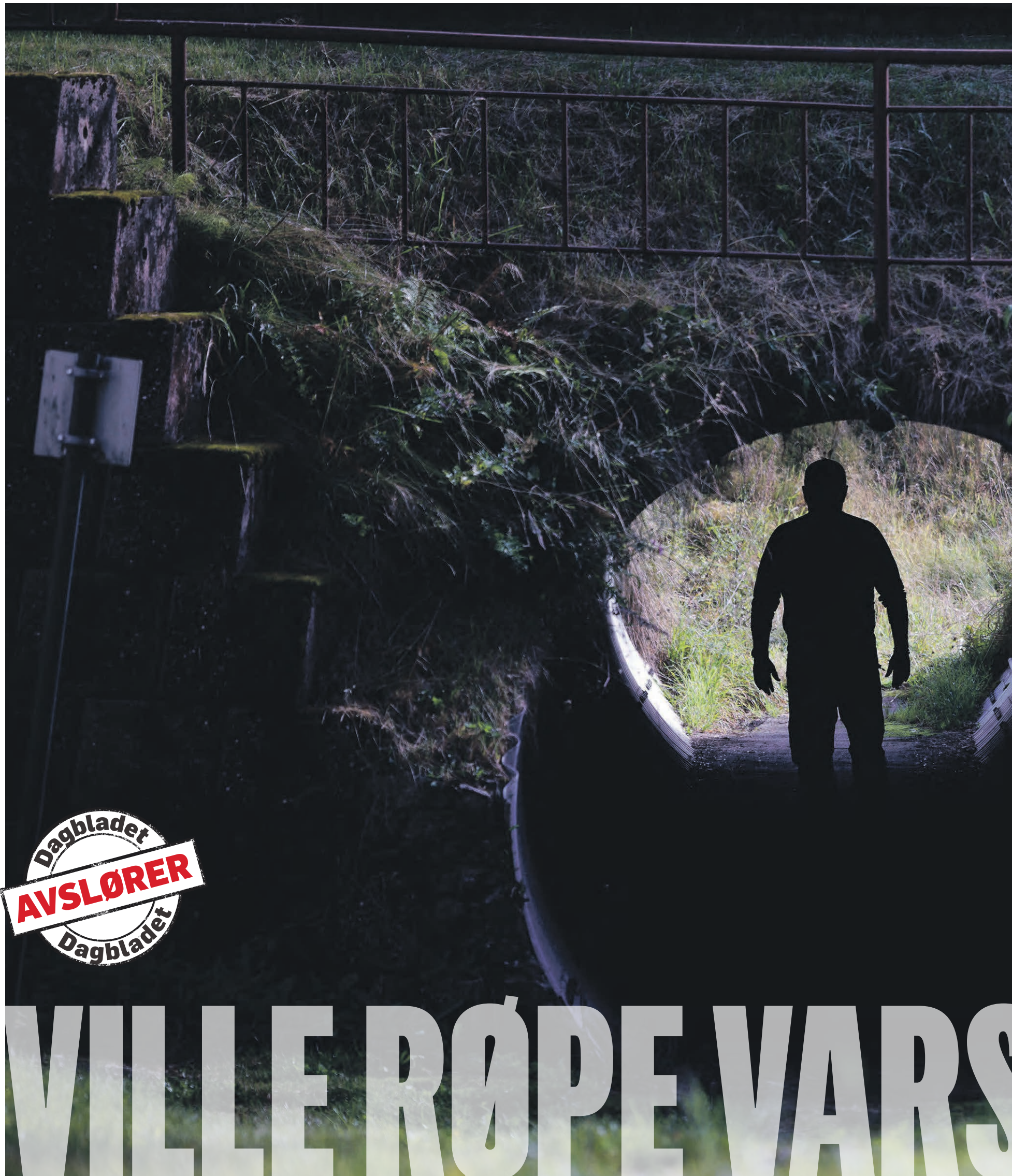
For David Sørensens sønn, Michael Lybek, er Statsforvalterens avgjørelse en skuffelse. Det siste halvåret har han lagt ned mye arbeid i å lese dokumenter om farens opphold på Stensbyhagen, og prøve å klarlegge hva som skjedde i forbindelse med farens dødsfall.

– Jeg er fryktelig skuffet, og finner det vanskelig å forstå og akseptere, sier Lybek til Dagbladet.

Nå vil han vurdere hvordan han, eventuelt, kan ta saken videre.

RECOVERY-AKADEMIET

Advokatpress, oppvaskmøte og paddeflate beklagelser. Nå avslører Dagbladet

VILLE RØPE VARS

ASLE HANSEN
ash@dagbladet.no

HALLDOR HUSTADNES
hhu@db.no

Statsforvalteren i Oslo og Viken planla i sommer å røpe en varslers identitet, viser dokumenter Dagbladet har tilgang til.

Statsforvalterens egne dokumenter avslører hvordan kontrollorganet la seg paddeflat for varslerens tidligere

arbeidsgiver Recoveryakademiet (RA), en privat leverandør innen psykisk helse.

– Skandaløst og uprofesjonelt, sier varsleren.

En av landets fremste eksperter, førsteamanuensis og emneansvarlig for helserett på Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo, Anne Kjersti Befring, fastslår at varselet ble gitt under bristende forutsetninger.

– Her har varsleren gitt informasjon på betingelse av at han kan være anonym, noe det er rom for etter helsepersonelloven, påpeker Befring.

I dag kan Dagbladet avsløre spillet i kulissene – der et spørsmål som ikke ble stilt kan ha blitt avgjørende for varslerens skjebne.

Ventet i uvisse

I siste halvår i fjor påviste Statsforvalteren uforsvarlig helsehjelp i sju saker mot RAs sykehusdel, slik Dagbladet har omtalt.

Nå er det RAs bo- og omsorgssenter Stensbyhagen på Minnesund som har kommet under lupen, blant annet i

spillet i kulissene, da Statsforvalteren planla å røpe en varslers identitet.

TEMPERATUR: En sak i Dagbladet i sommer førte til opphetet stemning og oppvaskmøte mellom Recovery-akademiet og Statsforvalteren i Oslo og Viken. Foto: Nina Hansen

VARSLERS IDENTITET

en sak hvor Statsforvalteren i forrige uke avgjorde at helsehjelpen som ble gitt var forsvarlig.

I en annen sak varslet en tidligere ansatt om forholdene ved Stensbyhagen. For vedkommende, som havnet i et varsler-mareritt, nådde dramaet en foreløpig topp i august.

Mens et oppvaskmøte pågikk, ventet varsleren i uvisse. Dagen før hadde Statsforvalteren i en e-post gjort det klart at de kom til å røpe varslers identitet – hvis RA spurte.

Først dagen etter fikk varsleren vite hva som hadde skjedd.

Noe sånt så aldri varsleren for seg, da vedkommende varslet i september i fjor.

Samlet støv

Varselet inneholdt alvorlige påstander om Stensbyhagen, som er et sted for folk med rus- og psykiatriproblemer. Blant de alvorligste var at beboere nektes mat og medisiner som straff.

Men etter innledende runder, ble varselet liggende og samle støv.

Først i mai i år ble det bevegelse: Da spilte Statsforvalteren ballen videre, og ba kommuner med beboere på Stensbyhagen om å sjekke ut varselet.

Ifølge ledelsen i RA ble de ikke ble orientert om dette, før Dagbladet i juli ba om RAs kommentar. Det satte sinene i kok.

Dagen før Dagbladets artikkel ble publisert 13. juli, skrev RAs advokat Synne Bernhardt til Statsforvalteren.

→ FORTS. NESTE SIDE

RECOVERY-AKADEMIET

«VI SKULLE HELT
FRA STARTEN AV HA
OVERSENDT DERE INNHOLDET
I BEKYMRRINGSMELDINGEN.
VI VIL STERKT BEKLAGE DE
ULEMPER DETTE HAR
MEDFØRT FOR DERE.»

HELGA ARIANSON,
rådgiver og ass. fylkeslege

→ FORTS. FRA FORRIGE SIDE

Bernhardt ga uttrykk for «økende uro» i RA. Hun skrev at RA «synes å bli informert av Dagbladet (...) før virksomheten blir informert av Statsforvalteren selv». På bakgrunn av dette ba hun om et møte.

«Vil sterkt beklage»

Parallelt hadde RAs storeier og sjef Ole Andreas Underland bedt om å få utlevert dokumenter i varslersaken.

Bernhardts brev fikk nesten umiddelbart effekt. Bare få dager seinere, la assisterende fylkeslege Helga Arianson hos Statsforvalteren seg pådeflat.

I et svarbrev skrev hun at Statsforvalteren allerede hadde beklaget saksbehandlingen muntlig, overfor Underland.

Nå gjentok hun beklagelsen skriftlig.

«Vi skulle helt fra starten av ha oversendt dere innholdet i bekymringsmeldingen. Vi vil sterkt beklage de ulemper dette har medført for dere», skrev Arianson.

Helga Arianson er ingen hvem som helst. Som inntil nylig fungerende fylkeslege, nå assisterende, er hun rådgiver og premissleverandør for fylkeslege Anne Hilde Crowo.

I brevet til Bernhardt takket Arianson ja til møtet for å snakke ut med RA. Der ville Statsforvalteren stille med et toptungt lag: Arianson selv, fylkeslege Crowo, og to seksjonssjefer.

RAs lag var minst like imponerende.

På møtet som ble avtalt til 17. august, ville RA stille med Bernhardt selv, Underland, og lederne både for sykehus-delen og for Bo- og bistand.

Og, kanskje aller mest imponerende: Styrelederen, advokat Sverre Koch.

Skremmende beskjed

Som en av landets fremste på skatterett, har Koch meritter å vise til. Blant annet vant han en godt over ti år lang feide med Økokrim, i forbindelse med rigg-giganten Transocean skattedisposisjoner.

Dagen før møtet med RA skrev en seniorrådgiver hos Statsforvalteren til varsleren.

Varsleren – som fram til da i det lengste hadde trodd på forsikringer om anonymitet på Statsforvalterens hjemmeside – fikk nå en skremmende beskjed:

«... dersom det kommer spørsmål om hvem som meldte bekymringen, må vi oppgi ditt navn», sto det i e-posten.

Dokumentene viser at Statsforvalteren i flere uker hadde brygget på å røpe vedkommendes identitet.

– Spurte ikke

Første gang dette nevnes i dokumentene Dagbladet har fått tilgang til, er i et notat som ble skrevet tre dager etter at RAs advokat Synne Bernhardt skrev til Statsforvalteren den 12. juli.

Notatet beskriver en telefonsamtale mellom en saksbehandler og varsleren.

Det står at Statsforvalteren har «vurdert at dersom RA ber om å få vite navnet til melder, må vi gi ut dette».

Etter at møtet den 17. august hadde blitt avholdt, fikk varsleren vite at vedkommende hadde vært heldig:

«Hei! Har vært i kontakt med assisterende fylkeslege angående dette. Møtet med Recoveryakademiet er gjennomført. De etterspurte ikke hvem som hadde sendt meldingen, og vi har dermed ikke opplyst ditt navn.»

– Svikter totalt

Varsleren har fått lese dokumentene som Dagbladet har fått innsyn i, og reagerer skarpt:

– Jeg finner ikke ord for hvor svakt Statsforvalteren opptrer. De svikter jo totalt, sier varsleren.

Overfor Dagbladet påpeker varsleren at Statsforvalteren skal være et organ for de svake.

– Her legger de seg fullstendig flate, og er villige til å ofre meg på et sølvfat til min tidligere arbeidsgiver, mer eller mindre fordi Statsforvalteren har gjort en tabbe overfor Recoveryakademiet, sier vedkommende, og legger til:

– Dette er virkelig skandaløst og uprofesjonelt. Å legge seg så flate som de gjør, samtidig som de er villige til å ofre en varsler som vil være anonym, er bare helt feil.

Statsforvalteren i Oslo og Viken kommer nå med en ny forklaring på hva de egentlig mente, da de skrev til varsleren at «dersom det kommer spørsmål om hvem som meldte bekymringen, må vi oppgi ditt navn».

«Det er ikke riktig at vi ville oppgi melderens navn i møtet (med RA red.anm.). Det var avklart internt hos oss at eventuelle spørsmål rundt melderens identitet skulle besvares med at dette var noe vi ville gjøre en konkret vurdering av og som vi ville komme tilbake til. Vi understreker at melderens navn ikke ble oppgitt i møtet, og at vi aldri hadde til hensikt å gjøre det. Vi erkjenner at dette skulle ha blitt kommunisert tydelig til melder», sier fungerende seksjonssjef Thea Marie Lindquist Belseth i helseavdelingen i en e-post til Dagbladet.

Avviser rutine

På kritikken fra varsleren svarer Statsforvalteren følgende:

«I saker hvor vi i etterkant ser at vi burde ha håndtert en sak annerledes, har vi lav terskel for å erkjenne dette og beklage, samt gjøre nødvendige gjennomganger og eventuelle endringer i våre interne saksbehandlingsrutiner», sier Belseth.

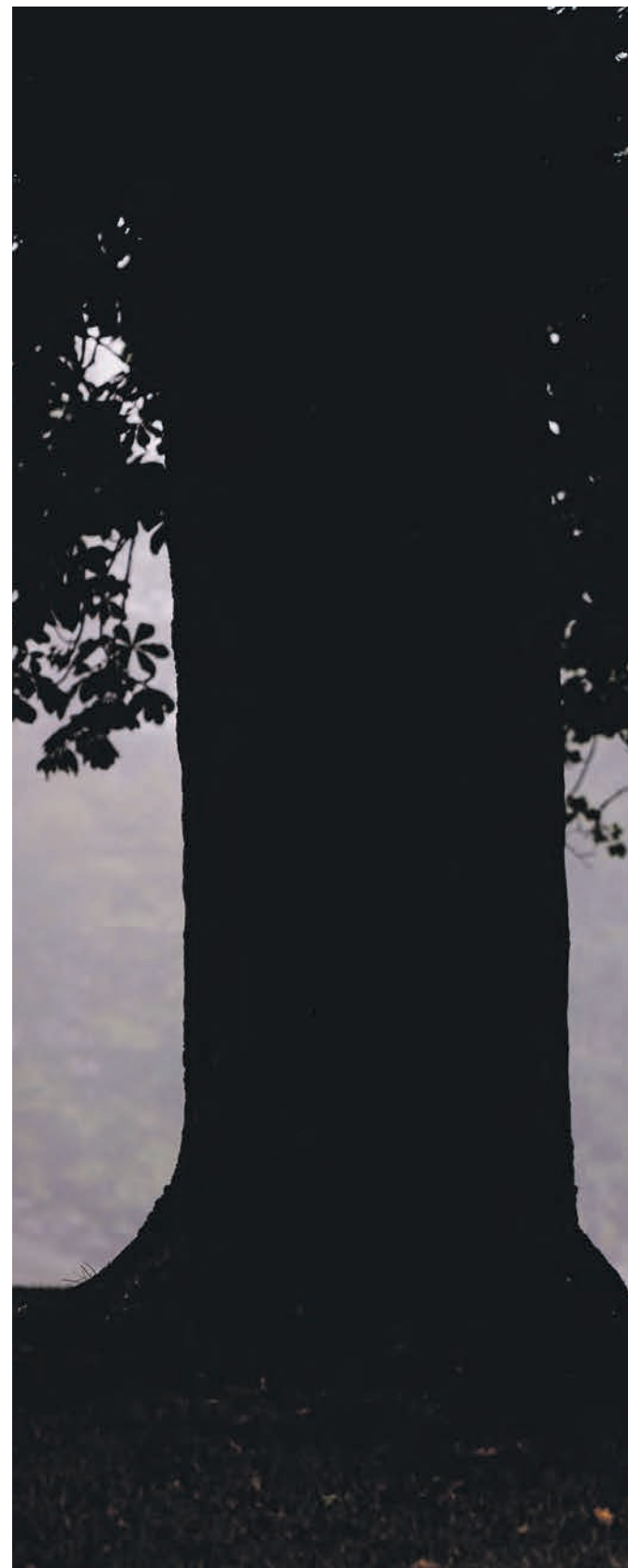
Anne Kjersti Befring kan ikke se at denne saken inneholder elementer som medfører at det må gjøres unntak fra hovedregelen:

Statsforvalteren har taushetsplikt når en varsler ønsker anonymitet, og plikter å holde varslerens identitet skjult.

– Hva har Statsforvalteren gjort her? Har de laget en rutine hvor varslerer aldri kan være anonyme lenger? Det hadde vært veldig interessant å vite, sier juseksperten.

«Vi har ikke laget en rutine hvor varslerer aldri kan være anonyme», framholder Statsforvalteren, som påpeker at det er og alltid har vært mulig å sende dem anonyme henvendelser.

I saker hvor varsleren oppgir sin identitet til kontrollmyndigheten, men ønsker anonymitet, skal dette ønsket i

utgangspunktet respekteres når et varsel sendes i medhold av helsepersonelloven § 17, sier Statsforvalteren videre.

Statsforvalteren beklager

Statsforvalteren understreker at de likevel aldri kan garantere anonymitet, og rutinemessig skal informere varsler om dette.

Samtidig gjør Statsforvalteren oppmerksom på at de, for varsler sendt i medhold av arbeidsmiljøloven, forholder seg til det denne loven sier om taushetsplikt ved ekstern varsling til offentlig myndighet.

«Vi er enig i at det er anledning til å sende melding i medhold av helsepersonelloven § 17 anonymt. Melder i den aktuelle saken var ikke anonym, men ba om å få være anonym. Vi er enig i at det burde framkommet tydelig på våre nettsider at opplysningene om varselordningen samsvarer med taushetsplikten som gjelder for varsler sendt i medhold av arbeidsmiljøloven § 2 A-1. Vi beklager at nettsidene våre har blitt opplevd som misvisende, og vi arbeider med å rette opp i dette», skriver den fungerende seksjonssjefen.

Og understreker:

«Ettersom problemstillingen aldri har blitt aktualisert, har vi ikke gjort en konkret vurdering av om melderens identitet kan utleveres til Recoveryakademiet.»

RA: Ingen kommentar

RA-sjef Ole Andreas Underland ønsker ikke å kommentere saken.

– Vi kommenterer ikke dialogen vår med Statsforvalteren. Deres mandat er å hjelpe oss tjenesteytere til å etterleve lov og forskrift. Er det noe vi ikke forstår eller er uenige i, tar vi det med dem, skriver Underland i en SMS til Dagbladet.

FAKTA

RECOVERYAKADEMIET
OG STATSFORVALTEREN

- Den private psykiatri-institusjonen Recovery-akademiet (RA) er basert i Hurdal nær Eidsvoll.
- I sju tilsynssaker kritiserte Statsforvalteren i siste halvår i fjor RA for brudd på forsvarlighetskravet i Spesialisthelsetjenesteloven. I fire av disse fastslås brudd på journalføringsplikten i helsepersonelloven.
- RA hadde i 2020 inntekter på 212 millioner kroner. De ansatte utførte 187 årsverk.
- Det som i dag er Recoveryakademiet startet i 2007. Institusjonen leverer helse- og omsorgstjenester primært til det offentlige, og ledes av Ole Andreas Underland, som også er en betydelig eier.
- Recoveryklinikkene, som består av Hurdalsjøen Recoverycenter (HRS) og Haraldvangen, leverer tjenester innen psykisk helse gjennom ordningen Fritt behandlingsvalg (FBV).
- RA var ifjor nest største mottaker av FBV-refusjoner, med 60 millioner kroner for 142 pasienter. I første halvår i år var tallet 22,5 millioner.
- Stensbyhagen Recoverybaserte Borettslag tilhører RAs område Bo- og bistand, som tilbyr bo- og omsorg for folk med rus- og psykiske helseproblemer for kommunale oppdragsgivere.

Kilde: Recoveryakademiet,
Statsforvalteren, H-dir, regjeringen

«VI KOMMENTERER
IKKE DIALOGEN VÅR MED
STATSFORVALTEREN. DERES
MANDAT ER Å HJELPE OSS
TJENESTEYTERE TIL Å
ETTERLEVE LOV OG
FORSKRIFT.»

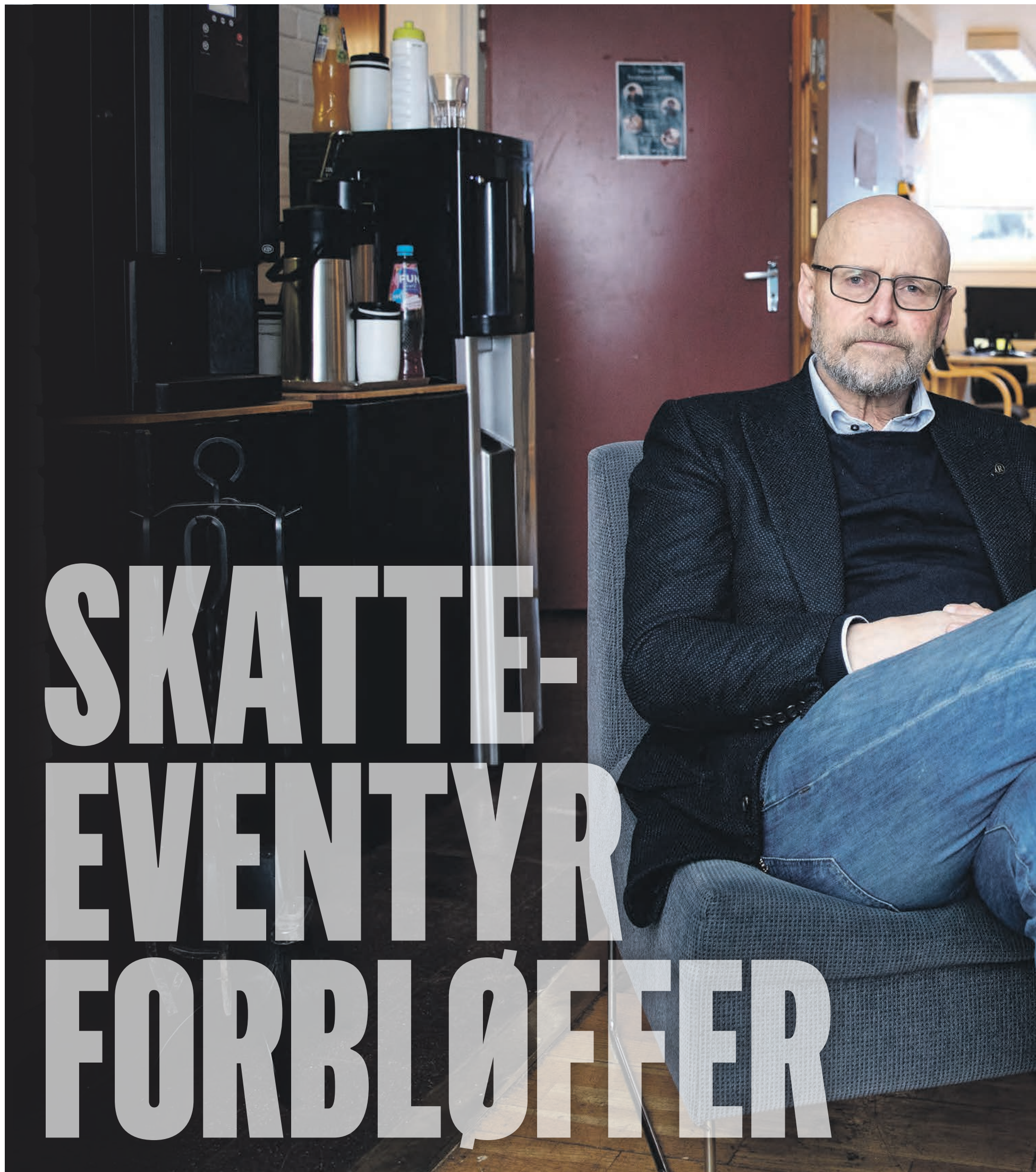
OLE ANDREAS UNDERLAND,
Recoveryakademiets
storeier og sjef

UBEHAGELIG: Varsleren forteller om ubehag, da Statsforvalteren sa at de ville røpe vedkommendes identitet overfor tidligere arbeidsgiver. Foto: Nina Hansen

RECOVERY-AKADEMIET

Til stor forundring i Forskningsrådet, doblet Recoveryakademiet sine kostnader i et statsstøttet

HALLDOR HUSTADNES

hhu@dagbladet.no

ASLE HANSEN

ash@dagbladet.no

Forskningsrådet reagerte de med forbløffelse, da den private psykiatri-institusjonen Recoveryakademiet (RA) i vinter leverte sin sluttrapport i et SkatteFUNN-prosjekt – en ordning som gir rett til skattefratrekk.

Størrelsen på RAs kostnadsbudsjett hadde vakt undring helt fra starten. Nå rapporterte RA at budsjettet var sprenget, med fordoblede Forskning- og utviklingskostnader (FoU).

«Her er det altså brukt 54,6 millioner kroner i personalkostnader mot et budsjett på 27 mill., dvs 200% overshoot», skrev Forskningsrådets spesialrådgiver i en e-post til RA i april i år.

Han ba om, og fikk, bekreftet at han hadde forstått rapporten riktig.

14 ÅRSVERK - ÅRLIG

For RA betyr SkatteFUNN mye penger. I 2020 fikk bedriften et årsresultat på 7,4 millioner kroner, etter et minusresultat på 4,3 millioner året før.

Inkludert seks millioner SkatteFUNN-kroner som allerede er ført inn i regnskapene, kan prosjektet gi RA et skattefratrekk på ti millioner kroner - hvis skattemyndighetene godkjenner det.

Blant kravene er at kostnader ikke skal tas over drift, men i et avgrenset prosjekt med klare rammer. I sin til-

RECOVERY-AKADEMIET

prosjekt - til 55 millioner kroner. Dermed kan helseinstitusjonen spare 10 millioner kroner i skatt.

KAN SPARE TI MILLIONER:
Gjennom et SkatteFUNN-prosjekt har Recoveryakademiets sjef og storeier Ole Andreas Underland sikret Recoveryakademiet skattefratrekk på opptil ti millioner kroner - hvis ikke skattemyndigheten setter foten ned. Foto: Nina Hansen

bakemelding utdypet Forskningsrådet hva kostnader på 55 millioner kroner innebar:

Da måtte tilsvarende 14 personer hvert år ha jobbet «100% av sitt årsverk på kun og utelukkende FoU og ikke på aktiviteter i organisasjonen som er mer driftsrelatert.»

14 årsverk er mye, i et selskap hvor det i 2020 totalt var 187 årsverk, og som har strevd med kravene til ansatte-andel med høyere utdanning.

«I vårrapportering har vi skilt mellom utviklingsarbeid og drift. Timerapportering viser skillet», skriver RA-sjef

Ole Andreas Underland (se hans øvrige svar lenger nede i saken).

KNAPPHEIT PÅ FAGFOLK

Årsverk-antallet 187 inkluderer RAs bo- og omsorgsentre.

Ved RAs sykehusdel var det i februar i år 88 ansatte, ingen med benevnelser som «stipendiat» eller liknende. Tre hadde tittelen «fagrådgiver», med en samlet stillingsprosent på 140.

Enda mer oppsiktsvekkende blir ressursbruken i lys av vanskeligheter med å oppfylle bemanningskrav fra oppdragsgivere og myndigheter.

Da Statsforvalteren i sju saker i fjor fastslo lovbrudd i form av uforsvarlig helsehjelp, var knapphet på fagfolk en gjenganger. Blant annet hadde RA brukt en uautorisert psykolog.

Pasienter som skulle hatt ukentlige spesialistsamtaler, fikk en eller to i måneden.

I bo- og omsorgsdelen påpekte Oslo kommune flere ganger i 2019 for lav andel ansatte med høyere utdanning på tre år eller mer.

RECOVERY-AKADEMIET

- UFORSVARLIG HELSEHJELP: Saken til Kevin Johannessen, som døde på Recoveryakademiets sykehus Hurdal Recoverycenter høsten 2020, er en av sju hvor Statsforvalteren i siste halvår i fjor konkluderte med uforsvarlig helsehjelp. Her er Kevins mor Vibeke (til venstre) sammen med Kevins søster Camilla og Vibekes mann Hugo. Foto: Nina Hansen

➔ GJORDE HELOMVENDING

Etter at Dagbladet hadde fått tilgang til RAs to første SkatteFUNN-rapporter, fikk vi i mars i år en sladdet versjon av sluttrapporten. Dermed var det ikke mulig å se den oppsiktsvekkende overskridelsen.

«Vi har vært i kontakt med bedriften som er enig i vår vurdering og oppgir at det som er sladdet per nå utgjør forretningshemmeligheter for dem», skrev en seniorrådgiver i Forskningsrådet om dette.

Denne vurderingen ble opprettholdt da Dagbladet klaget til Kunnskapsdepartementet.

Etter at Dagbladet i august stilte departementet spørsmål som gjaldt en planlagt klage til Sivilombudsmannen, gjorde Forskningsrådet helomvending.

Nå fikk Dagbladet tilgang til RAs sluttrapport – etter at Forskningsrådet først hadde forsikret seg om at RA syntes at dette var greit.

I september i år søkte RA om et nytt SkatteFUNN-prosjekt, som i slutten av september ikke var ferdigbehandlet.

UNDERLAND SVARER

Dagbladets har stilt RA en rekke spørsmål, om blant annet budsjettoverskridelsen, resultatrapporteringen RA lovet offentligheten, og status for internasjonale sykehus-planer.

Som svar har RA-sjef Ole Andreas Underland sendt følgende redegjørelse, som han ber om å få gjengitt «helhetlig»:

«Recoveryakademiets spesialisthelsetjeneste behandler mennesker med psykiske helseproblemer. For å sikre en best mulig behandling søker vi midler fra Skattefunn slik at vi kan finne nye og effektive behandlingsmetoder for våre pasienter.

Skattefunn virker slik at det er Forskningsrådet som godkjenner prosjekter. Det gis ikke støtte fra forskningsrådet, men vi rapporterer timebruk på prosjektet og får

fradrag i skatt for 19% av prosjektutgiftene fra Skatteetaten. Vi har søkt skattefunn for utviklingsarbeid – ikke forskning. I vår rapportering har vi skilt mellom utviklingsarbeid og drift. Time-rapportering viser skillet. Eksempelvis er utprøving av nye varianter av IMR-undersvisning utviklingsarbeid fra ansattes side.»

VISER TIL FN OG WHO

«Covid førte til stort fravær av ansatte og Forskningsrådet tilbød derfor en mulig forlengelse av prosjektet med ett år for at vi kunne ferdigstille.

All rapportering er kontrollert av eksterne instanser og Forskningsrådet har godkjent sluttrapport for prosjektet som nå er avsluttet. Vi har søkt Skattefunn om et nytt prosjekt fra 2022 for å utvikle Recoveryakademiets arbeid til å treffe enda bedre på måten man behandler pasienter på.

Både FN og WHO har sagt at vi trenger en annen tilnærming til hvordan vi behandler folk med psykiske helseproblemer. Behandlingen kan ikke bare dreie seg om hvilken medisin som passer. Derfor bestemte også

«ALL RAPPORTERING ER KONTROLLERT AV EKSTERNE INSTANSER, OG FORSKNINGSRÅDET HAR GODKJENT SLUTTRAPPORT FOR PROSJEKTET.»

OLE ANDREAS UNDERLAND, RA-sjef

Stoltenberg II regjeringen at man skulle ha et «medisinfritt tilbud». Det var et av tiltakene for å få ned tvangsbruken i psykiatrien. Denne prioriteringen ble fulgt opp av Erna Solbergs regjering. Riktig nok er «medisinfritt» et lite presist begrep. Det burde hete «medisinreduserende» og er en del av innholdet i det vi kaller recoveryorientert behandling.

Skattefunn-ordning har gjort at vi kan videreutvikle og bygge kompetanse for å ytterligere styrke denne behandlingsmetodikken. Hittil har mer enn 70 % av de pasientene som har deltatt i prosjektet redusert bruk av medisiner ved å motta recoveryorientert behandling. Fysisk trening etter forskningsbaserte modeller fungerer godt i klinikk og utgjør nå en viktig del av vårt behandlingstilbud.»

BLANK SIDE

NRK SJEKKET INN PÅ RECOVERYAKADEMIET: KLINIKKEN MANGLET

Da NRK sendte programmet «Helene sjekker inn» fra psykiatri-klinikken Haraldvangen, hadde stedet drevet uten godkjenning i nesten et år – mot statlige pasient-refusjoner i million-klassen.

ASLE HANSEN
ash@dagbladet.no
HALLDOR HUSTADNES
hhu@dagbladet.no

I et naturskjønt landskap, er Hurdalsjøen Recoverycenter (HRS) avdeling Haraldvangen selve utstillingsvinduet for Recoveryakademiet (RA) spesialisthelsetjeneste – eller sykehus – for psykiatrispasienter.

Det var hit NRKs Helene Sandvig kom med sitt kamerateam i januar 2020.

– Fastleger henviste

Da TV-programmet «Helene sjekker inn» ble sendt i mai, ga det RA et oppsving:

Seere med psykiske helseproblemer falt pladask for stedet. Pasienter strømmet til, og ga håp om at RA igjen skulle bli lønnsomt – etter røde tall i 2019-regnskapet.

Det verken NRK eller pasientene visste, var at HRS' avdeling på Haraldvangen manglet godkjenning som privat leverandør innen den statlige ordningen Fritt behandlingsvalg (FBV).

– Våre journalister tok det for gitt at Haraldvangen hadde godkjenning, fordi fastleger henviste pasienter dit. Med det vi nå vet, skulle vi antakelig forsikret oss om det, men det var ikke noe som ga oss grunn til å betvile at behandlingsstedet hadde godkjenning, sier redaksjonssjef Randi Elin Helland i «Helene sjekker inn» til Dagbladet.

Først 26. juni 2020 – nesten to måneder etter at programmet ble sendt – kom godkjenningen, opplyser Helsedirektoratets ytre etat Helfo.

Da hadde Haraldvangen tatt imot pasienter i nesten et år.

– Krever ny søknad

Når behandlingen skjedde mot statlige pasientrefusjoner, er dette svært problematisk.

«Det kreves godkjenning fra Helfo før en privat virksomhet kan tilby og yte helsehjelp, innenfor de tjenestene som fremkommer i FBV-forskriftens § 11, mot betaling fra staten», skriver Helsedirektoratets ytre etat, Helfo, i en e-post til Dagbladet.

Blant tjenestene som nevnes i paragraf 11, er døgntilbud innen psykisk helsevern for voksne, som Haraldvangen driver med. Ifølge reglene hjelper det heller ikke at RA hadde Helfo-godkjenning fra tidligere, for HRS' klinikk på Haugesund, noen kilometer unna.

«Dere må også sende én søknad for hvert enkelt behandlingssted, selv om behandlingsstedene er innenfor samme virksomhet», skriver Helfo på sin nettside.

RA's sjef og storeier Ole Andreas Underland vil ikke gi noen kommentarer, med henvisning til at det «likevel i liten grad har noen innvirkning eller hensyntas i Dagbladets dekning.»

Startet sommeren 2019

Den 26. juni 2020 var godkjenningen på plass for den nye klinikken, etter en søkeprosess som hadde tatt ni måneder.

I godkjenningen skrev Helfo blant annet at virksomheten hadde framlagt dokumentasjon på bemanning og kompetanse, og etablert et internkontrollsystem for å sikre «faglig forsvarlige helse- og omsorgstjenester, kvalitetsforbedring og pasient- og brukersikkerhet».

Men nesten et år før dette, kom behandlingen i gang på Haraldvangen. I juli 2019 lot en begeistret RA-sjef Ole Andreas Underland seg intervju i lokalavisa Eidsvoll Ullensaker Blad.

– Vi er strålende fornøyde med å ha fått på plass en leieavtale her på Haraldvangen, sa Underland.

Han fortalte om «vind i seilene» og ventelister for å få behandling.

– Vi utvider spesialisthelsetilbudet til Haraldvangen, og søker godkjenning for dette. I praksis vil vi ta det i bruk til Fritt behandlingsvalg. Vi opplever et enormt trykk på dette. Det har truffet markedet enormt, sa Underland.

– Sjokkerende

Selv om søknaden da ikke engang var innsendt, greide han ikke å vente med å komme i gang.

Samme dag som artikkelen ble publisert på nettet, 11. juli 2019, viser journalen at pasienten «Anne» ble overflyttet over fra HRS' avdeling på Haugesund til den nye avdelingen på Haraldvangen, noen kilometer unna.

Slik Dagbladet omtalte 13. mars i år, jobbet Anne gratis som såkalt «Recoverypilot» – en ordning RA siden har sluttet med – mens RA fikk refusjon fra Helfo

for å ha henne som pasient.

Da Dagbladet ringer Anne og forteller at Haraldvangen ikke var godkjent, reagerer hun med vantro.

– Hva synes du om det?
– Jeg synes det er sjokkerende. Og skremmende.

Intern bekymring

Dokumenter Dagbladet har sett, viser at driften uten godkjenning vakte bekymring internt.

I en rapport til styret i Recoveryakademiet, datert 23. juni 2020, konstateres det at RA hadde drevet psykiatrisy-

SJEKKET INN: NRKs Helene Beate Sandvig sjekket inn på Recoveryakademiet psykiatriske klinikk Haraldvangen i januar 2020. Programmet ble vist i mai samme år. Foto: Lars Eivind Bones

MANGLET GODKJENNING: Helene Beate Sandvig og NRK visste ikke at Recoveryakademiet manglet nødvendig godkjenning for å drive sin psykiatriklinikk da de lagde programmet «Pillefri psykiatri» i serien «Helene sjekker inn». Bildet er fra programmet, og viser Sandvig sammen med helsesekretæren Ole Andreas Underland. Foto: Nina Hansen

kehus på Haraldvangen siden juli 2019 «uten autorisasjon fra Helfo».

Det står at RA hadde fått beskjed fra Helfo om at de «ikke kunne drive på Haraldvangen før godkjenningen foreligger».

Rapporten var skrevet av administrerende direktør Helén Borchgrevink, som i mai 2020 kom inn etter uenighet blant eierne – men under to måneder seinere forsvant ut igjen da nye eiere kom inn og Underland ble gjeninnsatt.

Tre dager etter at rapporten var skrevet, kom godkjenningen fra Helfo.

– Dette vil jeg virkelig ikke kommentere, sier Borchgrevink da Dagbladet ringer.

«Kan tenkes tilfeller»

Dagbladet har spurt Helfo om det forelå dispensasjoner eller andre omstendigheter som kunne gi grunnlag for lovlig drift av spesialisthelsetjeneste på Haraldvangen før godkjenningen ble gitt.

Avdelingsdirektør Kristin Bøgseth i Helfo pasientformidling svarer ikke direkte på dette, men skriver at det «kan tenkes tilfeller hvor en virksomhet kan yte spesialisthelsetjeneste fra ulike by-

ET GODKJENNING

ninger for eksempel, uten at det nødvendigvis må etableres flere underenheter».

Hun skriver at Helfo har et system for håndtering av tips, og vil behandle denne saken «i tråd med våre rutiner».

I tilfellet Haraldvangen, opprettet Recoveryakademiet en egen underenhet med et eget organisasjonsnummer som ble oppgitt i søknaden om godkjenning fra september 2019.

Dagbladet har vært i kontakt med flere som var innlagt på Haraldvangen før godkjenningssøknaden ble innvilget i juni året et-

ter. Blant disse er Anne.

Fra hun i juli 2019 flyttet inn på Haraldvangen og fram til utskrivningen 21. august samme år, fikk Recoveryakademiet Helfo-refusjon for henne på 3750 kroner per døgn.

Store inntekter

Tre andre tidligere pasienter Dagbladet har kontakt med, hadde opphold av ulik lengde på Haraldvangen i tida 16. januar til 5. juni 2020 – til sammen 222 døgn til en døgnpris på 4300 kroner.

RA fikk utbetalt 954 600 kroner i statlig refusjon for

disse tre pasientene, opplyser Helfo til Dagbladet. Dette var i en periode da Haraldvangen fremdeles drev uten godkjenning.

I en e-post til Dagbladet skriver Helfo at de ikke har oversikt over hvor mange pasienter som eventuelt har fått behandling på Haraldvangen før godkjenning forelå.

Derimot vet vi at Haraldvangen har tilført Recoveryakademiet store inntekter under FBV-ordningen, som har blitt en av RAs aller viktigste inntektskilder.

fikk RA for hvert av åra 2020 og 2021 utbetalt cirka 60 millioner kroner i FBV-refusjoner. I fjor var Recoveryakademiet den private bedriften som fikk nest høyest utbetalinger fra FBV.

I sin søknad om godkjenning for Haraldvangen, levert nær tre måneder etter oppstart i juli 2019, skrev RA at de hadde kapasitet til å behandle 15 pasienter der.

Med en døgnpris på 3750 kroner i 2019 og 4300 kroner i 2020, ville RA ved fullt belegg kunne motta drøyt 22 millioner kroner i Helfo-re-

fusjoner før klinikken fikk nødvendig autorisasjon.

Annes journal bekrefter at de var flere som ble flyttet til den nye avdelingen.

«Alle som har flyttet over på Haraldvangen møttes i dag kl. 10 for felles informasjonsmøte. IMR-grupper presentert og pas. har fått omvisning på hvor grupper skal holdes», står det i journalen hennes den 12. juli.

IMR er en form for samtaleterapi som er blant RAs viktigste behandlingsformer.

RA: Ingen kommentar

RA-sjef og storeier Ole Andreas Underland kaster heller ikke lys over hvor mange som kan ha fått behandling ved Haraldvangen før godkjenningen forelå.

Han ønsker ikke å besvare et eneste av Dagbladets spørsmål i denne saken.

Han har ingen kommentarer til Dagbladets spørsmål om Haraldvangens drift uten Helfo-godkjenning, hvor mange pasienter de hadde til behandling, og hvor mye penger de mottok fra staten for disse.

«Vi har i løpet av de siste 12 månedene svart etter beste evne på over 100 spørsmål fra Dagbladet ... Vi kan ikke bruke flere ressurser på å besvare deres henvendelser, når det likevel i liten grad har noen innvirkning eller hensyntas i Dagbladets dekning av saken. Det er helsemyndighetene og andre kontrollorganer som fører tilsyn med vår virksomhet. Når det stilles spørsmål ved virksomheten fra disse, vil vi selvsagt svare dem direkte», skriver Underland i en e-post til Dagbladet.

– Kontroller mot misbruk

Dagbladet har spurt hva Helfo mener om at pasienter fikk behandling betalt via refusjon, ved en avdeling uten Helfo-godkjenning.

– Godkjente virksomheter er forpliktet til å sette seg inn i regelverket og framsette krav i henhold til dette. FBV-ordningen bygger på et tillitsforhold, hvor Helfo automatisk og innen korte frister utbetaler refusjon for de takster som det sendes regninger for. (...) I de tilfeller Helfo får konkret informasjon om feilutbetaling, er dette noe vi følger opp, opplyser Helfo

– *Hva tenker Helfo å foreta seg i tilknytning til dette, og når?*

– Helfo har anledning til å gjennomføre etterkontroller for å avdekke mulig økonomisk misbruk og bedrageri. Hvilke helseaktører Helfo skal følge opp med etterkontroll og på hvilket tidspunkt beror på en helhetlig risikovurdering, skriver Bøgseth, og forteller at saken nå vil håndteres i tråd med Helfos rutiner.

RECOVERY-AKADEMIET

FIKK HØYRE-BESØK: Erna Solberg og Bent Høie er blant topp-politikerne som har besøkt Recoveryakademiets behandlingssentre. Her fra Høyres valgkamp i 2020. Foto: Lars Eivind Bones

Dagbladet har spurt hvordan RA har funnet rom for et FoU-prosjekt med 14 årsverk mens bedriften har strevd med å oppfylle krav til bemanning. Det har RA-sjef Underland ikke kommentert.

STOR FALLHØYDE

RAs prosjekt fikk følgende navn: «Implementering av Medikamentfri behandling, IMR og fysisk trening i psykiatri og rus behandling».

Det skulle dokumentere opplevelsen av samtaleterapi-metoden IMR, eller «Illness Management and Recovery». Samtidig skulle prosjektet måle blant annet treningseffekt og redusert medikamentbruk.

Før godkjenningen kom i januar 2020, hadde RA allerede satset tungt på at det ville bli et ja: I 2019 ble det, ifølge årsrapporten, brukt 7,8 millioner kroner i lønnskostnader til SkatteFUNN-prosjektet.

Hvor stor fallhøyden var, kan illustreres med at RA det året kom ut med et minusresultat etter skatt på 4,3 millioner kroner.

Selv om prosjektet egentlig gjaldt 2019 og 2020, ble det forlenget med et år, ifølge Underland med bakgrunn i corona-pandemien.

HØYRE-VALGKAMP

I februar i år var sluttrapporten klar. I en 1-sides beskrivelse av oppnådde mål, sto det at RAs behandling hadde vakt «både nasjonal og internasjonal oppsikt».

«(...) ledelsen for alle politiske partier har vært på besøk for å høre om behandlingen. Høyre startet valgkampen ved Recoveryakademiet og behandlingen har vært omtalt i nasjonal og internasjonal presse inkludert TV-programmer som «Helene sjekker inn», skrev RA.

Det sto også, blant annet, at «nedtrapping er vanskelig», at et støttende miljø «synes nødvendig», at det var

tatt i bruk en effektiv trening som var spesielt utviklet ved NTNU. Dessuten at det var gjennomført tilpasninger i alle moduler av IMR-behandlingen.

«UTFLYTENDE OG OVERFLATISK»

Likevel var Forskningsrådets spesialrådgiver i tvil om hva som faktisk hadde blitt gjort og oppnådd.

«Denne rapporten synes jeg var nokså utflytende og for lite presis (...) Vi får et nokså overflatisk bilde av hva dere har gjort og hvordan dere har arbeidet her», skrev han til RA.

Han ba RAs innleide prosjektleder Jan Hoff, en medisinprofessor ved NTNU, om en revidert rapport, med en «vesentlig innstramning der dere systematisk beskriver måloppnåelse».

Samme måned var en ny versjon klar, som ser ut til å ha oppfylt Forskningsrådets ønsker.

«INTERNASJONALE ETABLERINGER»

RAs SkatteFUNN-prosjekt har helt fra starten av møtt motstand.

Høsten 2019 skrev Forskningsrådet at det i RAs søknad ikke kom «tydelig frem at prosjektet er målrettet og avgrenset».

Saksbehandleren tvilte på om prosjektet ville gi kunnskaper og ferdigheter med nyhetsverdi, eller resultere i noe som skilte seg vesentlig fra det som allerede var tilgjengelig.

Han avslo derfor søknaden.

«VI ER OVERRASKET OVER STØRRELSEN PÅ KOSTNADS-BUDSJETTET.»

FORSKNINGSRÅDETS SAKSBEHANDLER

Dette klaget Jan Hoff på. Han presiserte hva RA mente var nytt, som å «vurdere hvordan effektiv trening kan ha effekt i kombinasjon med nedtrapping av medikamenter».

Ifølge RA var søknaden foranlediget av ønsker fra miljøer i Norge og «i resten av verden» om å etablere «enheter/sykehus med medikamentfri behandling av psykiatri og ruspasienter».

Ifølge Hoff var prosjektet nødvendig, hvis RA skulle delta i dette.

RECOVERY-AKADEMIET

– KROATIA-PLANER

«Det er konkrete planer for etablering av en slik behandling i Kroatia i samarbeid med Kroatiske myndigheter, og forespørsler bl.a. fra Sverige, Sveits og USA», skrev Hoff i klagen.

Dagbladet har spurt om dokumentasjon på disse planene, og hvordan det eventuelt har gått med dem, men RA-sjef Underland har ikke svart på dette (se svaret hans lenger nede).

I sin klage i 2019 skrev Hoff og RA at «resultatene vil bli publisert i en rapport og presentert i ulike fora», og at «rapportene og formidlingen vil komme både Incita (RAs tidligere navn, red. anm.) og andre behandlingsinstitusjoner tilgode».

FINNER IKKE RAPPORT

Denne rapporten har Dagbladet forgjeves forsøkt å finne. RA har heller ikke sendt oss den, slik vi har bedt om.

Betyr dette at noen slik rapport likevel ikke har blitt laget, og ikke har blitt presentert i ulike fora? Det spørsmålet har Dagbladet stilt Underland - men ikke fått svar på.

«Vi står fast på det svaret du har fått», skrev han da Dagbladet denne uka etterlyste et svar.

Vi har også bedt RA om dokumentasjon på formidlingen som skal ha blitt gjort, også dette uten noen respons.

– 42 FULLE ÅRSVERK

Etter avslaget og klagen høsten 2019, fikk RA i januar

FAKTA

● Den private psykisk helse-institusjonen Recovery-akademiet (RA) er basert i Hurdal nær Eidsvoll.

● I sju tilsynssaker kritiserte Statsforvalteren i siste halvår i fjor RA for brudd på forsvarlighetskravet i Spesialisthelsetjenesteloven. I fire av disse fastslås brudd på journalføringsplikten i helsepersonelloven.

● RA hadde i 2020 inntekter på 212 millioner kroner. De ansatte utførte 187 årsverk.

● Det som i dag er Recoveryakademiet startet i 2007. Institusjonen leverer helse- og omsorgstjenester primært til det offentlige, og ledes av Ole Andreas Underland, som også er en betydelig eier.

● Recoveryklinikkene, som består av Hurdalsjøen Recoverycenter (HRS) og Haraldvangen, leverer tjenester innen psykisk helse gjennom ordningen Fritt behandlingsvalg (FBV).

● RA var ifjor nest største mottaker av FBV-refusjoner, med 60 millioner kroner for 142 pasienter. I første halvår i år var tallet 22,5 millioner.

● Stensbyhagen Recoverybaserte Borettslag tilhører RAs område Bo- og bistand, som tilbyr bo- og omsorg for folk med rus- og psykiske helseproblemer for kommunale oppdragsgivere.

Kilde: Recoveryakademiet, Statsforvalteren, H-dir, regjeringen

2020 sitt SkatteFUNN-prosjekt godkjent, riktig nok med en kritisk bemerkning til kostnaden på 27 millioner kroner - nesten alt personalkostnader.

«Vi er overrasket over størrelsen på kostnadsbudsjettet», skrev saksbehandleren.

Til Dagbladet skriver Forskningsrådet at dette ikke skyldtes kostnadsstørrelsen i seg selv, men skyldtes forholdet mellom prosjektbeskrivelsen og kostnadsbildet.

To år senere kom sluttrapporten, med en fordobling fra budsjett, til 54,6 millioner kroner. Det skapte ny forundring i Forskningsrådet.

«Dette skulle dermed indikere at det er nedlagt totalt 42 fulle årsverk til dedikert FoU arbeid», skrev saksbehandleren.

«Nokså utflytende og for lite presis», var dommen over den første versjonen av rapporten.

POLITIKERE BLE BORTE

Etter dette sendte RA inn en ny versjon. Der var blant annet avsnittene om politikerne borte. Ifølge denne var alle fire delmål nådd, men at medikamentreduksjonen var for individuell til å gi noen oversikt.

Den reviderte sluttrapporten til Forskningsrådet viser til forbedringer i oksygenopptak, endringer i alle «IMR-moduler», og til at innkjøp av frukt og grønt var økt med 21 prosent.

Forskningsrådet skriver til Dagbladet at revisor kontrollerer at bare kostnader direkte tilknyttet SkatteFUNN tas med i grunnlaget for skattefradrag, og at rådets rolle er å vurdere om kriteriene er oppfylt.

«Rapportering til Forskningsrådet er ikke grunnlaget for skattefradrag (...) Skatteetaten kan be om dokumentasjon for at de kostnadene det kreves fradrag for, faktisk tilhører prosjektet», skriver Forskningsrådet.

DØDE: David Sørensen (53) døde på Stensbyhagen på Minnesund 16. april i fjor. Nylig konkluderte Statsforvalteren med at han hadde fått forsvarlig helsehjelp. Foto: Nina Hansen

PRIVAT PSYKIATRISK SYKEHUS: Ved Hurdalssjøen nær Eidsvoll har Ole Andreas Underland bygget opp et privat, psykiatrisk sykehus. Foto: Nina Hansen

OMSORG: Bo- og omsorgssenteret Stensbyhagen er en del av psykisk helse-institusjonen Recoveryakademiet. Foto: Nina Hansen

HAR GRANSKET: Statsforvalteren i Oslo og Viken, her ved assisterende fylkeslege Helga Arianson, har det siste året gransket en rekke saker om Recoveryakademiets beboer- og pasientbehandling. Foto: Nina Hansen

UTSTILLINGSVINDU: Høyre har ved flere anledninger brukt Recoveryakademiet som et utstillingsvindu for ordningen Fritt behandlingsvalg (FBV). Her er daværende statsminister Erna Solberg, stortingspresident Tone W. Trøen og helseminister Bent Høie på RAs psykiatriklinikk Haraldvangen i juli 2021. Foto: Lars Eivind Bones

HEKTISK AKTIVITET: Ole Andreas Underland har i flere år drevet psykisk helse-bedriften Recoveryakademiet (RA), et utstillingsvindu for ordningen Fritt behandlingsvalg. I januar 2020 ble det hektisk aktivitet i selskapet, da RA fikk innvilget statsstøtte gjennom et SkatteFUNN-prosjekt. Foto: Nina Hansen

Recoveryakademiet avslørt av egne e-poster

– RISIKERER

MILLIONSMELL

Et år etter oppstart manglet timelister og regnskap i et prosjekt som har gitt Recoveryakademiet statsstøtte i millionklassen. Ifølge en ekspert på ordningen risikerer psykiatri-bedriften krav om tilbakebetaling.

HALLDOR HUSTADNES

hhu@dagbladet.no

ASLE HANSEN

ash@dagbladet.no

E-poster Dagbladet har tilgang til reiser alvorlige spørsmål om et prosjekt som har gitt Recoveryakademiet (RA) statsstøtte i millionklassen gjennom ordningen SkatteFUNN.

Ifølge den kjente advokaten Christian Hambro risikerer den private psykisk helse-leverandøren at skattemyndighetene avslår den beregnede statsstøtten for 2019 – 1,6 millioner kroner – «i sin helhet».

SkatteFUNN styres av

Forskningsrådet, og gir bedrifter rett til skattefratrekk for utgifter til Forskning og Utvikling (FoU).

– Må lages timelister

Tross sin rolle som et utstillingsvindu for ordningen Fritt behandlingsvalg (FBV), slet RA vinteren 2020 med en anstrengt økonomi.

I januar fikk RAs behandlingssted Haraldvangen ved Hurdalsjøen nær Eidsvoll besøk av Hele Sandvig og hennes NRK-team.

De laget et TV-program som få måneder senere ga Recoveryakademiet god PR.

Samtidig fikk RA en gledelig nyhet, da Forskningsrådet i januar 2020 innvilget søknaden deres

om et SkatteFUNN-prosjekt.

Hos RAs ledelse utløste dette hektisk aktivitet.

For det viste seg raskt at RA hadde et problem: Verken timelister eller regnskap var klare – selv om prosjektet, ifølge søknaden, hadde startet i januar 2019.

Manglet oversikt

Dette går fram av en epost fra prosjektlederen til RA-sjefen Ole Andreas Underland:

«Godkjent skattefunn for 2019 betyr at det må lages timelister for 2019 for de som deltar i FoU knyttet til IMR og trening slik det er beskrevet i søknaden», skrev RAs prosjektleder Jan Hoff i januar 2020.

Selv ikke prosjektleder Hoff, en professor med NTNU-bakgrunn, hadde oversikt over deltakerne i prosjektet, som hadde et kronglete navn:

«Implementering av Medikamentfri behandling, IMR og fysisk trening i psykiatri og rus behandling».

– Hvem er med?

«Jeg fikk vite at i hvert fall 10-12 personer jobber med IMR og trening og kan inkluderes i prosjektet. En del timer fra meg og mye av dine arbeidstimer bør regnes inn og burde resultere i et par mill statlig støtte», skrev Hoff i sin e-post.

For andre var dette enda mer uklart. Måneden etter stilte regn-

GOD PR: TV-programmet «Helene sjekker inn - Pillefri psykiatri» skaffet i mai 2020 Recoveryakademiet god publisitet på NRK. Det førte til økende tilstrømming. Her programleder Helene Sandvig og administrerende direktør Ole Andreas Underland. Foto: Nina Hansen

skapsføreren flere spørsmål.

«Hvilke prosjekt er det som inngår i skattefunn? (..) Hvilke personer har inngått i prosjektet? Har disse personene kun arbeidet i prosjektet? Evt. hvordan er timene i prosjektet registrert?»

Han skrev at det «haster med å få på plass et prosjektrekskap», fordi revisors arbeid med 2019-regnskapet allerede var i gang. Månedene etter, i mars, var fortsatt ikke alt på plass.

«Vi må produsere opp dokumentasjon som gir grunnlaget for beregning av skattefunn», skrev regnskapsføreren da.

– Kan bli avslått

Ifølge Christian Hambro, som var

direktør i Forskningsrådet fram til 2004, kan det som kommer fram i e-postene få betydning for RAs SkatteFUNN-prosjekt.

«Etter de opplysningene Dagbladet har gitt er det mye som tyder på at regnskapet ikke er ført fortløpende, og at det ikke foreligger timelister per person per delmål og datofestet mv.», skriver Hambro til Dagbladet.

«Skattemyndighetene kan da avslå SkatteFUNN-kravet i sin helhet fordi det ikke er tilstrekkelig dokumentert. I praksis, hvis det er åpenbart at bedriften har hatt FoU-kostnader, kan skatte-

FAKTA

SKATTEFUNN

- SkatteFUNN (Skattefradrag for Forskning og Utvikling i et Nyskapsende Næringsliv) er en rettighetsbasert skattefradragsordning som skal motivere norsk næringsliv til å øke sin satsing på forskning og utvikling (FoU).
- SkatteFUNN er en indirekte støtteordning. Støtten gis som fradrag i skatt, for kostnader knyttet til gjennomførte forsknings- og utviklingsaktiviteter.
- Et SkatteFUNN-prosjekt må være målrettet og avgrenset, slik at det er mulig å skille prosjektet fra bedriftens normale virksomhet. Kilde: Forskningsrådet

myndighetene i stedet fastsette beregningsgrunnlaget ved skjønn», skriver Hambro.

Han presiserer at feil i 2019 i seg selv ikke vil disqualifisere for støtte i 2020 og 2021.

Hambro er forfatter av boken «Skattefunn - regler og praksis», som kom i 2020.

Underland svarer

Dagbladet har stilt RA-sjef Ole Andreas Underland en rekke spørsmål, blant annet hvorfor timelister og prosjektrekskap først forelå et år etter at prosjektet ifølge søknaden hadde begynt.

Han svarer slik:

«Vi har i løpet av de siste 12 månedene svart etter beste evne på over 100 spørsmål fra Dagbladet....Vi kan ikke bruke flere ressurser på å besvare deres henvendelser, når det likevel i liten grad har noen innvirkning eller hensyntas i Dagbladets dekning av saken. Det er helsemyndighetene og andre kontrollorganer som fører tilsyn med vår virksomhet. Når det stilles spørsmål ved virksomheten fra disse, vil vi selvsagt svare dem direkte.»

Underland har i forbindelse med en tidligere artikkel svart at «All rapportering er kontrollert av eksterne instanser og

→ FORTS. NESTE SIDE

→ FORTS. FRA FORRIGE SIDE

«SKATTE-MYNDIGHETENE KAN DA AVSLÅ KRAVET I SIN HELHET.»

CHRISTIAN HAMBRO,
SkatteFUNN-ekspert

Forskningsrådet har godkjent sluttrapport for prosjektet».

Jan Hoff har ikke besvart Dagbladets spørsmål.

Manglet godkjenning

I mai 2020, etter uenighet mellom eierne, fikk RA en ny daglig leder. Helén Borchgrevink kom inn i stedet for RAs grunnlegger Ole Andreas Underland.

Hennes periode i stillingen skulle bli svært kort.

Slik Dagbladet har omtalt de siste ukene, ble Borchgrevink snart klar over at RAs psykiatri-klinikk på Haraldvangen ved Hurdalsjøen manglet godkjenning fra Helfo – helsemyndigheten som administrerer ordningen Fritt behandlingsvalg.

Da hadde Haraldvangen vært i drift i et år, mot pasientrefusjoner i millionklassen - slik Dagbladet avslørte 2. november.

Samme sommer var RAs SkatteFUNN-prosjekt flere ganger oppe til diskusjon i ledelsen.

– Omfattes ikke

Driftskostnader var et springende punkt. Ifølge reglene kan ikke kostnader til selskapets vanlige drift tas med i et SkatteFUNN-regnskap.

I sin godkjenning hadde dessuten Forskningsrådet skrevet at «Aktiviteter som finansieres av kunder og som utgjør en leveranse til kunden, omfattes ikke av godkjenningen».

Timer RA allerede hadde tatt seg betalt for, kunne altså ikke inngå i prosjektkostnadene.

Nesten alle RAs inntekter kom fra offentlig betaling for beboere og pasienter ved selskapets klinikker og bosentre.

RAs årsrapport for 2019 viser at ledelsen til slutt beregnet SkatteFUNN-støtten til 1,6 millioner kroner.

Kan få millioner

Utpå sommeren 2020 var Ole Andreas Underland tilbake som daglig leder. Da hadde nye eiere kommet inn. Siden da har kostnadene til RAs SkatteFUNN-prosjekt gått i været - og dermed også kravene til statsstøtte.

Slik Dagbladet har skrevet, vakte det forbløffelse i Forskningsrådet, da RA i sin sluttrapport våren 2022 rapporterte inn samlede prosjektkostnader på 55 millioner kroner for det treårige prosjektet - en dobling i forhold til budsjettet.

Enkelt forklart blir statsstøtten større, jo høyere disse kostnadene blir.

Nå viser Recoveryakademiets årsregnskaper at det til sammen er beregnet en SkatteFUNN-støtte på 8,5 millioner kroner. 3,2 millioner kroner av dette gjelder 2021, og utbetales i følge selskapet i 2022.

Forutsetningen er at skattemyndighetene ikke setter ned foten.

MANGE BLE REDDE: Det rant inn med meldinger til både nødetater og Norsk meteornettverk da en voldsom ildkule lyste opp i store deler av Sør-Norge lørdag kveld. Foto: Norsk meteornettverk / NTB

– METEOREN BRANT OPP

EKSPERT: Morten Bilet.
Foto: Benjamin A. Ward

Meteoren som lyste opp over himmelen i Sør-Norge lørdag kveld, brant opp over havområdene utenfor Florø, ifølge Norsk meteornettverk.

Den var veldig kraftig. Dessverre brant den opp i lufta med en hastighet på rundt 65 kilometer i sekundet, sier meteorekspert Morten Bilet i Norsk meteornettverk til NTB.

Det var ved 19-tiden lørdag kveld at et stort grønt lys kunne skimtes over store deler av Sør-Norge.

Sterkt, grønt lys

Hos både politiet og Hovedredningssentralen (HRS) rant det inn med meldinger fra folk som

hadde sett et sterkt grønt lys på himmelen.

Meteoren brant opp over havet utenfor Florø på Vestlandet, sier Bilet.

– Det var en kraftig meteor som kom i en altfor stor hastighet til at det var noe igjen av den. Men den hadde uansett havnet i havet og sunket til bunns, sier Bilet.

Fra Tyren

Norsk meteornettverk samler inn og tilgjengeliggjør observasjoner av ildkuler over Norge. De er også opptatt av at norske meteoritter skal bli tilgjengelig for forskning.

Lørdagens meteor kom fra meteorsvermen de nordlige tauridene, som har fått navnet sitt fordi meteorene synes å fare ut fra stjernebildet Tyren.

Kan beregne banen

Norsk meteornettverk har kameraer flere steder i landet som fanget opp ildkulene, og lørdagens meteor ble blant annet fanget opp

av et kamera ved Gaustatoppen i Telemark.

– Så lenge det er klarvær og vi ser stjernene i bakgrunnen, kan vi finne ut hva slags bane meteoren har. Og hastigheten er enkel å beregne, sier Bilet.

Leteaksjon i Drammen

Meteorer har stor sjanse for å overleve helt ned til bakken dersom de suser ned i «kun» 20 kilometer i sekundet. Denne meteoren hadde en hastighet på hele 65 kilometer i sekundet, og regnes derfor som en kraftig meteor, en

«DET VAR EN KRAFTIG METEOR SOM KOM I EN ALTFOR STOR HASTIGHET TIL AT DET VAR NOE IGJEN AV DEN.»

MORTEN BILET, meteorekspert

såkalte bolide.

I fjor sommer falt en meteoritt ned over Sør-Norge i en hastighet på rundt 16 kilometer i sekundet. Den falt ned i skogene utenfor Drammen, noe som skapte stort engasjement med flere organiserte leteaksjoner for å finne den. Den ble imidlertid ikke funnet.

Ikke farlig

– Meteorer som man ofte kan se på himmelen, sånne raske stjerneskudd, de har ofte en hastighet på 70 kilometer i sekundet. Men når de kommer i en lav hastighet, ser man at de brenner ganske lenge, sånn at det nesten føles som det går litt sakte, sier Bilet.

Men det er ingen grunn til å frykte at man får en slik i hodet, sier han.

– Det har ikke skjedd noen større ulykker i moderne historie. Det har gjort det før i verdenshistorien, og det kommer til å skje igjen, men det er ikke noe man trenger å bekymre seg over.

(NTB)

BLANK SIDE

RECOVERY-AKADEMIET

FLYKTET FRA PSYK

FORTELLER: Dagbladet møtte Natasha, Tanita og Rakel i Frognerparken, der de fortalte om sine erfaringer fra Recoveryakademiet. Foto: Henning Lillegård

KIATRI-MARERITT

Helikopterjakt, heftige sammenstøt og utskriving på dagen. Her er Natasha, Tanita og Rakels historie fra psykiatriklinikken Haraldvangen – som Dagbladet har avslørt drev uten godkjenning.

HALLDOR HUSTADNES

hhu@dagbladet.no

ASLE HANSEN

ash@dagbladet.no

Etter ei stund kommer hun til ei hytte i et skogholt. Hun kryper i den våte gjørma, greier å klemme seg inn i den trange glipa mellom bakken og gulvet. Der inne er det ei litt romsligere lomme. Hun ligger musestille. Hører hjertet galoppere.

Så forteller sirener at politiet er på vei. Panikken griper tak i henne.

«Herregud! Hva vil de meg?»

Hun blir liggende lenge under hytta. Greier å roe seg litt, til panikken igjen tar kvelertak.

Inne fra skjulestedet ser hun marsjstøvler trække i lyn-gen. Politibetjentene er uniformert. Og de har med seg hunder! Få meter unna, går betjenter og hunder fram og tilbake.

Kan de ha fått ferten av henne?

Hun anstrenger seg for ikke å gi fra seg en lyd, da et par støvler brått setter kursen mot henne. Hjertet dundrer.

Når hun seinere skal tenke tilbake, er det uklart for henne om hun ble lokket ut, eller dratt ut med makt.

Men det neste som skjer, kan ikke viskes bort. Da hun har blitt ført bort til ambulansen, blir hun spent fast til ei seng. Hun kjenner at de strammer beltene til.

Så kjøres hun av gårde, livredd for å bli fraktet tilbake til Haraldvangen.

– Psykologen ville ikke tro det da jeg fortalte det. Men det er jo sant, sa jeg!

Natasha Sund og Tanita Landmark smiler gjenkjennende. De har også opplevd at folk har vondt for å tro på det de forteller fra Haraldvangen, et tidligere leirsted ved Hurdalsjøen nær Eidsvoll.

Haraldvangen er en av to psykiatriklinikker i Hurdalsjøen Recoverycenter (HRS), en del av den private helsebedriften Recoveryakademiet (RA).

Eller Incita, som det het, da Rakel, Natasha og Tanita kom dit.

Statsminister-støtte

I Frognerparken får de tre unge kvinnene, alle i 20- og 30-åra, et hjertelig gjensyn i gnistrende solskinn. Forrige gang de møttes var i 2020. Da var de alle pasienter ved Haraldvangen.

Den vinteren sjekket også NRK inn. Etter TV-programmet «Helene sjekker inn», som ble sendt i mai, fulgte medieoppslag om fornøyde pasienter og nyskapende, «medisinfri» behandling. Nye pasienter strømmet til.

Både før og etter NRK-programmet snakket regjeringsmedlemmer varmt om Haraldvangen.

– Når man får flere steder som dette, så vil også det offentlige komme etter på felt som medikamentfri behandling, sa daværende statsminister

RECOVERY-AKADEMIET

HASTE-UTSKRIVNING: En dag i mars 2020 fikk Natasha Sund beskjed om at hun skulle utskrives «på minuttet, på sekundet», etter et brudd på ordensreglene. Foto: Henning Lillegård

Erna Solberg (H) på et valgkamparrangement på Haraldvangen i juli 2021.

Det er en annen historie Natasha, Rakel og Tanita forteller.

Dype spor

For Rakel er minnene fortsatt så sterke at hun velger å fortelle under pseudonym.

– Jeg følte at jeg mistet hele livet mitt, sier den spedbygde jenta om dagen da hun flyktet og ble søkt etter med helikopter.

Oppholdet og avskjeden med Haraldvangen har satt dype spor i alle tre.

I fjor fikk Rakel og Tanita en slags oppreisning: Sakene deres var to av sju hvor Statsforvalteren i Oslo og Viken slo fast at RA hadde brutt loven, og gitt uforsvarlig helsehjelp.

Rundt oss i Frognerparken surrer det av stemmer. Under høstgule trær er folk på lørdagstur. Sterkere enn de fleste høres Natasha, som er kledd i ei lilla, iøynefallende kåpe.

Nå er de første, lange klemmene over. De tre unge kvinnene har fortalt hverandre litt om hvor de er i livet. Det er tid for å snakke om Haraldvangen.

Eller, mer presist: Exiten fra Haraldvangen.

Natasha var den som røk ut først.

DEL 1. UTSKREVET

«PÅ MINUTTET, PÅ SEKUNDET!»

Haraldvangen, 13. mars 2020

Natasha holder ingenting tilbake. Hun snakker intenst, med munn og hender.

«Det er jo ikke rusmidler, det er jo medisinene mine fra legen!»

I det 15 minutter lange videoopptaket, som de tilstedeværende ifølge Natasha visste om, bidrar hun til et unikt innblikk i en del av norsk psykiatri.

Opptaket, gjort med mobilkamera, dokumenterer

hva som skjedde da den bostedsløse jenta ble utskrevet på dagen.

Grunnen var brudd på ordensregler, og en medisin hun forgyves prøvde å forklare er hennes vanlige medisin mot ADHD – såkalt hyperaktivitet.

Videoopptaket hensetter oss til et møterom på Haraldvangen. Inn fra sida høres ei forsiktig stemme. Psykiaterens.

«Var det ikke greit, det som skjedde i stad?»

Han er ikke synlig på videoen, men Natashas blikk forteller at han er et sted til høyre for bildekanten. Tre fra personalet er også til stede, utenfor kameraets øye.

«Nei, ikke i det hele tatt», svarer hun, og sier at hun aldri har følt seg så truet.

Avslørt i kantina

Gradvis kommer bakteppet fram: Natasha har gitt en medpasient en pille som de tilstedeværende vekselvis omtaler som Attentin og Ritalin. Dette er medisiner

mot ADHD, som er en av Natashas diagnoser.

I kantina før på dagen har dette blitt avslørt, av medpasientens påfallende heftige latter. Natasha la straks kortene på bordet.

Nå konfronteres hun – igjen og igjen, selv om hun beklager – med at det er et brudd på stedets retningslinjer mot rus.

«Vi kan ikke tolerere rusmidler her», sier psykiateren.

«Rusmidler? Det er jo legen. jeg har jo fått Ritalin-pillene på. Jeg har jo opplyst til dere at det er de medisinene jeg har!»

Men hun møter ingen forståelse – selv om det står i innkomstnotatet på Haraldvangen at hun står på AD-HD-medisin – blant annet Attentin.

I stedet forteller psykiateren at hun skal overflyttes til RAs bo- og omsorgssenter Stensbyhagen, et sted for folk med rus- og psykiatriproblemer – og ikke et behandlingssted.

Så sier han noe som snart skal vise seg å ikke stemme.

«LEDELSEN SA AT «DU MÅ REISE I DAG». JEG HADDE INGEN BOLIG, INGEN STEDER Å DRA, SÅ JEG MISTET HELE LIVET.»

RECOVERY-AKADEMIET

«Vi skriver deg ikke ut, men vi tenker å overflytte deg. Og det er et bra tilbud».

– Utskrives på sekundet

Natasha protesterer. Hun vil ikke godta en utkastelse fordi de ikke har forklart henne reglene.

Det går på tvers av det psykiateren nettopp har sagt, at hun ikke skal utskrives.

Plutselig sier en av de tre fra personalet noe som setter henne helt ut.

«Det er øverste hold som egentlig sa at du skrives ut, på minuttet, på sekundet i dag!», sier mannen.

Øverste hold i Recoveryakademiet er Ole Andreas Underland, RAs daglige leder og storeier, av utdannelse psykiatrisk sykepleier.

«Det er Ole Andreas og (NN), som er psykiater her, som har bestemt det», utdyper mannen.

Bare timer seinere fraktes hun i bil til et sted som hun seinere skal beskrive som «det mest deprimerende stedet jeg noen gang har vært».

Fortsatt er hun i villrede. Er hun virkelig utskrevet, eller skal hun bare til en ny slags behandling?

Framme på Stensbyhagen prøver hun å orientere seg. Kvinnen hun skal dele leilighet med er ikke der, men andre beboere forklarer at hun har «dratt til Oslo for å kjøpe dop».

Dypt deprimert

Mandag ringer hun en av Underlands mest betrodde på Haraldvangen. Det virker ikke som han har fått med seg at hun bruker ADHD-medisin.

«Hvis det er medisiner som du har kjøpt på gata, så vet jeg ikke ..», sier han.

Samtalen avsluttes uten et klart svar på hva som nå skal skje. Seinere på dagen, fra en på Stensbyhagen, får hun en tydelig nok beskjed til at hun innser at hun er utskrevet.

FAKTA

DAGBLADETS AVSLØRINGER OM RECOVERYAKADEMIET

- Kevin kom hjem i ei kiste
- Varsellampene lyste ikke: – Klump i magen
- Kjørte valgkamp tross advarsel
- Sju slaktrapporter siden juli
- Knuser behandlingen Kevin fikk
- NRK tar grep etter Dagblad-avsløring
- Fant Kevin (28) – Gikk i psykose
- Lot pasient ta do-vasken
- Slaktes igjen
- Michaels siste kamp for pappa
- Må svare for pappas død: – Endelig!
- David døde: Tiet om legeråd
- Fikk sjokkvarsel – ventet sju måneder
- David døde: Knuser behandlingen
- Mammass kamp: – Helt grusomt
- Varsler-mareritt: – Ikke til å tro
- Davids fastlege truet avdødes sønn med politi
- Tilsyn med Recoveryakademiet: – Ikke brudd
- Spillet i kulissene: – Skandaløst
- Skatte-eventyr forbløffer
- Sjekket inn: Klinikken manglet godkjenning
- Politikernes knusende dom: – Hårreisende

Samme ettermiddag setter hun seg på en buss til Lillehammer. Med hjelp fra folk hun kjenner, får hun rom på et hotell. Der tilbringer hun flere dager alene, dypt deprimert.

De neste åra fører hun et omflakkende liv, som hun først nå, to år seinere, føler at hun begynner å få orden på.

Nylig ba hun om å få journalen sin fra Haraldvangen.

Der står det at utskrivningen skjedde 13. mars – samme dag som psykiateren sa at hun ikke skulle skrives ut.

«Administrerende direktør Ole Andreas Underland er informert om situasjonen og er klar på at dette er et brudd på husreglene som medfører en utskrivelse herfra», har psykiateren skrevet.

Han ønsker ikke å kommentere saken overfor Dagbladet.

– Mest oppbevaring

Mens Natasha sendes vekk, blir Tanita og Rakel tilbake på Haraldvangen.

To år seinere i Frognerparken, snakker de tre om behandlingen. Der var samtaleterapien IMR (Illness Management and Recovery) en bærebjelke, sammen med trening og medisinedtrapping.

De forteller at de ikke var forberedt på gruppesamtaler om personlige ting, i store grupper.

– Det var ikke så mye behandling der. Det var mest oppbevaring, sier Tanita.

Mens Natasha er den som snakker mest, har Tanita en vittig, ofte treffende replikk.

I 2015 var hun utsatt for et ran, og har slitt med posttraumatisk stress-syndrom (PTSD). Det føler hun ikke at hun fikk hjelp til å takle på Haraldvangen.

– Vi ble behandlet som barn. Det var en sånn «jeg vet bedre enn deg»-holdning, sier hun.

Måneden etter at hun kom til Haraldvangen,

TØFF BESKJED: Dagen etter en konfrontasjon med en medpasient, fikk psykiatripasienten Rakel beskjed om at hun skulle skrives ut, for brudd på husordensreglene. Foto: Henning Lillegård

PROMINENT GJEST: Recoveryakademiet har hatt mange prominente gjester, blant annet Helene Sandvig og NRKs program Helene sjekker inn. Foto: Lars Eivind Bones

SJEFEN: Øverste hold i Recoveryakademiet er Ole Andreas Underland, RAs daglige leder og storeier, av utdannelse psykiatrisk sykepleier. Foto: Nina Hansen

MÅTTE UT: Tanita ber om tid til å finne et bosted, men 30. mars får hun to dager til å komme seg ut, og takker nei til å bo midlertidig på et RA-senter i nærheten. Samme dag kjører hun frustrert og lei hjem til sin mor. Foto: Henning Lillegård

RECOVERY-AKADEMIET

bestemte Tanita seg for å gjøre noe.

«Hun har tatt initiativ til et pasientmøte – som det kom en del positive ting ut av», står det i pasientjournalen hennes den andre uka i februar.

Hos lederne falt ikke dette i smak. Snart gikk de til aksjon.

DEL 2. MØTE-KUPPET

Haraldvangen, slutten av februar 2020:

På ettermiddagen, i fellesstua, er en håndfull pasienter samlet. På Tanitas initiativ har de hatt flere slike møter, hvor de har snakket om behandlingen, og om ting de mener ikke fungerer.

Møtet har begynt, da døra går opp. En delegasjon alvorlige ledere kommer inn. Tanita aner hva som vil skje, og forlater møtet. Rakel blir igjen. Hun har nylig kommet til Haraldvangen. Alvorlige, sinte ansikter gir henne følelsen av at en «krig» er i gang.

Nå gjør lederne det klart at møtene som Tanita har startet, ikke kan tolereres. De skal erstattes med en annen type møter, hvor ledelsen har regien.

Tanita kalles inn til Underland og områdelederen. De mener påvirkningen hennes er nedbrytende, og krever at det blir en slutt på det.

Da Underland seinere beskriver hva som skjedde, legger han ikke fingrene imellom.

«Disse møtene ble brukt til å klage på personal, maten og aktivitetstilbudet. Det skapte mye uro og en generell kritisk holdning», skrev han seinere til Statsforvalteren.

– Skrudde opp presset

Tanita skulle ha vært på Haraldvangen til mai 2020, men nå skjærer det seg raskt. Hun ber om å få være i fred på hytta hvor hun bor, men oppsøkes av stadig nye ansatte som vil ha henne med på IMR og trening.

Da områdelederen en dag står på døra, blir det opphetet. Tanita føler ikke at hun kommer noen vei med å forklare hvorfor hun ikke deltar så mye som han forventer.

Hun kjenner angsten komme, og ber ham gå. Da han fortsetter å argumentere, orker hun til slutt ikke mer og skyver ham ut.

Kort etter forteller hun personalet at hun vil dra.

Hun ber om tid til å finne et bosted, men hytta skal brukes til andre ting. 30. mars får hun to dager til å komme seg ut, og takker nei til å bo midlertidig på et RA-senter i nærheten. Samme dag kjører hun frustrert og lei hjem til sin mor.

«Jeg forsøkte gang på gang å formidle at jeg gjorde det beste jeg kunne og at det var stressende og skadelig for meg med presset jeg opplevde. De responderte med å skru opp presset», skriver hun tre måneder seinere i en klage til Statsforvalteren.

Hun er en av flere som sender inn klager. For RA, som hittil har vært bortskjemt med ros fra blant annet helseministeren og statsministeren, skal det gå et år før de virkelig dårlige nyhetene kommer.

– Var helt skjelven

I Frognerparken forklarer Tanita hvorfor hun tok initiativ til pasientmøtene.

– Det rant inn med pasienter. Vi ble flere og flere, uten påfyll av ansatte. Folk gikk der for seg selv. Jeg tenkte at det gikk an å gjøre noe med det, og pasientene syntes det var kjempepositivt.

Rakels inntrykk fra møtet som ledelsen «kuppet», var at de oppfattet det pasientene gjorde som en «voldsom kritikk».

– De sa at «sånn er det her, og hvis dere ikke er fornøyde, kan dere reise». Jeg var helt skjelven. De var kjempesinte.

Midt oppe i det hele, rakk Rakel å få noen gode minner. Hun og de to andre forteller om lange turer i skogen og ved vannet, i den vakre naturen ved Hurdalsjøen.

– Det var kjempekoselig å lage bål i skogen og sitte der i timevis og snakke sammen, sier Rakel.

DEL 3. DET SISTE SJOKKET

Rakel var den som ble lengst på Haraldvangen, men til slutt ble det for tøft, for ei jente med ei fortid preget av traumer, og derav PTSD.

I begynnelsen av juni skjedde noe som fikk alt til å bryte sammen for henne. Etter en hendelse på et fellesmøte, kom det til et fysisk oppgjør med en medpasient – som Rakel og ledelsen i ettertid har svært ulike oppfatninger om.

Mens Rakel mener at reaksjonen hennes ble fram-

provosert, legger ledelsen mye av ansvaret på henne.

Dagen etter fikk hun en tøff beskjed. De ville skrive henne ut, for brudd på husordensreglene.

– Ledelsen sa at «du må reise i dag». Jeg hadde ingen bolig, ingen steder å dra, så jeg mistet hele livet, sier hun.

I dokumentene om saken hennes, står det at hun reagerte voldsomt, og «raserte» deler av inventaret. Så la hun på sprang, innover i skogen.

Svarte søppelsekker

To år seinere, i Frognerparken, forteller Rakel resten av historien.

Hun vet ikke hvor lenge det gikk, fra hun la på sprang til hun ble funnet under hytta, og spent fast til ei seng i en ambulanse. Men derfra husker hun godt hva som skjedde.

– Etter et minutt, sa ambulansesjåføren at «deg behøver vi jo ikke ha i belter». Og han sa at «jeg har flere ganger hentet folk på det senteret som har blitt behandlet dårlig».

Ambulansen tok Rakel til legevakten. Hun fikk beskjed om å vente, til noen kom for å hente henne. Via telefon ordnet moren med et sted å sove, før hun kastet seg i bilen for å hjelpe datteren.

Det siste sjokket kom, da moren samme dag ringte Haraldvangen.

– De sa at «hvis du ikke henter tingene dine før klokka ti i kveld, får du dem ikke». De hadde tatt skitten-

tøyet sammen med alt det andre, og kastet det i svarte søppelsekker, sier Rakel.

I en seinere redegjørelse til Statsforvalteren beklaget Ole Andreas Underland at pakkingen ikke skjedde med «en høyere standard».

«(Rakels) opplevelse av nødetatenes utrykning kan vi ikke svare for, men det hadde vært uforsvarlig å ikke kontakte dem slik situasjonen eskalerte på det tidspunktet», skriver han i RAs redegjørelse.

Han skriver at Rakels klage på Haraldvangen er selvmotsigende, ved at hun skriver at «dere tok fra meg mitt tryggeste sted!» og at hun hadde en positiv utvikling.

Rakel sendte inn sin klage den sommeren.

Lovbrudd i fleng

Det var hun ikke alene om. I fjor konkluderte Statsforvalteren i til sammen sju tilsynssaker med lovbrudd i form av uforsvarlig helsehjelp ved Recoveryakademiets to klinikker ved Hurdalsjøen.

De fleste sakene gjaldt Haraldvangen. To av dem gjaldt Rakel og Tanita.

«Det framstår som et meget stort sprang å gå rett fra en tilbaketrukket og isolert tilstand til å delta i et gruppebasert behandlingsopplegg ved en stor institusjon», står det i vedtaket i Tanitas sak.

I Rakels sak beskriver Statsforvalteren en «forverret tilstand» siden innleggelsen, en utskrivning som synes å ha «forverret situasjonen» og «lite omsorgsfull» nedpakking av Rakels eiendeler da hun dro.

SPRENGTE RAMMER: Den dagen Dagbladet møtte Natasha, Tanita og Rakel i Frognerparken, skrev Dagbladet hadde sprengt budsjettet, med en dobling i prosjektkostnader. Foto: Henning Lillegård

at Forskningsrådet var forbløffet over at Recoverakademiets statsstøttede SkatteFUNN-prosjekt

«Statsforvalteren forventer generelt at en virksomhet som påberoper seg å ha spesialistkompetanse, skal kunne håndtere og roe ned de fleste situasjoner med utagering», heter det.

Statsforvalteren slo dessuten fast at brudd på husordensregler ikke holder som utskrivingsgrunn.

Det var den samme grunnen Natasha fikk oppgitt da hun ble utskrevet på dagen. I motsetning til Tanita og Rakel, har hun ikke sendt inn klage på behandlingsoppholdet.

«Undrende»

«Vi har siden oppstarten av vår Spesialisthelsetjeneste i april 2015, behandlet over 600 pasienter. I løpet av disse 7,5 åra har vi hatt til sammen 6 klagesaker, ingen av klagen omhandler bruk av makt og tvang ... Klagen har blitt behandlet på vanlig vis og avsluttet av Statsforvalteren», skriver RA-sjef Ole Andreas Underland til Dagbladets spørsmål om blant annet Tanitas og Rakels klagesaker.

Han stiller seg «undrende» til at Dagbladet igjen stiller spørsmål om klagesakene, etter å ha spurt om dem for et år siden.

«Det er helsemyndighetene og andre kontrollorganer som fører tilsyn med vår virksomhet. Når det stilles spørsmål ved virksomheten fra disse, vil vi selvsagt svare dem direkte», skriver Underland.

I fjor skrev han til Dagbladet at RA ser alvorlig på

Statsforvalterens tilbakemeldinger, og at «Det er iverksatt kvalitetsforbedrende tiltak etter tilbakemeldingene, og vi arbeider kontinuerlig for å oppnå ytterligere forbedring».

Millioninntekter uten godkjenning

Denne måneden ble et nytt kapittel åpnet i historien om Haraldvangen, da Dagbladet skrev at stedet i et år fram til juni 2020 drev uten å ha HELFO-godkjenning. HELFO er det statlige organet som foretar pasientrefusjoner til private klinikker i ordningen Fritt Behandlingsvalg (FBV) – en ordning regjeringen nå planlegger å avvikle.

«Vi har hele tida hatt løpende kommunikasjon med Helfo, og operert etter godkjenning», skrev Underland til Dagbladets spørsmål om den manglende godkjenningen.

I fjor var Hurdalsjøen Recoverycenter (HRS) den private bedriften som fikk nest høyest utbetalinger fra FBV, med 60 millioner.

Tre av pasientene HRS fikk refusjoner for i tida før Haraldvangen fikk godkjenning, var Rakel, Natasha og Tanita. For disse tre fikk HRS utbetalt til sammen 950 000 kroner.

Natasha reagerer slik på at klinikken på Haraldvangen drev uten godkjenning da hun var innlagt der.

– Det forklarer hvorfor ingen av oss ble noe særlig friskere.

«DE SA AT «HVIS DU IKKE HENTER TINGENE DINE FØR KLOKKA TI I KVELD, FÅR DU DEM IKKE». DE HADDE TATT SKITTENTØY-ET SAMMEN MED ALT DET ANDRE, OG KASTET DET I SVARTE SØPPELSEKKER.»

FAKTA

RECOVERYAKADEMIET

- Den private psykiatri-institusjonen Recoveryakademiet (RA) er basert i Hurdal nær Eidsvoll.
 - I sju tilsynssaker kritiserte Statsforvalteren i siste halvår i fjor RA for brudd på forsvarlighetskravet i Spesialisthelsetjenesteloven. I fire av disse fastslås brudd på journalføringsplikten i helsepersonelloven.
 - RA hadde i 2021 inntekter på 210 millioner kroner. De ansatte utførte 226 årsverk.
 - Det som i dag er Recoveryakademiet startet i 2007. Institusjonen leverer helse- og omsorgstjenester primært til det offentlige, og ledes av Ole Andreas Underland, som også er en betydelig eier.
 - Recoveryklinikkene, som består av Hurdalsjøen Recoverycenter (HRS) avdeling Hauges og avdeling Haraldvangen, leverer tjenester innen psykisk helse gjennom ordningen Fritt behandlingsvalg (FBV) – som regjeringen nå vil avvikle.
 - RA var i fjor nest største mottaker av FBV-refusjoner, med 60 millioner kroner for 142 pasienter. I første halvår i år var tallet 22,5 millioner.
- Kilde: Recoveryakademiet, Statsforvalteren, H-dir, regjeringen

RECOVERY-AKADEMIET

BLODRØDE TALL FOR E

Psykiatri-giganten Recoveryakademiet – Høyres utstillingsvindu for ordningen Fritt behandlingsvalg – tapte 6,5 millioner kroner i fjor. Nå har revisor reist tvil om selskapet kan fortsette driften.

HALLDOR HUSTADNES

hhu@dd.no

ASLE HANSEN

ash@db.no

Bloddrøde tall. Kriselån fra eierne. Usikkerhet om milli-onverdier.

Slik er situasjonen for psykisk helseinstitusjonen Recoveryakademiet (RA), basert i Hurdal nær Eidsvoll.

Lenge var selskapet et utstillingsvindu for ordningen Fritt behandlingsvalg, med besøk fra blant annet NRKs program «Helene sjekker inn» og daværende Høyre-statsminister Erna Solberg.

Kort før Fritt behandlingsvalg planlegges avviklet, viser den nylig framlagte årsrapporten at selskapet i fjor fikk et minusresultat på 6,5 millioner kroner.

Mer bekymringsfullt er likevel en setning fra selskapets revisor.

«Tvil av betydning»

«Mottatt perioderapportering per september 2022 viser et regnskapsmessig underskudd og dermed tapt egenkapital», skrev revisor i oktober, kort før RA sterkt forsinket sendte inn årsregnskapet til Brønnøysundregistrene.

Samtidig påpekte revisor usikkerhet om kontantsituasjonen, som kan gi «tvil av betydning om selskapets evne til fortsatt drift».

Hun uttrykte også tvil omkring forskning og utvikling (FOU), og viste til utilstrekkelige revisjonsbevis for en regnskapsført verdi på ti millioner kroner.

Grunnlaget for denne verdien er RAs SkatteFUNN-prosjekt, som har gitt en beregnet statsstøtte på flere millioner kroner.

Dagbladet omtalte nylig prosjektet, og skrev at prosjektrengskap og timelister først kom på plass året etter oppstarten i 2019 – tross myndighetskrav om løpende regnskapsføring.

Dramatisk bortfall

Ifølge årsberetningen lånte RA i juli 15 millioner kroner av eierkonsernet, for å motvirke en presset kontantbeholdning. Denne tilskrives i høy grad coronasmitten og et mangedoblet sykefravær på 17 prosent.

KASTET GLANS: Under valgkampen i fjor kastet daværende Høyre-statsminister Erna Solberg, helseminister Bent Høie og stortingspresident Tone Trøen glans over Recoveryakademiets psykiatriklinikk på Haraldvangen ved Hurdalsjøen. Foto: Lars Eivind Bones

På bakgrunn av dette står det at regnskapet er avlagt «under forutsetningene om at fortsatt drift er til stede».

Men selv etter at pandemien ble avblåst, tårner de dårlige nyhetene seg opp.

Allerede i januar 2023 kan Fritt behandlingsvalg (FBV), bli avviklet.

Inntektsbortfallet kan bli stort: I fjor kom selskapets FBV-inntekter på 60 millioner kroner – nest mest av de private som deltok i ordningen.

RAs samlede inntekter var 210 millioner kroner.

Slik svarer RAs administrerende direktør Ole Andreas Underland på Dagbladets spørsmål om planlagte tiltak og muligheter til videre drift etter bortfallet av FBV:

«Hva gjelder FBV ordningen så har vi sagt vårt til de som representerer oss i dialogen mot myndighetene dvs. NHO/Geneo.»

Han og styreleder Sverre Koch gir ikke supplerende kommentarer til regnskapet.

Problemer i kø

Dermed fortsetter problemene for Recoveryakademiet, drøye to år etter at NRKs program «Helene sjekker inn» i mai 2020 bidro til et løft.

I valgkampen i fjor kastet Høyre-topper glans over RAs klinikker ved Hurdalsjøen – som et vellykket FBV-eksempel.

Siden da har det vært flere tilbakeslag.

I siste halvår i fjor påpekte

PÅ TV: NRKs program «Helene sjekker inn» med Helene Beate Sandvig i mai 2020 ga Recoveryakademiet et løft. Foto: Lars Eivind Bones

Statsforvalteren lovbrudd i sju tilsynssaker, i form av uforvarlig helsehjelp ved Recoveryakademiets spesialisthelsetjeneste ved Hurdalssjøen.

Etter at Dagbladet omtalte dette, skrev NRK i en tekstplakat til programmet fra RAs klinikk på Haraldvangen at «Statsforvalteren (har) fastslått at det har forekommet tilfeller av uforvarlig behandling ved institusjonen.»

Programleder Helene Sandvig har også fortalt at behandlingssvikten ga henne klump i magen.

Slik Dagbladet nylig avslørte, har Haraldvangen – en av RAs to klinikker ved Hurdalssjøen – drevet uten nødvendig Helfo-godkjenning, mot

pasientrefusjoner i millionklassen.

Hva Helfo eventuelt vil gjøre med dette, har ikke Helfo villet uttale seg om.

Bekrefter avvikling

Overfor Dagbladet bekrefter Helsedepartementet at FBV kan bli avviklet allerede 1. januar 2023.

«Overgangsordningen vi har foreslått vil gjøre at leverandører i fritt behandlingsvalg vil kunne kreve refusjoner for pasienter som har påbegynt behandlingsløp innen 1. januar», skriver seniorrådgiver i departementet, Daniel Drageset, i en e-post.

Han opplyser at overgangsordningen er foreslått å vare ut 2023.

KEVIN KOM HJEM I EI KISTE

VARSELLAMPENE LYSTE IKKE: – KLUMP I MAGEN

- Kjørte valgkamp tross advarsel
- Sju slaktrapporter siden juli
- Knuser behandlingen Kevin fikk
- NRK tar grep etter Dagblad-avsløring
- Fant Kevin (28) – Gikk i psykose
- Lot pasient ta do-vasken
- Slaktes igjen
- Michaels siste kamp for pappa
- Må svare for pappas død: – Endelig!
- David døde: Tiet om legeråd
- Fikk sjokkvarsel – ventet sju måneder
- David døde: Knuser behandlingen
- Mammass kamp: – Helt grusomt
- Varsler-mareritt: – Ikke til å tro
- Davids fastlege truet avdødes sønn med politi
- Tilsyn med Recoveryakademiet: – Ikke brudd
- Spillet i kulissene: – Skandaløst
- Skatte-eventyr forbløffer
- Sjekket inn: Klinikken manglet godkjenning
- Politikernes knusende dom: – Hårreisende
- Flyktet fra psykiatri-mareritt

RECOVERY-AKADEMIET

RNA-FAVORITT

Dagbladet 30. desember 2021

Dagbladet 30. november 2022

TAUS SJEF: Recoveyakademiets administrerende direktør Ole Andreas Underland vil ikke svare på spørsmål om den anstrengte økonomien. Foto: Nina Hansen

Drikker du for mye ALKOHOL?

VI KAN HJELPE DEG!

Ta kontakt for en uforpliktende prat

RING 61 16 28 00

KILDEVANGEN
Et lite sted med et stort hjerte

Ring oss gjerne på telefon 61 16 28 00,
eller send oss en mail på drift@kildevangen.no
Sjekk ut mer på www.kildevangen.no

TIDLIGSTADIET

- Drikker mer
- Økt toleranse
- Drikker mer enn planlagt

MELLOMSTADIET

- Blackouts
- Drikker oftere
- Bytter omgangskrets
- Redusert produktivitet
- Fravær fra skole/jobb
- Konsentrasjonsvansker
- Problemer med å stoppe
- Går ut over andre aktiviteter

SENSTADIET

- Slutter med aktiviteter
- Tvangsmessig bruk
- Abstinenser
- Bruk for å lindre andre plager
- Skjelvinger
- Hallusinasjoner/forvirring

VEIEN TILBAKE

- Drikker ikke alkohol
- Selvtilliten øker
- Positiv instilling
- Naturlig døgnrytme
- Personlige forhold forbedrer seg
- Økonomisk stabilitet
- DU har kontroll
- Høyere produktivitet
- Bedre helse